

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
Π.Μ.Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Νινέτα Μωυσή

A.M.: 1927

"Εξ απόστάσεως εκπαίδευση. Μια νέα πραγματικότητα στην εκπαιδευτική διαδικασία"

ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Οκτώβριος 2020

Περίληψη

Η αναβάθμιση και βελτίωση της εκπαίδευσης που παρέχεται στους κόλπους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί διαχρονικά έναν από τους στρατηγικούς στόχους της εκάστοτε κυβέρνησης, γεγονός που αποτυπώνεται στις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που προωθούνται κατά καιρούς. Στο πλαίσιο αυτό επιδιώκεται η υιοθέτηση μιας εναλλακτικής μορφής εκπαίδευσης, η οποία παρέχεται με τη χρήση των νέων τεχνολογιών, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Στην παρούσα εργασία επιχειρείται, μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση, να αποσαφηνιστούν έννοιες που σχετίζονται με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, να αναδειχθεί η εξέλιξη, οι μορφές της, η υφιστάμενη τεχνολογία, ακόμα οι δυνατότητες και οι παράγοντες ενσωμάτωσής της στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματά της. Παράλληλα, η ερευνητική προσπάθεια αποσκοπεί στη διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αναφορικά με την αναγκαιότητα, τη χρησιμότητα και την αποτελεσματικότητα της ενσωμάτωσης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Η έρευνα βασίστηκε στη χρήση ερωτηματολογίου σε δείγμα 120 εκπαιδευτικών. Βασικά συμπεράσματα που προέκυψαν είναι ότι η συμβολή της εξΑΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι σημαντική και ο ρόλος της στον εμπλουτισμό της παραδοσιακής διά ζώσης διδασκαλίας είναι πολύτιμος. Ωστόσο, απαιτούνται ακόμα προσπάθειες από όλες τις πλευρές, της πολιτείας, των εκπαιδευτικών, των μαθητών/τριών, ώστε η ενσωμάτωσή της να υλοποιηθεί με επιτυχία.

Λέξεις κλειδιά

εξ αποστάσεως εκπαίδευση, νέες τεχνολογίες, διαδίκτυο, σύγχρονη και ασύγχρονη εκπαίδευση

Abstract

Upgrading and improving secondary education is one of the government's long-term strategic goals, which is reflected in the educational reforms that are being promoted from time to time. In this context, an alternative form of education is being introduced, which is provided by the use of new technologies, distance education. In this paper, the bibliographic review attempts to clarify concepts related to distance education, to highlight its development, its forms, the existing technology, as well as the possibilities and factors of its integration in the educational process, its advantages and disadvantages. At the same time, the research effort aims to investigate the perceptions of secondary school teachers regarding the necessity, usefulness and effectiveness of the integration of distance education. The research was based on the use of a questionnaire on a sample of 120 teachers. The main conclusions that emerged are that the contribution of distance education to the educational process is really important and its role in the enrichment of the traditional live teaching is valuable. However, efforts are still needed from all sides, the state, the teachers, the students, so that its integration can be implemented successfully.

Key words

distance education, new technologies, internet, synchronous and asynchronous education

Πίνακας εικόνων

Εικόνα 1 Στόχοι ψηφιακής στρατηγικής για την εκπαίδευση	32
---	----

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1: Δημογραφικά Χαρακτηριστικά του δείγματος	54
Πίνακας 2: Επαγγελματική εμπειρία	55
Πίνακας 3: Αντιλήψεις σχετικά με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ και της ΕξΑ εκπαίδευσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.....	57
Πίνακας 4: Αντιλήψεις σχετικά με τη συμβολή των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία	58
Πίνακας 5: Αντιλήψεις σχετικά με τους παράγοντες που προωθούν την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	60
Πίνακας 6: Αντιλήψεις σχετικά με τους παράγοντες που αποθαρρύνουν την χρήση των ΤΠΕ και των διαδικτυακών μαθημάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία	61
Πίνακας 7: Αντιλήψεις σχετικά με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.....	63
Πίνακας 8: Κατανομή του δείγματος ως προς τις αντιλήψεις για την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για την ένταξη παιδαγωγικών τεχνικών μεθόδων.....	64
Πίνακας 9: Προτάσεις σχετικά με τις προϋποθέσεις ένταξης τεχνικών μεθόδων	65
Πίνακας 10: Ανάλυση αξιοπιστίας παραγόντων.....	66
Πίνακας 11: Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις των παραγόντων	66
Πίνακας 12: Έλεγχοι independent samples t-test των παραγόντων ως προς το φύλο	67
Πίνακας 13: Έλεγχοι Kruskal Wallis των παραγόντων ως προς την ηλικία	68
Πίνακας 14: Στατιστικά σημαντικές διαφορές των παραγόντων ως προς την ηλικία.....	69
Πίνακας 15: Έλεγχοι Kruskal Wallis των παραγόντων	72
Πίνακας 16: Έλεγχοι independent samples t-test των παραγόντων.....	72
Πίνακας 17: Στατιστικά σημαντικές διαφορές μέσω των τιμών των παραγόντων ως προς το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης.....	73
Πίνακας 18: Έλεγχοι Mann Whitney των παραγόντων ως προς τον Διδακτορικό τίτλο	75
Πίνακας 19: Συσχετίσεις Spearman των παραγόντων με τα έτη προϋπηρεσίας	76
Πίνακας 20: Συσχετίσεις Spearman των παραγόντων με τα έτη διδακτικής προϋπηρεσίας... ..	76
Πίνακας 21: Έλεγχοι Kruskal Wallis των παραγόντων ως προς την θέση εργασίας	76

Πίνακας 22: Στατιστικά σημαντικές διαφορές των παραγόντων ως προς την θέση εργασίας	77
Πίνακας 23: Έλεγχοι Kruskal Wallis των παραγόντων ως προς την ειδικότητα	78
Πίνακας 24: Συσχετίσεις Spearman των παραγόντων με τις γνώσεις ΤΠΕ	78
Πίνακας 25: Συσχετίσεις Spearman των παραγόντων με την εξοικείωση	79

Κατάλογος γραφημάτων

Γράφημα 1: Φύλο.....	50
Γράφημα 2: Ηλικία	50
Γράφημα 3: Οικογενειακή κατάσταση	51
Γράφημα 4: Σημειώστε αν κατέχετε επιπλέον τίτλο σπουδών πέραν του απαραίτητου για τον διορισμό	51
Γράφημα 5: Θέση που κατέχετε:	53
Γράφημα 6: Ειδικότητα.....	52
Γράφημα 7: Πώς θα χαρακτηρίζατε το επίπεδο γνώσεων στη χρήση και αξιοποίηση ΤΠΕ;.....	52
Γράφημα 8: Η εξοικείωση/εμπειρία σας με τη εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι:	53
Γράφημα 9: Συνολικά έτη προϋπηρεσίας	55
Γράφημα 10: Έτη διδακτικής προϋπηρεσίας (στη δημόσια ή ιδιωτική εκπαίδευση).....	55
Γράφημα 11: Ενσωμάτωση.....	57
Γράφημα 12: Συμβολή.....	59
Γράφημα 13: Προώθηση.....	60
Γράφημα 14: Εμπόδια.....	62
Γράφημα 15: Νέες τεχνολογίες.....	63
Γράφημα 16: Ένταξη τεχνικών μεθόδων.....	64
Γράφημα 17: Ένταξη τεχνικών μεθόδων.....	65
Γράφημα 18: Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις των παραγόντων	67
Γράφημα 19: «Ενσωμάτωση» * «Ηλικία».....	69
Γράφημα 20: «Συμβολή» * «Ηλικία».....	70
Γράφημα 21: «Προώθηση» * «Ηλικία».....	70
Γράφημα 22: «Εμπόδια» * «Ηλικία».....	71
Γράφημα 23: «Νέες τεχνολογίες» * «Ηλικία».....	71
Γράφημα 24: «Ενσωμάτωση» * «Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης» Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
Γράφημα 25: «Συμβολή» * «Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης».....	74

Γράφημα 26: «Προώθηση» * «Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης».....	74
Γράφημα 27: «Νέες τεχνολογίες» * «Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης».....	75
Γράφημα 28: «Ενσωμάτωση» * «Θέση εργασίας»	77
Γράφημα 29: «Νέες τεχνολογίες» * «Θέση εργασίας»	77

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	2
Λέξεις κλειδιά.....	2
Abstract.....	3
Key words.....	3
Πίνακας εικόνων.....	4
Κατάλογος πινάκων.....	4
Κατάλογος γραφημάτων.....	5
Εισαγωγή.....	9
Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	13
Κεφάλαιο 1 ^ο Θεωρητική προσέγγιση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	14
1.1. Εννοιολογικές προσεγγίσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	14
1.2 Η εξέλιξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: γενιές και μοντέλα.....	16
1.3 ΤΠΕ και εκπαίδευση: εκπαιδευτικές εφαρμογές και δικτυακές τεχνολογίες.....	19
1.4 Σύγχρονη και ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση: ορισμός, προϋποθέσεις υποδομής, οφέλη.....	21
Κεφάλαιο 2 ^ο Ο ρόλος της Πολιτείας και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	24
2.1 Η ανάγκη εισαγωγής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και ο ρόλος της πολιτείας.....	24
2.1.1 Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.....	26
2.2 Θεσμικό πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	28
Κεφάλαιο 3 ^ο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα και εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	31
3.1 Το σύγχρονο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.....	31
3.1.1 Δυνατότητες και προϋποθέσεις ενσωμάτωσης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	32
3.2 Παράγοντες που προωθούν ή αναστέλλουν την ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	34
3.3 Η συμβολή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική διαδικασία.....	35
3.3.1 Θετικά χαρακτηριστικά της χρήσης των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία.....	36
3.3.2 Αρνητικά χαρακτηριστικά της χρήσης των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία.....	40
Κεφάλαιο 4 ^ο : Μεθοδολογία της έρευνας.....	45
4.1 Μεθοδολογία.....	45
4.1.1 Είδος της έρευνας.....	45
4.1.2. Τα ερευνητικά ερωτήματα.....	45
4.2 Καθορισμός του δείγματος-Δειγματοληψία-Ερευνητική διαδικασία.....	46
4.3 Το ερωτηματολόγιο.....	46

4.4 Στατιστική επεξεργασία-Συλλογή και ανάλυση δεδομένων	48
Κεφάλαιο 5 ^ο : Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων	50
5.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά.....	50
5.2 Αντιλήψεις σχετικά με τις δυνατότητες ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.....	56
5.3. Στάσεις και αντιλήψεις σχετικά με τη συμβολή των ΤΠΕ και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο εκπαιδευτικό σύστημα	57
5.4 Αντιλήψεις σχετικά με την προώθηση των νέων τεχνολογιών και της εξΑ εκπαίδευσης στο εκπαιδευτικό σύστημα.....	59
5.5 Αντιλήψεις σχετικά με τους παράγοντες που εμποδίζουν τη χρήση των νέων τεχνολογιών και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	60
5.6. Αντιλήψεις σχετικά με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.....	62
5.7 Αντιλήψεις σχετικά με τη παιδαγωγική συμβολή των νέων τεχνολογιών στην παιδαγωγική διαδικασία (ένταξη παιδαγωγικών τεχνικών και μεθόδων)	64
5.8 Αντιλήψεις σχετικά με τις προϋποθέσεις και τρόπους ενσωμάτωσης της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική διαδικασία	65
5.9 Έλεγχος των ερευνητικών ερωτημάτων	65
5.9.1. Ανάλυση αξιοπιστίας.....	66
5.9.2. Αντιλήψεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση	66
5.9.3 Διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη διαμόρφωση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	67
Κεφάλαιο 6 ^ο : Συζήτηση των αποτελεσμάτων και συμπεράσματα.....	80
Περιορισμοί της έρευνας-Προτάσεις.....	86
Συμπεράσματα	86
Βιβλιογραφικές αναφορές	88
Παράρτημα: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	93

Εισαγωγή

Όπως όλοι οι θεσμοί, έτσι και ο εκπαιδευτικός θεσμός μεταβάλλεται και προσαρμόζεται στα δεδομένα κάθε εποχής και κοινωνίας. Η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών έχει συμβάλει στην ψηφιοποίηση της γνώσης και της πληροφορίας, ενώ παράλληλα η παγκοσμιοποίηση έχει δημιουργήσει μια παγκόσμια αγορά εργασίας και ειδίκευσης, την οποία οι σύγχρονοι πολίτες επιζητούν να κατακτήσουν μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισής τους. Οι διάφοροι περιοριστικοί παράγοντες, όπως η έλλειψη χρόνου, οι επαγγελματικές υποχρεώσεις κ.ά., έχουν οδηγήσει στην αναζήτηση και υιοθέτηση ευέλικτων εκπαιδευτικών μεθόδων, όπως είναι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση υλοποιείται με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών, ενώ προφανώς δεν προϋποθέτει τη φυσική παρουσία του εκπαιδευτή και του εκπαιδευόμενου στον ίδιο χώρο.

Όλο και περισσότερο τα σύγχρονα εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εντάσσονται στο πνεύμα της εποχής εφαρμόζοντας προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα οποία είτε στηρίζονται εξ ολοκλήρου στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είτε συνδυάζουν το είδος αυτό της εκπαίδευσης με παραδοσιακές μεθόδους, όπως οι διά ζώσης συναντήσεις. Όπως αναφέρουν οι Παπαδημητρίου κ.ά. (2008), η ραγδαία εξάπλωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης παγκοσμίως σημειώνεται στην ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση και στην επιμόρφωση ενηλίκων.

Προς την ίδια κατεύθυνση έχουν στραφεί και οι μονάδες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αξιοποιώντας το διαδίκτυο για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Το Υπουργείο Παιδείας ως επίσημος φορέας των εκπαιδευτικών δομών σε όλη τη χώρα έχει συμβάλει στην προσπάθεια αυτή με τη δημιουργία του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου¹, το οποίο παρέχει διάφορες μεθόδους σύγχρονης και ασύγχρονης εκπαίδευσης μέσω του διαδικτύου, με στόχο τον εμπλουτισμό της κλασικής διδασκαλίας που πραγματοποιείται καθημερινά στο σχολείο με σύγχρονα ψηφιακά εργαλεία που ενδυναμώνουν τη διαδικασία της μάθησης.

Οι Dereshiwsky et al. (2017) τονίζουν ότι η αποτελεσματική εξ αποστάσεως διδασκαλία ακολουθεί τα ίδια μοντέλα με αυτά της ζωντανής διδασκαλίας στην τάξη και ότι η επιτυχία της θεμελιώνεται σε τρεις βασικούς παράγοντες, την ουσιαστική επαφή του διδάσκοντος με τον διδασκόμενο, την ακαδημαϊκή ακεραιότητα ως προς την διδακτέα ύλη και τις δεξιότητες οργάνωσης, παρουσίασης, αξιολόγησης αυτής της ύλης. Η αξία του διαδικτύου ως μέσου

¹ <https://www.sch.gr/>

διάχυσης της γνώσης, χωρίς χωροχρονικούς περιορισμούς, έχει αναγνωριστεί από το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας, ενώ έχει βρει ευρεία αποδοχή και από τους εκπαιδευόμενους χάρη στην αμεσότητα, την ευκολία και την άνεση που προσφέρει στη διαδικασία της μάθησης. Η επιτυχία της μάθησης μέσω του διαδικτύου εξαρτάται από το βαθμό συμμετοχής του εκπαιδευόμενου στον καθορισμό των μαθημάτων και της διδακτέας ύλης και στις διαδικασίες αξιολόγησης, δηλαδή στη συνεργασία του με τον εκπαιδευτή, όπως αναφέρουν οι Evans και Nation (1989).

Στον αντίποδα, υπάρχουν και οι επιφυλάξεις όσων θεωρούν ότι η φυσική αλληλεπίδραση του μαθητή με τον διδάσκοντα είναι αναντικατάστατη, καθώς η ψηφιακή μάθηση δεν προσφέρει στον εκπαιδευόμενο τη συναισθηματική σχέση με τον εκπαιδευτή και τους συνεκπαιδευόμενους που του είναι απαραίτητη για την ψυχική του ισορροπία και την κοινωνική του ανάπτυξη. Όπως αναφέρουν οι Αρβανίτης και Παναγιωτίδης (2009), η άποψη αυτή τείνει να μετριάζεται, καθώς το διαδίκτυο όλο και περισσότερο υιοθετείται από τους χρήστες ως μέσο εκπαίδευσης. Ο Peters (1998), επίσης, υποστηρίζει ότι η συμβολή της τεχνολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι αδιαμφισβήτητη, παρά το γεγονός ότι δεν είναι λίγοι αυτοί που έχοντας μια διαφορετική αντίληψη για την εκπαιδευτική πραγματικότητα δεν αποδέχονται τις ευκαιρίες που προσφέρουν οι τεχνολογικές εφαρμογές στη μάθηση. Αλλά και η Bart (2011) επισημαίνει ότι ο σχεδιασμός των στόχων της διδασκαλίας με τη βοήθεια της τεχνολογίας είναι δυνατό να επιτύχει μεγαλύτερο βαθμό αφοσίωσης και εμπλοκής του διδασκόμενου.

Κίνητρα-σπουδαιότητα-λόγοι διερεύνησης

Η εκπαίδευση από απόσταση αποτελεί μια εκπαιδευτική τάση που επεκτείνεται όλο και περισσότερο υποβοηθούμενη από την αλματώδη τεχνολογική ανάπτυξη και το πλήθος των εφαρμογών πληροφορικής που αναπτύσσονται για τη διευκόλυνσή της. Παράλληλα, η υιοθέτησή της βρίσκει ένθερμους υποστηρικτές αλλά και σκεπτικιστές αναφορικά με την αποτελεσματικότητά της και με την αναγκαιότητα υποκατάστασης της παραδοσιακής διδασκαλίας από τη σύγχρονη αυτή μορφή εκπαίδευσης. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών ως προς την ενσωμάτωση της διδασκαλίας από απόσταση διχάζονται, γεγονός που επηρεάζει το εκπαιδευτικό περιβάλλον και τις όποιες εκσυγχρονιστικές μεθόδους επιχειρούνται να εφαρμοστούν.

Ο προβληματισμός της παρούσας εργασίας επικεντρώνεται στη διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με το αν θα πρέπει και σε ποιο βαθμό να ενσωματωθεί η εξΑΕ, σύγχρονη ή ασύγχρονη, στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η διερεύνηση των στάσεων και αντιλήψεων των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κρίνεται αναγκαία, καθώς οι εκπαιδευτικοί αποτελούν τους βασικούς φορείς υλοποίησης οποιασδήποτε αλλαγής ή μεταρρύθμισης στον εκπαιδευτικό χώρο. Το θέμα προς διερεύνηση είναι μείζονος σημασίας, καθώς η εκπαίδευση που παρέχεται στους κόλπους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από τη μια στοχεύει στην παροχή των απαιτούμενων γνώσεων και από την άλλη αποτελεί ουσιώδη παράγοντα στην πνευματική και ψυχική ανάπτυξη των νέων. Παρόλο που ενσωμάτωση των ΤΠΕ και η χρήση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης θεωρείται ότι συμβάλλει θετικά στην εκπαιδευτική διαδικασία, είναι σκόπιμο να αποτυπωθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών όσον αφορά το μίγμα της δια ζώσης και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, καθώς και οι προϋποθέσεις σε σχέση με την ετοιμότητα των εκπαιδευτικών και του συστήματος για την εφαρμογή της εξΑΕ (σύγχρονης ή και ασύγχρονης).

Περαιτέρω, η σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη κοινωνία έχει δημιουργήσει αυξημένες απαιτήσεις στην ειδίκευση και κατάρτιση των νέων στο βαθμό που η εκπαίδευσή τους συνδέεται με την αγορά εργασίας. Η ενίσχυση της μάθησης με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών είναι δυνατό να συνεισφέρει προς την κατεύθυνση αυτή. Ο Rosales (2011, όπ. αναφ. στο Dereshiwsky et al., 2017), τονίζει ότι όλα τα προγράμματα σπουδών τον 21^ο αιώνα πρέπει να περιλαμβάνουν ψηφιακές προσεγγίσεις, είτε το μάθημα γίνεται μέσω του διαδικτύου είτε διά ζώσης. Τα παραδοσιακά εγχειρίδια πρέπει να εμπλουτίζονται από ένα εκπαιδευτικό λογισμικό με βάσεις δεδομένων, περιοδικά ανοικτής πρόσβασης, ζωντανές συνδέσεις στο διαδίκτυο και άλλα ψηφιακά εργαλεία.

Σήμερα όσο ποτέ άλλοτε, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποδεικνύεται πολύτιμη, καθώς η πρόσφατη συγκυρία της εξάπλωσης μιας πρωτόγνωρης πανδημίας στον πλανήτη έχει επιβάλει την αναστολή λειτουργίας όλων των εκπαιδευτικών δομών. Στο πλαίσιο αυτό, το διαδίκτυο αποτελεί το πιο πρόσφορο εργαλείο για τη συνέχιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας με τον πλέον επωφελή τρόπο.

Σκοπός και Στόχοι της μελέτης

Η παρούσα έρευνα διεξάγεται με διαστρωματικά δεδομένα, με τυχαία δειγματοληψία, στον πληθυσμό των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σε δείγμα 120 εκπαιδευτικών, με τη χρήση ερωτηματολογίου.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι, μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση, να παρουσιάσει τις δυνατότητες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος να εντάξει τα διαδικτυακά μαθήματα στη διαδικασία της μάθησης και τις ευκαιρίες που διανοίγονται στον τομέα της εκπαίδευσης με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών. Ακόμα, επιχειρείται η προσέγγιση των επιπτώσεων που είναι δυνατό να επέλθουν από την ενσωμάτωση των διαδικτυακών μαθημάτων στη νέα εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς και των παραγόντων που την προωθούν ή την αναστέλλουν. Τα συμπεράσματα από την έρευνα σε συσχέτιση με τις απόψεις που έχουν διατυπωθεί στο θεωρητικό μέρος θα συμβάλουν στον εμπλουτισμό της υφιστάμενης θεωρίας σχετικά με τη βελτίωση και προαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας με τη συμβολή των νέων τεχνολογιών.

Η διάρθρωση/δομή της μελέτης

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό. Το Α΄ μέρος υποδιαιρείται σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι εννοιολογικές προσεγγίσεις και η εξέλιξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ενότητες 1.1 και 1.2). Επιπλέον, γίνεται αναφορά στις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), καθώς και στη σύγχρονη και ασύγχρονη διάσταση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ενότητες 1.3 και 1.4).

Στο δεύτερο κεφάλαιο, η εργασία επικεντρώνεται στην αναγκαιότητα εισαγωγής της εξΑΕ και στο ρόλο της πολιτείας (ενότητα 2.1), ενώ επίσης δίνεται μια σύντομη εικόνα για το τι συμβαίνει σε άλλες χώρες (υποενότητα 2.1.1). Στην ενότητα 2.2 γίνεται αναφορά στη θεσμική διάσταση του θέματος.

Το τρίτο κεφάλαιο εστιάζει στο σύγχρονο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα (ενότητα 3.1), και στις προϋποθέσεις ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία (υποενότητα 3.1.1), στους παράγοντες που προωθούν ή αναστέλλουν την εφαρμογή της εξΑΕ με ψηφιακά μέσα (ενότητα 3.2), στη συμβολή της εξΑΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία (ενότητα 3.3), καθώς και στα θετικά και αρνητικά χαρακτηριστικά της εισαγωγής των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία (υποενότητες 3.3.1 και 3.3.2).

Στο Β΄ μέρος παρουσιάζονται η μεθοδολογία και τα ευρήματα της έρευνας και τέλος η συζήτηση γύρω από τα ερευνητικά ερωτήματα, οι περιορισμοί και τα συμπεράσματα.

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Κεφάλαιο 1^ο Θεωρητική προσέγγιση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

1.1. Εννοιολογικές προσεγγίσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η έννοια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης δεν κάνει την εμφάνισή της για πρώτη φορά στη σύγχρονη εποχή, καθώς ήδη από τον 19^ο αιώνα εφαρμόζεται με προγράμματα που υλοποιούνται μέσω αλληλογραφίας. Αναμφισβήτητα, η εκπαίδευση από απόσταση στη σύγχρονη εποχή διευκολύνεται με τη χρήση των εξελιγμένων τεχνολογικών μέσων, ώστε η εκπαίδευση πλέον μπορεί να έχει τα χαρακτηριστικά της πρόσωπο με πρόσωπο διαδικασίας ή μπορεί να παρέχεται σε χρόνο διαφορετικό, με τη χρήση πλατφορμών. Ανάλογα με τη μορφή με την οποία παρέχεται διακρίνεται σε σύγχρονη ή ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Σε κάθε περίπτωση προσφέρει τη δυνατότητα της εξ αποστάσεως μάθησης και εκπαίδευσης, και μάλιστα χωρίς κόστος κτηριακών υποδομών, εφόσον αξιοποιούνται τα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας.

Το κύριο χαρακτηριστικό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι η έλλειψη φυσικής επικοινωνίας ανάμεσα στον πομπό και στον δέκτη. Ο Keegan (2001) αναφέρει ότι η μορφή αυτή εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται από την απόσταση που χωρίζει τον διδάσκοντα από τον διδασκόμενο, αλλά και από τους άλλους διδασκόμενους της ίδιας ομάδας, κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας. Ο ίδιος, εκτός από την απόσταση, ως πρόσθετα βασικά χαρακτηριστικά εντοπίζει τη διαμεσολάβηση του εκπαιδευτικού οργανισμού, τη χρήση τεχνικών μέσων, την πιθανότητα πραγματοποίησης περιστασιακών συναντήσεων και την αμφίδρομη επικοινωνία.

Οι Ματθαίου κ.ά. (2001) υποστηρίζουν ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι η διαδικασία αυτή κατά την οποία ο εκπαιδευόμενος βρίσκεται σε φυσική απόσταση από τον εκπαιδευτή και τον εκπαιδευτικό φορέα, ενώ η τεχνολογία διαμεσολαβεί στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Οι Schlosser και Simonson (2002) ορίζουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως την επίσημη και βασισμένη σε θεσμούς εκπαίδευση, όπου η εκπαιδευτική ομάδα είναι αποχωρισμένη και όπου τα αλληλεπιδρώντα τηλεπικοινωνιακά συστήματα χρησιμοποιούνται για να φέρουν σε επικοινωνία τους εκπαιδευόμενους με τον εκπαιδευτή και το εκπαιδευτικό περιεχόμενο. Τα μέσα με τα οποία πραγματοποιείται ποικίλλουν και μπορεί να περιλαμβάνουν διασκέψεις με εικόνα ή/και ήχο και διασκέψεις μέσω του παγκόσμιου ιστού (*web based*). Ανεξάρτητα από τα μέσα διανομής, το μάθημα μπορεί να παραδίδεται είτε με σύγχρονη επικοινωνία, δηλαδή με άμεση επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο, είτε με ασύγχρονη, δηλαδή με τους/τις μαθητές/μαθήτριες να εργάζονται σε διαφορετικούς χρόνους, είτε με το συνδυασμό των

παραπάνω με τηλεφωνικές συζητήσεις, online συζητήσεις, ή διά ζώσης συναντήσεις. Επιπλέον, τα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικά προγράμματα σχεδιάζονται έτσι ώστε να προσαρμόζονται στο παραδοσιακό ακαδημαϊκό πρόγραμμα ή να ενσωματώνονται σε αυτό.

Όπως αναφέρει ο Λιοναράκης (2006), η επιτυχημένη εξ αποστάσεως εκπαίδευση συνίσταται στην ενθάρρυνση του μαθητή να ανακαλύπτει την πληροφορία μέσα από συγκεκριμένες δραστηριότητες και σταδιακά να οδηγείται στην κατάκτηση της γνώσης. Ο Ματραλής (1998) επισημαίνει ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δίνει τη δυνατότητα στον μαθητή να επιλέγει το ρυθμό μελέτης του και να καλύπτει σφαιρικά το γνωστικό αντικείμενο με το οποίο καταπιάνεται. Ένα στοιχείο που διαφοροποιεί την εξ αποστάσεως εκπαίδευση από τη συμβατική εκπαίδευση είναι, σύμφωνα με τους Σοφό και Kron (2010), ότι η πρώτη στηρίζεται σε τέσσερις άξονες, τον/την εκπαιδευτή, τον/την εκπαιδευόμενο/η, το εκπαιδευτικό υλικό και το μέσο, σε αντίθεση με την δεύτερη, η οποία δεν περιλαμβάνει το μέσο.

Έχει υποστηριχθεί ακόμα ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί μια βιομηχανοποιημένη μορφή διδασκαλίας (Keegan, 2001). Η άποψη αυτή στηρίζεται στην παρατήρηση ότι η εκπαιδευτική διαδικασία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση παρουσιάζει ομοιότητες με τη διαδικασία της βιομηχανικής παραγωγής. Τα κοινά χαρακτηριστικά τους σχετίζονται με τη στρατηγική που ακολουθείται, όπως η προσεκτική προετοιμασία, ο άρτιος σχεδιασμός, η συστηματική οργάνωση, ο σαφής προσδιορισμός των στόχων, η ανατροφοδότηση όλων των βημάτων και η αξιολόγηση της διαδικασίας. Άλλωστε, όπως υποστηρίζει ο ίδιος θεωρητικός, η εμφάνιση της εξ αποστάσεως συμπίπτει χρονικά με την εκβιομηχάνιση και στηρίχθηκε στα τεχνολογικά μέσα που αυτή προσέφερε.

Όπως αναφέρεται στην εγκυκλοπαίδεια Britannica², η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν αποτελεί διαδικασία αυτομάθησης, αλλά διεξάγεται σε ακαδημαϊκό περιβάλλον με την ευθύνη και διαμεσολάβηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της είναι η γεωγραφική/χωρική ή ακόμα και χρονική απομάκρυνση μαθητών και δασκάλων, η οποία ωστόσο μέσα από καλοσχεδιασμένα προγράμματα μπορεί να γεφυρώσει πνευματικές, πολιτισμικές και κοινωνικές διαφορές μεταξύ των μαθητών/μαθητριών. Η αλληλεπίδραση των εκπαιδευτικών με τους/τις εκπαιδευόμενους/ες δεν βασίζεται στη φυσική εγγύτητα, επιτυγχάνεται όμως μέσω των «ευφών» τεχνολογικών μέσων που είναι ευρέως διαθέσιμα. Μεγάλη σημασία έχει το γεγονός ότι στα πλαίσια της υλοποίησής της διαμορφώνεται μια

² <https://www.britannica.com/topic/distance-learning>

εκπαιδευτική κοινότητα αποτελούμενη από τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης. Η κοινωνική δικτύωση που προσφέρει το διαδίκτυο (*Facebook, YouTube* κ.ά.) προάγει την έννοια της κοινότητας στην οποία οι χρήστες μοιράζονται ιδέες και γνώσεις μετριάζοντας παράλληλα το αίσθημα της απομόνωσης (λόγω της μη φυσικής παρουσίας).

Η Unesco³ (2020) επισημαίνει ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση χρησιμοποιείται συχνά ως έννοια συνώνυμη με τους όρους: διαδικτυακή μάθηση (*online learning*), τηλεεκπαίδευση (*e-learning*), εκπαίδευση με αλληλογραφία (*correspondence education*), εξωτερικά προγράμματα σπουδών (*external studies*), ευέλικτη μάθηση και μαζικά ανοικτά διαδικτυακά μαθήματα (*Massive Open Online Courses-MOOCs*). Τα κοινά χαρακτηριστικά όλων αυτών των μορφών εκπαίδευσης είναι η απόσταση του εκπαιδευτικού και του εκπαιδευόμενου στο χώρο ή/και στο χρόνο, καθώς και η χρήση των πολυμέσων και της τεχνολογίας που διευκολύνουν την επικοινωνία κατά τη διάρκεια της διαδικασίας μάθησης. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση απαιτεί ένα υψηλό επίπεδο αυτοκαθοδηγούμενης μάθησης από την πλευρά του εκπαιδευόμενου και δεξιότητες μελέτης που πρέπει να υποστηρίζονται από νέες στρατηγικές εκπαίδευσης, μάθησης και καθοδήγησης.

Στην παρούσα εργασία, με τον όρο εξ αποστάσεως εκπαίδευση νοείται τόσο η σύγχρονη όσο και η ασύγχρονη εκπαίδευση με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών, ενώ επιχειρείται να αναδειχθούν τόσο οι δυνατότητες που προσφέρει στην αξιοποίηση του εκπαιδευτικού περιεχόμενου με στόχο την αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όσο και οι παράγοντες που μπορούν να συμβάλουν στην ενσωμάτωσή της στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας.

1.2 Η εξέλιξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: γενιές και μοντέλα

Η ανάγκη πρόσβασης στην εκπαίδευση μαθητών, οι οποίοι ζούσαν σε απομακρυσμένες ή απομονωμένες περιοχές, ήταν η αρχή της καθιέρωσης της εναλλακτικής μορφής εκπαίδευσης από απόσταση. Στη Σουηδία και στην Αγγλία από τις δεκαετίες του 1830 και 1840 ξεκίνησαν οι προσπάθειες με μαθήματα που πραγματοποιούνταν μέσω αλληλογραφίας (Perraton, 1982). Το παράδειγμα αυτό ακολούθησαν και άλλες χώρες μετά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, Καναδάς, ΗΠΑ, Αυστραλία, τ. Σοβιετική Ένωση, επεκτείνοντας τα προγράμματα απομακρυσμένης εκπαίδευσης και ενσωματώνοντάς τα στο εκπαιδευτικό τους σύστημα (Keegan, 1996).

³ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373305>

Σημαντική ήταν η συμβολή του ραδιοφώνου στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το οποίο αποτέλεσε το μέσο εκπομπής εκπαιδευτικών προγραμμάτων ενηλίκων. Η έλλειψη οικονομικών πόρων για τη δημιουργία επαρκούς εκπαιδευτικού συστήματος οδήγησε και αναπτυσσόμενες χώρες στην υιοθέτηση αντίστοιχων προγραμμάτων εκπαίδευσης με μαζικό χαρακτήρα.

Κατά τη δεκαετία του 1970 σημειώθηκε εξέλιξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, η οποία οφείλεται στην αυξανόμενη ζήτηση για ανώτερη εκπαίδευση και στην αναζήτηση περισσότερων ευκαιριών συμμετοχής σε ακαδημαϊκό περιβάλλον. Το Βρετανικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο αποτέλεσε το πρωτοπόρο εκπαιδευτικό ίδρυμα στον τομέα αυτό και ως σήμερα έχουν αποφοιτήσει δύο εκατομμύρια φοιτητές παγκοσμίως⁴. Από τη δεκαετία του 1990 η εξ αποστάσεως εκπαίδευση γνώρισε ραγδαία εξάπλωση ως αποτέλεσμα των αυξημένων γνώσεων και δεξιοτήτων σε μια μετασχηματισμένη αγορά εργασίας, γεγονός που ώθησε μεγάλο αριθμό ανθρώπων σε παγκόσμιο επίπεδο προς την αναζήτηση ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης.

Ο Nirper (1989) διέκρινε πρώτος τρεις γενιές ή μοντέλα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ανάλογα με τα μέσα που χρησιμοποιούνταν κάθε φορά για την υλοποίησή της. Η πρώτη γενιά αφορά την εκπαίδευση από απόσταση με έντυπο υλικό και μέσω αλληλογραφίας. Εκπαιδευτικοί οργανισμοί που εφάρμοσαν αυτού του είδους την εκπαίδευση ήταν το Chautauqua Lake Sunday School Assembly στη Νέα Υόρκη το 1874, η Κοινωνία Μοντέρνων Γλωσσών στο Βερολίνο στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, το Πανεπιστήμιο Strayer στο Μαίριλαντ των ΗΠΑ το 1892, το Πανεπιστήμιο του Σικάγο στα τέλη του 19^{ου} αιώνα⁵. Η εξέλιξη της τεχνολογίας, η εφεύρεση του ραδιοφώνου και του τηλεφώνου και αργότερα της τηλεόρασης και του βίντεο, σηματοδοτούν τη δεύτερη γενιά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που πραγματοποιείται με πολυμέσα. Σε αυτή τη φάση η διαπροσωπική επικοινωνία εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου επιτυγχάνεται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με το προηγούμενο μοντέλο. Ο Curran (1995) υποστηρίζει ότι με τη χρήση των πολυμέσων εισάγεται η ομαδικότητα στη δράση των συμμετεχόντων. Η τρίτη γενιά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στηρίζεται στις νέες τεχνολογίες και στις εφαρμογές πληροφορικής και χαρακτηρίζεται τόσο από την παροχή ευρείας πρόσβασης στα προγράμματα όσο και από την ανάπτυξη της αμφίδρομης επικοινωνίας.

⁴ <http://www.openuniversity.edu/>

⁵ <https://www.britannica.com/topic/distance-learning>

Μια άλλη διάκριση σε επτά μοντέλα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης οφείλεται στον θεωρητικό Peters (1999):

- **Το μοντέλο προετοιμασίας εξετάσεων:** εφαρμόστηκε για πρώτη φορά από το Βρετανικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και απευθυνόταν σε όσους δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα να εγγραφούν στο Πανεπιστήμιο του Cambridge ή σε όσους ζούσαν στις απομακρυσμένες βρετανικές αποικίες και επιθυμούσαν την απόκτηση ενός πτυχίου. Για πολλούς θεωρητικούς αυτό το μοντέλο δεν είναι αποδεκτό, διότι δεν εμπεριέχει την αμφίδρομη επικοινωνία, καθώς πρόκειται για μια ανεξάρτητη και αυτόνομη διαδικασία μάθησης. Ωστόσο, ο Peters θεωρεί ότι αν η εφαρμογή του έχει επιτυχία πολύ περισσότερο θα έχουν επιτυχία οι διαδικασίες απομακρυσμένης εκπαίδευσης με την εμπλοκή του εκπαιδευτικού στη διαδικασία μάθησης.
- **Το μοντέλο εκπαίδευσης μέσω αλληλογραφίας:** ουσιαστικά συμπίπτει με την πρώτη γενιά εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για την οποία κάνει λόγο ο Nipper, το οποίο χρησιμοποιείται ακόμα και στην ψηφιακή εποχή.
- **Το μοντέλο εκπαίδευσης με πολυμέσα:** κυρίως αναφέρεται στην ενσωμάτωση του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης, η οποία μάλιστα σηματοδοτεί την αρχή της ίδρυσης των Ανοικτών Πανεπιστημίων.
- **Το μοντέλο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε ομάδες:** πραγματοποιείται με τη χρήση του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης και απευθύνεται σε ομάδες και όχι σε μεμονωμένα άτομα. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το *Central Radio and Television University* στην Κίνα.
- **Το μοντέλο του αυτόνομου εκπαιδευόμενου:** αποσκοπεί στην καθοδήγηση του εκπαιδευόμενου προς την αυτόνομη μάθηση, ένας παιδαγωγικά απαιτητικός και φιλόδοξος στόχος. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι συμβουλευτικός και καθοδηγητικός, ενώ περίπου κάθε μήνα πραγματοποιούνται συναντήσεις για διενέργεια συνεντεύξεων.
- **Το μοντέλο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με ψηφιακά μέσα:** η πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό γίνεται με τη χρήση διαφόρων μέσων, όπως CD-Rom, DVD, εικονικά σεμινάρια, *chat rooms* κ.ά.
- **Το τεχνολογικά εμπλουτισμένο μοντέλο της διδασκαλίας στην τάξη:** πρόκειται για ζωντανή σύγχρονη εκπαίδευση, κατά την οποία η διδασκαλία ενός εκπαιδευτικού σε μια τάξη μεταδίδεται μέσω καλωδιακής ή δορυφορικής τηλεόρασης σε άλλες τάξεις. Το μοντέλο αυτό εφαρμόστηκε πρώτη φορά στην Αμερική.

1.3 ΤΠΕ και εκπαίδευση: εκπαιδευτικές εφαρμογές και δικτυακές τεχνολογίες

Η αλματώδης τεχνολογική πρόοδος των τελευταίων δεκαετιών έχει επιφέρει καθοριστικές αλλαγές σε πολλούς τομείς του ανθρώπινου βίου. Ο τομέας της εκπαίδευσης δεν έμεινε ανεπηρέαστος. Παράγοντες, όπως η κάλυψη των αυξημένων εκπαιδευτικών αναγκών, η κατάργηση χωροχρονικών περιορισμών υλοποίησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η μείωση του κόστους υποδομών, εκπαιδευτικού υλικού, μετακινήσεων, αλλά και αποτελέσματα ερευνών για τη θετική επίδραση του διαδικτύου στην υποκίνηση των μαθητών (Hazari, 1998), έχουν συμβάλει στην αναγνώριση της αξίας της τεχνολογίας ως σπουδαίου εκπαιδευτικού εργαλείου από το μεγαλύτερο ποσοστό της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Όπως αναφέρουν οι Αρβανίτης και Παναγιωτίδης (2009), το διαδίκτυο θεωρείται πλέον βασικό εκπαιδευτικό εργαλείο έχοντας παραμερίσει άλλα τεχνολογικά μέσα (π.χ. CD-ROMs) και τυγχάνει ευρείας αποδοχής από πλήθος εκπαιδευομένων. Η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση αποτελεί οπωσδήποτε μια σημαντική καινοτομία που προσφέρει πρωτόγνωρες δυνατότητες και είναι πιθανό να οδηγήσει σε μετασχηματισμό του τρόπου μάθησης και της παραδοσιακής διδασκαλίας, ωστόσο η υιοθέτησή της πρέπει να συνοδεύεται από τον κατάλληλο σχεδιασμό, προκειμένου να επιτελέσει τον εκπαιδευτικό της ρόλο.

Ο Κόμης (2004) υποστηρίζει ότι οι εκπαιδευτικές εφαρμογές που παρέχονται μέσω του διαδικτύου πρέπει να συμβαδίζουν με εκπαιδευτικές και ψυχοπαιδαγωγικές θεωρίες, ενώ οι δραστηριότητες και οι στόχοι να είναι κατάλληλα σχεδιασμένοι και να βασίζονται στις θεωρίες αυτές. Ο Hazari (1998) αναφέρει ότι το διαδίκτυο έχει την ικανότητα να προσφέρει τόσο σύγχρονη όσο και ασύγχρονη εκπαίδευση με πλήθος εργαλείων, όπως κείμενα, γραφικά, ήχο, εικόνα, μεταφορά αρχείων με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τηλεδιασκέψεις, ζωντανές συζητήσεις, και για τον λόγο αυτό έχει εξελιχθεί σε ένα διαφορετικό εκπαιδευτικό μέσο που προσιδιάζει στην κονστρουκτιβιστική προσέγγιση της εκπαίδευσης⁶.

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση πιστεύεται ότι μπορεί να προαγάγει τη συνεργατική διδασκαλία και μάθηση εξασφαλίζοντας τη συνεργασία και τη γόνιμη αλληλεπίδραση των μαθητών όχι μόνο της ίδιας τάξης αλλά και διαφορετικών τάξεων μεταξύ τους. Οι Αβούρης και Κόμης (2003) εκτιμούν ότι οι φιλικές δικτυακές εφαρμογές και τεχνολογίες που προσφέρουν οι ΤΠΕ θα διαμορφώσουν κοινότητες μάθησης των οποίων τα μέλη θα συνεργάζονται, θα αλληλεπιδρούν και θα λειτουργούν σε κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

⁶ Το κονστρουκτιβιστικό μοντέλο εκπαίδευσης βασίζεται στην μαθητοκεντρική εκπαιδευτική διαδικασία.

Σύμφωνα με τον Birnbaum (1986, όπ. αναφ. στο Σιμάτος, 2003), ο εμπλουτισμός του μαθησιακού περιεχομένου και η βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι δυνατό να επιτευχθούν με την εισαγωγή των ΤΠΕ στα σχολεία. Οι νέες τεχνολογίες και οι δικτυακές εκπαιδευτικές εφαρμογές συμβάλλουν ώστε οι μαθητές να αντιληφθούν το σκοπό της επιστήμης της πληροφορικής και τη σωστή χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή προς όφελος της κοινωνίας, μέσω της εξοικείωσής τους με το πλήθος των εφαρμογών που παρέχονται. Παράλληλα, η γνωριμία των μαθητών με την πληροφορική προσφέρει γνώσεις σχετικά με τις ευκαιρίες που προσφέρει η επιστήμη αυτή στο χώρο εργασίας, επομένως συμβάλλει στον επαγγελματικό προσανατολισμό τους, που αποτελεί διαχρονικά έναν από τους στόχους του εκπαιδευτικού συστήματος.

Οι Ευθυμίου και Τάσιος (1999) υποστηρίζουν ότι οι σύγχρονες δικτυακές τεχνολογίες μπορούν να προσφέρουν υπηρεσίες οι οποίες θα ενδυναμώσουν την εκπαιδευτική διαδικασία και θα ενισχύσουν την αποτελεσματικότητά της. Μερικές από αυτές είναι:

- υπηρεσίες διαπροσωπικής ή ομαδικής επικοινωνίας μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (*email*), όπου υπάρχει η δυνατότητα επισύναψης ψηφιακών αρχείων
- υπηρεσίες ομάδων συζητήσεων (*newsgroups, chats*)
- υπηρεσίες ηλεκτρονικών ανακοινώσεων (*bulletin board system*)
- υπηρεσίες μεταβίβασης αρχείων και εφαρμογών (*file transfer*)
- υπηρεσίες συνεργατικής μάθησης με τη χρήση του υπολογιστή (*application, document sharing*)
- υπηρεσίες εφαρμογών *web-based* μέσω του διαδικτύου
- υπηρεσίες σύγχρονης ή ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με τηλεδιάσκεψη, βίντεο, ήχο.

Αναφορικά με τα πρότυπα ένταξης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, οι Κυνηγός κ.ά. (2000) παρουσιάζουν δύο ειδών πρότυπα. Το πρώτο δίνει έμφαση στην παροχή τεχνικών γνώσεων και στη μετάδοση πληροφοριών από τον εκπαιδευτικό στον εκπαιδευόμενο. Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής αποτελεί απλώς ένα εργαλείο βελτίωσης του μαθησιακού αποτελέσματος. Στο δεύτερο πρότυπο ο υπολογιστής μετατρέπεται σε μέσο διερεύνησης και μετασχηματίζει τη μάθηση από παθητική σε ενεργητική και βιωματική. Ο Κόκκοτας (2002) προσθέτει και το τρίτο πρότυπο ένταξης των ΤΠΕ, στα πλαίσια του οποίου γίνεται συνδυασμός. Η ενσωμάτωση του υπολογιστή γίνεται προοδευτικά ως συμπληρωματικό και υποστηρικτικό εργαλείο της διδασκαλίας στα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος.

1.4 Σύγχρονη και ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση: ορισμός, προϋποθέσεις υποδομής, οφέλη

Οι δυνατότητες που προσφέρουν σήμερα οι νέες τεχνολογίες, το διαδίκτυο και ο παγκόσμιος ιστός έχουν βελτιώσει σημαντικά την ποιότητα της παρεχόμενης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Μερικά από τα βασικά χαρακτηριστικά της είναι η αμεσότητα στην επικοινωνία, η εξοικονόμηση χρόνου και οικονομικών πόρων, η άνεση στην πρόσβαση μεγάλου αριθμού ενδιαφερομένων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ανάλογα με το χρόνο που λαμβάνει χώρα η εκπαιδευτική διαδικασία διακρίνεται σε σύγχρονη και ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Στη σύγχρονη διαδικασία αποκλείεται ο χωρικός περιορισμός, ενώ υφίσταται ο χρονικός, με την έννοια ότι ο εκπαιδευτής και ο εκπαιδευόμενος βρίσκονται σε ζωντανή σύνδεση με τη βοήθεια του υπολογιστή και αλληλεπιδρούν. Σύμφωνα με εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων⁷, σύγχρονη εκπαίδευση ή τηλεεκπαίδευση είναι *«η απευθείας διδασκαλία και μετάδοση μαθήματος σε πραγματικό χρόνο από εκπαιδευτικό, μέσω διαδικτυακής πλατφόρμας, σε μαθητές, σπουδαστές και φοιτητές, που παρακολουθούν μέσω υπολογιστή, κινητού ή tablet. Στην πλατφόρμα μπορεί κανείς να συνδεθεί και διαδικτυακά και τηλεφωνικά»*. Ασύγχρονη εκπαίδευση είναι *«η διδασκαλία κατά την οποία ο/η μαθητής/τρια συνεργάζεται με τον εκπαιδευτικό σε διαφορετικό χρόνο από τη διαδικασία παράδοσης του μαθήματος ή δημιουργίας υλικού από τον εκπαιδευτικό, έχοντας πρόσβαση σε μαθησιακό υλικό και χρονοδιάγραμμα μελέτης μέσω διαδικτύου, σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες ή πλατφόρμες που παρέχει το Υπουργείο»*.

Για την υλοποίηση τόσο της σύγχρονης όσο και της ασύγχρονης εκπαίδευσης βασική προϋπόθεση είναι η ανάπτυξη των κατάλληλων τεχνολογικών και δικτυακών εφαρμογών από την επιστήμη της πληροφορικής. Οι Kaplan και Haenlein (2016) έχουν ταξινομήσει τις διαδικτυακές εφαρμογές της εξΑΕ ανάλογα με τη χρονική στιγμή πραγματοποίησης και τον αριθμό των συμμετεχόντων:

- ✓ Ασύγχρονη εκπαίδευση με απεριόριστο αριθμό συμμετεχόντων - MOOC (*Massive Open Online Course*).
- ✓ Ασύγχρονη εκπαίδευση με περιορισμένο αριθμό συμμετεχόντων - SPOC (*Small Private Online Course*).

⁷ Αριθμός πρωτοκόλλου. Φ8/39354/Δ4/19-03-2020/ΥΠΑΙΘ <http://users.sch.gr/akouts/lowts.htm>

- ✓ Σύγχρονη εκπαίδευση με απεριόριστο αριθμό συμμετεχόντων - SMOC (*Synchronous Massive Online Course*).
- ✓ Σύγχρονη εκπαίδευση με περιορισμένο αριθμό συμμετεχόντων -SSOC (*Synchronous Small Online Course*).

Τα υφιστάμενα τεχνολογικά μέσα της σύγχρονης εξΑΕ διαθέτουν εργαλεία που διευκολύνουν την επικοινωνία (φωνή, βίντεο, στιγμιαία μηνύματα-*chat*), τη συνεργασία (διαμοιρασμός αρχείων και οθόνης, διαμοιρασμός ασπροπινάκων (*whiteboards*), αλληλεπίδραση επί της οθόνης (*annotation*), εργασία σε ομάδες, ανταλλαγή αρχείων. Ένα από τα πιο εξελιγμένα συνεργατικά εργαλεία σύγχρονης εξΑΕ είναι το *WebEx* (Κάτσενος, 2020). Το *WebEx meetings* εφαρμόζεται από το Υπουργείο Παιδείας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και είναι διαθέσιμο μέσα από οποιοδήποτε πρόγραμμα περιήγησης στο διαδίκτυο (*Chrome, Firefox κ.ά.*), μέσω των οποίων μια εφαρμογή κατεβαίνει και εγκαθίσταται τοπικά.

Στην ασύγχρονη εκπαίδευση εξαλείφεται ο χρονικός περιορισμός, καθώς ο εκπαιδευόμενος παρακολουθεί την παράδοση του μαθήματος στο χρόνο που επιθυμεί χρησιμοποιώντας τις υπηρεσίες του διαδικτύου. Για την ασύγχρονη εξΑΕ έχουν αναπτυχθεί ομοίως διάφορα εργαλεία, μεταξύ των οποίων το πιο αναγνωρισμένο είναι η πλατφόρμα *Moodle*⁸. Το *Moodle* είναι μια πλατφόρμα εκμάθησης σχεδιασμένη για να παρέχει στους εκπαιδευτικούς, τους διαχειριστές και τους εκπαιδευόμενους ένα ασφαλές και ολοκληρωμένο σύστημα για τη δημιουργία εξατομικευμένων μαθησιακών περιβαλλόντων.

Μια άλλη πλατφόρμα ασύγχρονης εξΑΕ που χρησιμοποιείται στη μέση εκπαίδευση είναι η *eclass*. Αποτελεί μια εκπαιδευτική πλατφόρμα για εκπαιδευτικούς και μαθητές με στόχο την ενίσχυση της διδασκαλίας που πραγματοποιείται στη φυσική τάξη με ψηφιακά εργαλεία. Οι χρήστες εισέρχονται στην πλατφόρμα με λογαριασμό που έχουν δημιουργήσει στο Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο-ΠΣΔ⁹ (Μίμινου & Σπανακά, 2013). Ένα ακόμα ασφαλές ολοκληρωμένο ψηφιακό περιβάλλον για μαθητές και εκπαιδευτικούς είναι η ψηφιακή εκπαιδευτική πλατφόρμα *e-me*¹⁰, όπου η σύνδεση γίνεται επίσης με το λογαριασμό που έχει δημιουργήσει ο χρήστης στο ΠΣΔ. Η πλατφόρμα αυτή αποτελεί το προσωπικό περιβάλλον εργασίας κάθε μαθητή και εκπαιδευτικού, έναν ασφαλές χώρο συνεργασίας, επικοινωνίας, ανταλλαγής αρχείων και αξιοποίησης ψηφιακού περιεχομένου, ένα χώρο για κοινωνική

⁸ https://docs.moodle.org/38/en/About_Moodle

⁹ <https://www.sch.gr/>

¹⁰ <https://e-me.edu.gr>

δικτύωση μαθητών και εκπαιδευτικών και για ανάδειξη της δουλειάς τους και ένα πλαίσιο για υποδοχή εξωτερικών εργαλείων και εφαρμογών.

Κεφάλαιο 2^ο Ο ρόλος της Πολιτείας και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση

2.1 Η ανάγκη εισαγωγής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και ο ρόλος της πολιτείας

Η εκπαίδευση αποτελεί έναν από τους θεμελιώδεις θεσμούς λειτουργίας και έναν από τους βασικούς πυλώνες κάθε κοινωνίας. Κάθε εκπαιδευτικό σύστημα είναι ένας μηχανισμός που στηρίζεται στην αρμονική συνεργασία εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων, ενώ το εκπαιδευτικό περιεχόμενο είναι ο ρυθμιστικός παράγοντας αυτής της συνεργασίας. Η αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος προϋποθέτει όχι μόνο τα βελτιωμένα εκπαιδευτικά αποτελέσματα στους μαθητές και τις μαθήτριες, αλλά και την συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ώστε να είναι σε θέση να διαχειριστούν και να αξιοποιήσουν την προσφερόμενη γνώση.

Όπως υποστηρίζει η Perraton (1982), η εισαγωγή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης συνεισφέρει κυρίως στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ή των ενηλίκων που δεν έχουν λάβει επαρκή εκπαίδευση. Η αλματώδης τεχνολογική, επιστημονική και κοινωνική εξέλιξη φέρουν τους εκπαιδευτικούς μπροστά σε μια πρόκληση, να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και να βελτιώσουν τον τρόπο διοχέτευσης της γνώσης αυτής στους μαθητές. Οι Nielsen et al. (1991) αναφέρουν ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μια μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε αναπτυσσόμενες χώρες, προκειμένου να καλυφθεί η αυξανόμενη ζήτηση για εκπαίδευση και καταρτισμένους εκπαιδευτικούς.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών θεωρείται ως αναγκαία συνθήκη για την ενσωμάτωση της εξΑΕ (Levine & Sun, 2002), με την προϋπόθεση ότι εξασφαλίζει την ενημέρωση των εκπαιδευτικών για τα καινοτόμα προγράμματα και τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες, ώστε κάθε επιχειρούμενη αλλαγή να είναι ευπρόσδεκτη (Μαυρογεώργος, 1999).

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στοχεύει είτε να ενισχύσει την ποιότητα εκπαίδευσης που παρέχει το συμβατικό σχολείο και να εμπλουτίσει το περιεχόμενό της στο πλαίσιο αυτό, είτε να προσφέρει διαφορετική εκπαίδευση έξω από τα όρια του συμβατικού σχολείου λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες απαιτήσεις των εκπαιδευομένων. Οι Hewitt et al. (2012, όπ. αναφ. στο Dereshiwsky et al., 2017) υποστηρίζουν ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μέσω του διαδικτύου μεταβάλλει ουσιαστικά το πλαίσιο διδασκαλίας. Οι εξ αποστάσεως εκπαιδευτικοί (*online teachers*) οφείλουν αφενός να ακολουθήσουν τη διά βίου εκπαίδευση, αφετέρου να βρουν τρόπους να ανταποκριθούν στην διείσδυση της τεχνολογίας στον εκπαιδευτικό χώρο ενδυναμώνοντας το αίσθημα της ανθρώπινης επαφής μέσω της δημιουργίας κοινοτήτων.

Στη μέση εκπαίδευση, η αποτελεσματική διδασκαλία μέσω του διαδικτύου βασίζεται στις ίδιες αρχές με αυτές της διδασκαλίας στη φυσική τάξη, στην ανάπτυξη ουσιαστικής διαπροσωπικής επαφής του/της εκπαιδευτικού με τον/την εκπαιδευόμενο (μαθητή/μαθήτρια), στην ακαδημαϊκή αυστηρότητα και στις εκπαιδευτικές δεξιότητες. Οι Dereshiwsky et al. (2017) κάνουν λόγο για το πώς η τεχνολογία μπορεί να συμβάλει στην ενσωμάτωση αυτών των αρχών στην εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία. Η τεχνολογία ενθαρρύνει την επαφή ανάμεσα στον εκπαιδευόμενο/μαθητή/τρια και τον/την εκπαιδευτικό, καθώς διευκολύνει την ανταλλαγή ιδεών, την παρουσίαση ηλεκτρονικών πηγών πληροφοριών, τη μέθοδο των ερωτήσεων-απαντήσεων, ενισχύοντας την αμφίδρομη επικοινωνία, την αμοιβαιότητα και τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών και των μαθητριών.

Σύμφωνα με τους Dereshiwsky et al. (2017), η *online* εξ αποστάσεως εκπαίδευση χρησιμοποιεί ενεργητικές τεχνικές μάθησης. Το πλήθος των προσομοιώσεων που προσφέρονται από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και οι πλούσιες πληροφορίες που παρέχονται μέσα από τους ιστότοπους αποτελούν χρήσιμα εργαλεία για την επίλυση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευόμενοι/ες κατά τη μαθησιακή διαδικασία. Επιπλέον, η χρήση του διαδικτύου δίνει ευκαιρίες για ανατροφοδότηση, η οποία συμβάλλει στην εμπέδωση των πληροφοριών και των γνώσεων.

Η υποκίνηση του μαθητή για την αύξηση των επιδόσεών του επιτυγχάνεται, καθώς ο ίδιος γνωρίζει ότι το παραγόμενο αποτέλεσμα-εργασία θα αναγνωσθεί από τον εκπαιδευτικό, τους συμμαθητές του, αλλά και από χρήστες του διαδικτύου. Η εισαγωγή της *online* εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εξυπηρετεί έναν ακόμα στόχο, καθώς στις ομάδες εκπαιδευομένων ανήκουν άτομα με ιδιαιτερότητες (κινητικές, πνευματικές), επομένως οι πολλαπλοί τρόποι παρουσίασης του μαθήματος που προσφέρει η τεχνολογία (γραφτή, ακουστική, οπτική διδασκαλία) εξυπηρετούν το στυλ κάθε εκπαιδευόμενου (Chickering και Ehrman (1996, όπ. αναφ. στο Dereshiwsky et al., 2017).

Οι λόγοι εφαρμογής των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες από τους Κυνηγό και Κουτλή (2002):

- i. επιστημονικοί λόγοι: η χρήση της τεχνολογίας και της πληροφορικής έχει δημιουργήσει νέα πεδία και συνθήκες έρευνας στους επιστημονικούς τομείς, γεγονός που προϋποθέτει νέες μεθόδους εκπαιδευτικής διαδικασίας και καινοτόμες δραστηριότητες μάθησης.
- ii. μαθησιακοί λόγοι: τα εκπαιδευτικά προγράμματα που έχουν αναπτυχθεί με τη χρήση των τεχνολογιών στοχεύουν στη βελτίωση της μάθησης.

- iii. κοινωνικοί λόγοι: η τεχνολογία έχει διεισδύσει σε κάθε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας και ο υπολογιστής έχει γίνει αναπόσπαστο εργαλείο της καθημερινότητας. Επομένως, η ένταξη του υπολογιστή στην εκπαιδευτική διαδικασία θα προετοιμάσει τους μαθητές για τη γενικότερη χρήση των ψηφιακών μέσων.

Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων έχει αναλάβει σημαντικές πρωτοβουλίες για την υιοθέτηση της εξΑΕ. Όσον αφορά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, κάποιες σημαντικές προσπάθειες, σύμφωνα με τους Κουτσάκα κ.ά. (2015), είναι:

- το «*Φωτόδεντρο: Εθνικός Σύσσωρευτής Εκπαιδευτικού Περιεχομένου*» (<http://photodentro.edu.gr/aggregator/>): πρόκειται για αποθετήριο ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.
- τα «*Ψηφιακά Εκπαιδευτικά Βοηθήματα*» (<http://www.study4exams.gr/>): αποτελούν μια προσπάθεια πρόσθετης διδακτικής στήριξης με βίντεο-διαλέξεις, ψηφιοποιημένα βιβλία και ασκήσεις-διαγωνίσματα.

2.1.1 Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο

Η ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην τυπική εκπαίδευση, ως συμπληρωματικό εργαλείο ή ως μέθοδος εξάλειψης διαφόρων εμποδίων που αντιμετωπίζουν πολλοί μαθητές, έχει απασχολήσει την ευρωπαϊκή και παγκόσμια κοινότητα. Σε μελέτη των Κελενίδου κ.ά. (2017) αναφέρεται ότι πολλές αναπτυγμένες χώρες, όπως η βόρεια Αμερική, θεωρούν την εξΑΕ ως την πιο πρόσφορη λύση για την αντιμετώπιση εκπαιδευτικών ζητημάτων, όπως τα πολυμελή τμήματα, η έλλειψη ορισμένων ειδικοτήτων εκπαιδευτικών, η διαφοροποιημένη διδασκαλία. Οι αναπτυσσόμενες χώρες προσβλέπουν στην κοινωνική και οικονομική τους ανάπτυξη μέσω της εξΑΕ παρακολουθώντας τις εξελίξεις το αναπτυγμένου κόσμου (Hillman et al., 1994).

Οι πρωτοβουλίες σε παγκόσμιο επίπεδο είναι πολλές. Το 2008 στο Πανεπιστήμιο της Manitoba του Καναδά υιοθετήθηκαν για πρώτη φορά τα Μαζικά Ελεύθερα Διαδικτυακά Μαθήματα (MOOCs) με στόχο την παροχή μαθημάτων σε απεριόριστο αριθμό συμμετεχόντων. Άλλα ανώτερα και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα ανέλαβαν παρόμοιες πρωτοβουλίες εφαρμογής των MOOCs, τα οποία απευθύνονται σε ενήλικες, ενώ η αποτελεσματικότητά τους σε μαθητές της μέσης εκπαίδευσης δεν είναι εξακριβωμένη (Κουτσάκας κ.ά., 2015).

Στροφή προς την ψηφιακή εκπαίδευση σημειώνεται τα τελευταία χρόνια από την Κίνα, η οποία αποτελεί τη μεγαλύτερη παγκόσμια εκπαιδευτική αγορά με 400 εκατομμύρια μαθητές και φοιτητές. Όπως αναφέρει ο Chan (2013), η ψηφιακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση θεωρείται ότι προσφέρει τη δυνατότητα για βελτίωση της ποιότητας στην εκπαίδευση σε συνδυασμό με την αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος και η μείωση των γεννήσεων στη χώρα..

Μέσω της διαδικτυακής εκπαίδευσης θα επιτευχθεί η αυξημένη πρόσβαση στην εκπαιδευτική διαδικασία, το χαμηλότερο κόστος και η προαγωγή μιας οικονομίας βασισμένης στην υψηλή τεχνολογία. Επιπλέον, θα περιοριστεί η ψηφιακή διάκριση που υφίσταται σήμερα μεταξύ των κινεζικών πόλεων, όπου το 80% των μαθητών έχει σύνδεση *internet* στο σπίτι, και των αγροτικών περιοχών, όπου μόνο το 2% έχει την αντίστοιχη δυνατότητα. Το πρώτο βήμα για την Κίνα για την εξάλειψη αυτής της διαφοράς είναι η αυξημένη συνδεσιμότητα κυρίως στις αγροτικές περιοχές και στις περιοχές της ενδοχώρας. Η επιδότηση από την πλευρά του κράτους για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει επεκταθεί σε ποσοστό πάνω από 80% σε αγροτικά σχολεία της κεντρικής και δυτικής Κίνας τα πρόσφατα χρόνια. Ωστόσο, χρειάζεται πολύ μεγαλύτερη διείσδυση του διαδικτύου στα αγροτικά νοικοκυριά, καθώς επίσης και μεγαλύτερες ταχύτητες σύνδεσης και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (Chan, 2013).

Στη Φινλανδία, σύμφωνα με στοιχεία της UNESCO¹¹, δεν υπάρχει κάποια ιδιαίτερη πολιτική για εθνική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, παρά το γεγονός ότι έχει υιοθετηθεί από πολλά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Οι τεχνολογίες πληροφορικής θεωρούνται ότι θα προσφέρουν περισσότερη ευελιξία και εξατομικευμένη μάθηση. Σε επίσημη ανακοίνωση του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της χώρας εκτιμάται ότι η ψηφιοποίηση της εκπαίδευσης θα συμβάλει στην ανάπτυξη των επιστημών, θα οδηγήσει στην αύξηση της προσβασιμότητας και χρήσης των πηγών πληροφόρησης και στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων.

11

https://unesdoc.unesco.org/in/documentViewer.xhtml?v=2.1.196&id=p::usmarcdef_0000235171&file=/in/rest/annotationSVC/DownloadWatermarkedAttachment/attach_import_fe688acf-c073-4398-9324-8c4e5075e6fb%3F_%3D235171eng.pdf&updateUrl=updateUrl6158&ark=/ark:/48223/pf0000235171/PDF/235171eng.pdf.multi&fullScreen=true&locale=en#%5B%7B%22num%22%3A161%2C%22gen%22%3A0%7D%2C%7B%22name%22%3A%22XYZ%22%7D%2C62%2C262%2C0%5D

Στη Γερμανία, η εκπαίδευση αποτελεί αρμοδιότητα καθεμιάς από τις 16 ομοσπονδιακές κυβερνήσεις των αντίστοιχων κρατιδίων. Τουλάχιστον δεκατρείς από αυτές πρεσβεύουν ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα πρέπει να ενσωματωθεί στα προγράμματα εκπαίδευσης. Ωστόσο, η υφιστάμενη νομοθεσία δεν προβλέπει την ένταξη της αποκλειστικής παροχής εξ αποστάσεως εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Αναφορικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ουγγαρία, η ίδια μελέτη της UNESCO αναφέρει ότι η έννοια της διαδικτυακής εκπαίδευσης δεν περιλαμβάνεται σε κανένα νόμο, παρά το γεγονός ότι έχουν ήδη αναπτυχθεί πλατφόρμες τόσο για σύγχρονη όσο και για ασύγχρονη εκπαίδευση. Στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διοίκησης γίνεται λόγος μόνο για ψηφιακά εργαλεία και συσκευές. Αν και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αναφέρεται στα σχετικά με την εθνική στρατηγική των ΤΠΕ έγγραφα, ωστόσο δεν παρέχονται ανάλογες αρχές υιοθέτησής της, ενώ το ποσοστό ενσωμάτωσής της στα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι χαμηλό. Ανάλογη είναι η εικόνα και στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου δεν υπάρχουν εθνικές πολιτικές που αφορούν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Στην Ελλάδα το επιχειρησιακό πρόγραμμα «*Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση*»¹² (2014-2020) αποτελεί την κύρια εθνική στρατηγική που αφορά στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Στις δράσεις που έχουν προγραμματιστεί για τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος καίρια θέση κατέχουν η επέκταση- αξιοποίηση της ψηφιακής εκπαιδευτικής πλατφόρμας διαδραστικών βιβλίων και αποθετηρίου μαθησιακών αντικειμένων, ο εμπλουτισμός του ψηφιακού εκπαιδευτικού περιεχομένου για πανελλαδικώς εξεταζόμενα μαθήματα της Γ΄ Λυκείου, η επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ψηφιακών τεχνολογιών στη διδακτική πράξη (επιμόρφωση Β΄ επιπέδου ΤΠΕ) . Το πρόγραμμα αφορά και τις δεκατρείς διοικητικές περιφέρειες της χώρας και έχει ως στόχο την ποσοτική και ποιοτική αύξηση και την αύξηση της αποτελεσματικότητας στον τομέα των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο μέσα από την αναβάθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

2.2 Θεσμικό πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η πρώτη επίσημη προσπάθεια του ελληνικού κράτους για την καθιέρωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης έγινε με τον νόμο 2252/1997 (ΦΕΚ 266 Α΄/24.12.1997), που αφορά στη λειτουργία του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ), του οποίου η αποστολή είναι «η

¹² <https://empedu.gov.gr/to-epicheirisiako-programma/to-programma-me-mia-matia/>

εξ αποστάσεως παροχή προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, με την ανάπτυξη κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και μεθόδων διδασκαλίας».

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην παραδοσιακή εκπαιδευτική διαδικασία δεν έχει θεσμοθετηθεί ώστε να είναι υποχρεωτική, ωστόσο έχουν αναπτυχθεί διαδικτυακές εφαρμογές και ψηφιακά εργαλεία τα οποία χρησιμοποιούνται από μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών, όπως αυτές που προσφέρονται μέσω του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου. Επιπλέον, η ενθάρρυνση της ενσωμάτωσης της εξΑΕ είναι προφανής και από το γεγονός ότι το Υπουργείο προωθεί την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις λεγόμενες ΤΠΕ. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ψηφιακών τεχνολογιών στη διδακτική πράξη (Επιμόρφωση Β' επιπέδου ΤΠΕ) ολοκληρώνεται με επίσημη πιστοποίηση από αναγνωρισμένους φορείς.

Το 2016, το Υπουργείο Παιδείας με εγκύκλιό¹³ του μεριμνά για τον ψηφιακό εξοπλισμό των σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στην εγκύκλιο μάλιστα αναφέρεται ότι ήδη έως το 2016 υλοποιείται πιλοτικό πρόγραμμα αναβάθμισης ψηφιακού εξοπλισμού σε 100 σχολεία όλης της χώρας. Βασικός σκοπός του ψηφιακού εξοπλισμού ανοικτών προτύπων είναι η βελτίωση των βασικών ικανοτήτων στην επιστήμη, την τεχνολογία και την ψηφιακή ικανότητα των μαθητών, η αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους μαθητές, η δημιουργία των προϋποθέσεων για ανάπτυξη κινήτρων μάθησης και ανάληψης πρωτοβουλιών, η απόκτηση βασικών δεξιοτήτων ζωής (*life skills*), σε ένα ραγδαία μεταβαλλόμενο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον. Οι ομαδοσυνεργατικές δράσεις που θα προωθηθούν μέσω της χρήσης των ΤΠΕ θα ενισχύσουν την αυτοεκτίμηση, την αυτοπεποίθηση και την κοινωνικότητα των μαθητών. Το ψηφιακό υλικό θα αξιοποιείται από όλους τους εκπαιδευτικούς για όλα τα γνωστικά αντικείμενα των προγραμμάτων σπουδών και για τα προγράμματα που υλοποιούνται στο σχολικό πλαίσιο με χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ (π.χ. ρομποτική, eTwinning κ.ά.).

Μία άλλη προσπάθεια για την εισαγωγή της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι η Μεταρρύθμιση και Αναβάθμιση του Γενικού Λυκείου το 2017. Σκοπός της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης είναι η συνεργασία των Γενικών και Επαγγελματικών Λυκείων μέσω ειδικής πλατφόρμας, η οποία θα δίνει πρόσβαση στους μαθητές σε γνωστικά αντικείμενα του ενός ή του άλλου τύπου Λυκείου¹⁴. Η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και των υφιστάμενων

¹³ Αριθμ. πρωτοκόλλου 166924/ΓΔ4/10.10.2016 <http://users.sch.gr/akouts/lows.htm>

¹⁴ «Καθιερώνεται η επικοινωνία μεταξύ των διακριτών δομών ΓΕΛ και ΕΠΑΛ, δηλαδή ο αλληλοδανεισμός μαθημάτων, διά ζώσης στην περίπτωση που τα δυο σχολεία συστεγάζονται,

εργαστηρίων με τεχνολογικό εξοπλισμό, αλλά και η εμπλοκή εκπαιδευτικού προσωπικού με γνώσεις σε ΤΠΕ θα παίξουν σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή. Ανώτερος στόχος της ενσωμάτωσης των εξ αποστάσεως μαθημάτων με τη χρήση της τεχνολογίας είναι η ενίσχυση της τυπικής εκπαιδευτικής διαδικασίας για τους μαθητές, με την παρακολούθηση νέων μαθημάτων ή με τη μορφή της ενισχυτικής διδασκαλίας.

Στις παρούσες συνθήκες, υπό περιστάσεις υγειονομικής κρίσης, η online εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί τη μοναδική άμεση λύση για την συνέχιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας μετά την αναστολή λειτουργίας των εκπαιδευτικών δομών. Η ελληνική πολιτεία με Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου θεσμοθέτησε την παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μέσω του διαδικτύου με την αξιοποίηση της υφιστάμενης τεχνολογίας. Αυτό που συνέβη στην Ελλάδα, όπως και σε όλο τον κόσμο, αναγνωρίζεται βιβλιογραφικά ως επείγουσα εξ αποστάσεως διδασκαλία (*emergency remote teaching*), όπως αναφέρεται σε σχετικό άρθρο του Τσινάκου (2020)¹⁵. Η ανταπόκριση των εκπαιδευτικών στη διαδικτυακή εκπαίδευση ήταν μαζική, καθώς και η συμμετοχή τους στα λεγόμενα *Webinars* (μέσω του WebEx) για την εκμάθηση τρόπων ορθής χρήσης των ψηφιακών εργαλείων για διδασκαλία.

Στο πλαίσιο αυτό το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων με εγκύκλιο¹⁶ αναγνωρίζει ότι η εξ αποστάσεως διδασκαλία συνιστά το πλέον πρόσφορο εργαλείο για να διατηρήσουν οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί την επαφή με την εκπαιδευτική διαδικασία στις έκτακτες συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί. Τονίζει, όμως, ότι δεν αποσκοπεί να υποκαταστήσει τη διά ζώσης εκπαίδευση ούτε να καλύψει τη διδακτέα ύλη. Η διαδικασία θα υλοποιηθεί είτε με σύγχρονες είτε με ασύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας είτε συνδυαστικά.

Ωστόσο, στη χώρα μας ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο για την εξ αποστάσεως δευτεροβάθμια σχολική εκπαίδευση δεν υφίσταται ακόμα, γεγονός που δεν επιτρέπει την καθολική εφαρμογή της στο επίπεδο αυτό εκπαίδευσης.

διαφορετικά εξ αποστάσεως μέσω ειδικής πλατφόρμας». <https://www.filologikos-istotopos.gr/2017/08/28/metarrithmisi-ke-anavathmisi-tou-genikou-likiou-ke-neo-sistema-isagogis-stin-tritovathmia-ekpedefsi/>

¹⁵ <https://edu.ellak.gr/2020/04/02/ex-apostaseos-didaskalia-ti-ine-afto-pou-ginete-stin-ellada-ke-se-olon-kosmo-afti-ti-stigmi/>

¹⁶ Αριθμός πρωτοκόλλου Φ8/39354/Δ4/19-03-2020/ΥΠΙΑΙΘ <http://users.sch.gr/akouts/lows.htm>

Κεφάλαιο 3^ο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα και εξ αποστάσεως εκπαίδευση

3.1 Το σύγχρονο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

*«Κάθε δεδομένο εκπαιδευτικό μοντέλο αντανακλά την κοινωνική πραγματικότητα, ενώ κάθε ζητούμενο εκπαιδευτικό μοντέλο προβάλλεται ως όραμα μιας άλλης κοινωνίας»
(Μπαλάσκας, 1989)*

Η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη αλλά και οι εξελίξεις στον εκπαιδευτικό τομέα σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο επηρεάζουν και την ελληνική πραγματικότητα. Η Ελλάδα ως μέλος της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας κοινότητας επιχειρεί την ένταξη της εκπαίδευσης στην ψηφιακή εποχή επιδιώκοντας να αναβαθμίσει το εκπαιδευτικό της σύστημα. Η ενσωμάτωση και υλοποίηση της ψηφιακής εκπαίδευσης αφορά όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Ωστόσο, κάθε βαθμίδα αντιμετωπίζει τις δικές της ιδιαιτερότητες. Όπως αναφέρουν οι Μίμινου και Σπανακά (2013), η εξ αποστάσεως πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια σχολική εκπαίδευση διακρίνεται σε τρεις μορφές:

- την αυτοδύναμη εξΑΕ, που παρέχει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα μαθημάτων, αντίστοιχο με αυτό του συμβατικού σχολείου
- τη συμπληρωματική εξΑΕ, που λειτουργεί συμπληρωματικά στην παραδοσιακή διδασκαλία
- τη συνδυαστική εξΑΕ, που συνδυάζει τα παραπάνω και στοχεύει στην ανάπτυξη της αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικού-μαθητή/τριας.

Στόχος της ελληνικής πολιτείας είναι η σύγκλιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος με τις καινοτομίες που προωθούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η στρατηγική της χώρας μας για το ψηφιακό σχολείο εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» (2014-2020)¹⁷ σε μια προσπάθεια περαιτέρω αξιοποίησης των τεχνολογικών δυνατοτήτων που διαθέτει. Σκοπός του προγράμματος είναι η πλήρης ένταξη και ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική. Στο πλαίσιο αυτό, οι ΤΠΕ θεωρούνται ως το εργαλείο διαμεσολάβησης ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τους μαθητές και ως μοχλός ανάπτυξης της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Με την υλοποίηση της στρατηγικής για το ψηφιακό σχολείο πιστεύεται ότι θα δημιουργηθούν ψηφιακές κοινότητες μάθησης για τη συνεργασία και επικοινωνία των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας μεταξύ τους αλλά και με τον υπόλοιπο κόσμο, θα δοθούν ίσες ευκαιρίες στους μαθητές ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων και πρόσβασης σε ψηφιακό

¹⁷ http://www.edulll.gr/?page_id=276

εκπαιδευτικό περιεχόμενο, ανάλογα ίσες ευκαιρίες στους εκπαιδευτικούς διαρκούς επιμόρφωσης, και θα δημιουργηθούν μόνιμες υποδομές ενός συνεχώς βελτιούμενου και αποκεντρωμένου εκπαιδευτικού συστήματος. Στον παρακάτω πίνακα (1) παρουσιάζονται οι στόχοι της ψηφιακής στρατηγικής για την εκπαίδευση αναφορικά με τη χρήση των ΤΠΕ στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Πίνακας1: Στόχοι ψηφιακής στρατηγικής για την εκπαίδευση – Αναμενόμενα αποτελέσματα		
Χρήση από τους καθηγητές των ΤΠΕ στην τάξη από	36%	σε 75%
Σχολεία με ευρυζωνικότητα	30%	65%
Σχολεία με δική τους ιστοσελίδα	37%	70%
Μαθητές με λογαριασμούς ηλεκτρονικού ταχυδρομείου	44%	75%
Μαθητές ανά Η/Υ	17	8
Πηγή: ΥΠΙΑΙΘ.ΕΥΔ http://www.edulll.gr/?page_id=276		

3.1.1 Δυνατότητες και προϋποθέσεις ενσωμάτωσης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση σήμερα έχει καταστεί όσο ποτέ άλλοτε αναγκαία λόγω της αναγκαστικής αναστολής της λειτουργίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα και σε πολλές άλλες χώρες (δεδομένης της πανδημίας). Βασικός στόχος είναι η συνέχιση της βασικής εκπαίδευσης και κάθε εκπαιδευτικής δραστηριότητας μέσα από εναλλακτικές λύσεις και στρατηγικές εξ αποστάσεως μάθησης. Σύμφωνα με μελέτη της Unesco¹⁸, τα βασικά σημεία στα οποία πρέπει να εστιάσει η εξΑΕ κάτω από αυτές τις συνθήκες είναι:

- με ποιον τρόπο οι μαθητές μπορούν να έχουν πρόσβαση στο εκπαιδευτικό περιεχόμενο και υποστήριξη στην επικοινωνία
- με ποιον τρόπο μπορούν να προστατευτούν τα δικαιώματα και τα προσωπικά δεδομένα των εκπαιδευομένων
- πώς οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ενισχυθούν στην προσπάθεια μετάβασης στην εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία
- με ποιον τρόπο οι οικονομικοί και τεχνολογικοί πόροι μπορούν να κινητοποιηθούν ώστε να υποστηρίξουν την όλη διαδικασία.

Η αποτελεσματικότητα της υλοποίησης της στρατηγικής για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση εξαρτάται από διάφορες προϋποθέσεις, οι οποίες σχετίζονται με το βαθμό ετοιμότητας σε διάφορα επίπεδα (Unesco):

¹⁸ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373305>

- **Τεχνολογική ετοιμότητα:** περιλαμβάνει τα επίπεδα ετοιμότητας, τόσο τις τεχνολογικές δυνατότητες των ψηφιακών μέσων και εργαλείων για παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, όσο και πρόσβαση όλων των πολιτών σε υποδομές και συνδεσιμότητα με το internet.
- **Ετοιμότητα εκπαιδευτικού περιεχομένου:** περιλαμβάνει την προσβασιμότητα στο εκπαιδευτικό υλικό που παρέχεται μέσα από διαδικτυακές πλατφόρμες. Η παροχή εκπαιδευτικού περιεχομένου που θα καλύπτει όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και όλα τα γνωστικά αντικείμενα παραμένει μια πρόκληση.
- **Παιδαγωγική ετοιμότητα και ετοιμότητα υποστήριξης της κατ' οίκον εκπαίδευσης:** προϋποθέτει την κατάλληλη προετοιμασία από την πλευρά των εκπαιδευτικών στο σχεδιασμό και τη διευκόλυνση της online εκπαίδευσης. Ο Bradshaw (2002) προτείνει ότι χρειάζεται να επενδυθούν σημαντικοί πόροι στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ενώ η κατάρτιση θα πρέπει να συνοδεύεται από πρακτική άσκηση για τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Επίσης, προτείνει την εφαρμογή των νέων πρακτικών στην τάξη. Η παιδαγωγική ετοιμότητα προϋποθέτει ακόμα τη δυνατότητα των γονέων ή κηδεμόνων να διευκολύνουν τη διαδικασία της εξ αποστάσεως μάθησης παρέχοντας τα απαραίτητα τεχνολογικά μέσα.
- **Ετοιμότητα παρακολούθησης και αξιολόγησης:** ο έλεγχος της εξ αποστάσεως μαθησιακής διαδικασίας, η ανίχνευση του βαθμού πρόσβασης και εμπλοκής στα μαθήματα, η αποτίμηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων και η ικανότητα άμεσης ανταπόκρισης στις απαιτήσεις της εξ αποστάσεως μάθησης συνιστούν τα χαρακτηριστικά της ετοιμότητας παρακολούθησης και αξιολόγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Ο Τζιμογιάννης (2002) υποστηρίζει ότι βασική προϋπόθεση για την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση αποτελεί η αλλαγή των στάσεων και αντιλήψεων όσων εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και από την ευρύτερη κοινωνία, η οποία συντηρεί τα στερεότυπα που καθορίζουν τον τρόπο λειτουργίας των υφιστάμενων θεσμών. Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλει η εκπαιδευτική πολιτική με τη θεσμοθέτηση του πλαισίου εκσυγχρονισμού της εκπαίδευσης, όπως υποστηρίζει ο Μακράκης (2000). Η πολιτική βούληση θα ενθαρρύνει και θα ενισχύσει τις πρωτοβουλίες των εκπαιδευτικών.

3.2 Παράγοντες που προωθούν ή αναστέλλουν την ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση της ενσωμάτωσης της εξ αποστάσεως διαδικτυακής εκπαίδευσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι η ύπαρξη των κατάλληλων τεχνολογικών μέσων, των εφαρμογών πληροφορικής, αλλά και οι απαιτούμενοι πόροι για τον σχεδιασμό, εγκατάσταση και υποστήριξη των τεχνολογικών υποδομών. Παράλληλα, πολύτιμη είναι η ωρίμανση της ιδέας της ενσωμάτωσης της εξΑΕ από την εκπαιδευτική κοινότητα (Weber, 1996), σε συνδυασμό με την πολιτική πρωτοβουλία που θα επισφραγίσει τη μετάβαση της εκπαίδευσης στην ψηφιακή εποχή.

Η Ελλάδα ως χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιδιώκει τον εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού της συστήματος λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες που τη χαρακτηρίζουν. Μια από τις ιδιαιτερότητες που εμφανίζει η χώρα είναι η μορφολογία της, καθώς διαθέτει μεγάλο ποσοστό ορεινών όγκων και νησιών. Το έργο της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών που εργάζονται στις περιοχές αυτές δυσχεραίνεται, ενώ η μετάβασή τους σε αστικά κέντρα για το σκοπό αυτό δημιουργεί πρόσθετο κόστος (Παπαδημητρίου κ.ά., 2008).

Ανεξάρτητα από τον τόπο κατοικίας των Ελλήνων μαθητών, η προσπάθεια ψηφιακής διασύνδεσης όλων όσων φοιτούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με τα σχολικά δίκτυα είναι δυνατό να αναδείξει κοινωνικοοικονομικές διαφορές, καθώς πρέπει να εξασφαλίζεται η δυνατότητα διατήρησης και συντήρησης της απαιτούμενης εξελιγμένης τεχνολογικής υποδομής σε όλα τα σπίτια (Weber, 1996). Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να υπάρξει μέριμνα για μειονοτικές ομάδες του πληθυσμού (εθνικές ή κοινωνικές), ώστε να μην αποκλείονται από το δικαίωμα της ίσης εκπαίδευσης.

Ενδιαφέροντα είναι τα αποτελέσματα έρευνας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁹ αναφορικά με τη διαθεσιμότητα ηλεκτρονικών υπολογιστών για εκπαιδευτικούς σκοπούς τόσο στην Ελλάδα όσο και στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην Ελλάδα υπάρχουν λιγότεροι υπολογιστές διαθέσιμοι για τους μαθητές όλων των βαθμίδων σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ. Συγκεκριμένα η χώρα μας βρίσκεται στη δεύτερη θέση από το τέλος διαθέτοντας έναν υπολογιστή ανά 21 μαθητές (European Schoolnet, 2012).

¹⁹https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-3/greece_country_profile_2FA75C2D-99D2-7007-738DEF04789914C9_49438.pdf

3.3 Η συμβολή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική διαδικασία

Όπως αναφέρουν οι Dereshiwsky et al. (2017), η μάθηση είναι μια διαδικασία που συνδυάζει τη γνώση με το συναίσθημα. Η τεχνολογία, η διαδικτυακή μάθηση, τα κοινωνικά δίκτυα αποτελούν συμπληρωματικά μέσα. Η μετάβαση από την πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία στην εξ αποστάσεως διδασκαλία είναι μια γνωστική απόφαση που πρέπει να εναρμονίζεται με το συναίσθημα. Ο εκπαιδευτικός που αναλαμβάνει να διεξάγει την εκπαιδευτική διαδικασία από απόσταση, ενώ έχει συνηθίσει να λειτουργεί μέσα στη φυσική τάξη, πρέπει να προσαρμόσει το περιεχόμενο της διδασκαλίας του κατανοώντας τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία. Παράλληλα, πρέπει να διαχειριστεί τους online μαθητές ακριβώς σαν να τους είχε μπροστά του με τη σκέψη ότι καθένας έχει τη δική του φυσιογνωμία και τα δικά του ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Ο Rosales (2011, όπ. αναφ. στο Dereshiwsky et al., 2017) υποστηρίζει ότι η εκπαίδευση τον 21^ο αιώνα πρέπει να είναι ψηφιακή. Αυτό σημαίνει ότι η εκπαιδευτική διαδικασία, είτε παρέχεται διαδικτυακά είτε διά ζώσης, θα πρέπει να περιλαμβάνει ψηφιακές προσεγγίσεις στη μάθηση. Τα παραδοσιακά βιβλία θα εμπλουτιστούν με ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό, με κείμενα (άρθρα, περιοδικά) ανοικτής πρόσβασης, με πληροφορίες για κάθε γνωστικό αντικείμενο μέσα από τις βάσεις δεδομένων και τις συνδέσεις στον παγκόσμιο ιστό (web links). Η συνεργατική μάθηση και η ενθάρρυνση για την ατομική μάθηση θα επιτευχθεί με τη χρήση εργαλείων, όπως οι διαδραστικοί πίνακες, τα wikis, και γενικότερα μέσα από την πρόσβαση σε ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό, προϋποθέτοντας την κατάλληλη προετοιμασία του εκπαιδευτικού που θα παρέχει το υλικό αυτό και τους ανάλογους συνδέσμους (links) για την εκπλήρωση της μάθησης.

Σημαντικός είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στα επιτυχημένα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικά προγράμματα, με την άρτια κατάρτιση και εξειδίκευση στις ΤΠΕ (Maggio et al., 2001). Επιπλέον, οι Καρνή και Κουράκη (2010) υποστηρίζουν ότι ο εκπαιδευτικός είναι υποχρεωμένος να εφευρίσκει νέες διαδικασίες αξιολόγησης, οι οποίες θα εξασφαλίζουν την αντικειμενικότητα της αξιολογικής διαδικασίας.

Ο Σιμάτος (2003) θεωρεί ότι το έργο του εκπαιδευτικού διευκολύνεται με τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα που παρέχουν ποικίλα προγράμματα, ώστε να τον βοηθήσουν να εφαρμόσει μια επιτυχημένη διδακτική μέθοδο. Η επιλογή του κατάλληλου εκπαιδευτικού λογισμικού θα δώσει στο μαθητή τη δυνατότητα να επιδράσει στο γνωστικό αντικείμενο και να επιλέξει τον προσφορότερο τρόπο μάθησης με αποτέλεσμα την επίτευξη των διδακτικών

στόχων που έχουν τεθεί από τον εκπαιδευτικό. Προϋπόθεση είναι η διαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για την καλύτερη διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Ανάλογης σπουδαιότητας είναι και ο ρόλος του εκπαιδευόμενου, καθώς στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο ίδιος αναλαμβάνει ένα μέρος της ευθύνης για τη μάθησή του. Όπως αναφέρουν οι Καρνή και Κουράκη (2010), κατά την εκπαιδευτική διαδικασία χρειάζεται ο ίδιος ο εκπαιδευόμενος να κρίνει και να αξιολογεί τον εαυτό του και να τηρεί με συνέπεια τα χρονοδιαγράμματα που έχει ορίσει ο εκπαιδευτικός, ενώ επίσης μπορεί να διατηρήσει περισσότερη αυτονομία χρησιμοποιώντας το ψηφιακό υλικό προκειμένου να σχηματίσει σφαιρική εικόνα του γνωστικού αντικειμένου.

Μεγάλη είναι η συμβολή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με ψηφιακά μέσα στα άτομα με αναπηρίες. Σε διεθνές επίπεδο έχει αναγνωριστεί το δικαίωμα της προσβασιμότητας ατόμων με αναπηρία και με την αξιοποίηση των μέσων που διαθέτει η τεχνολογία. Οι ψηφιακές υπηρεσίες, όπως αναφέρει η Μουρατίδου (2007), συμβάλλουν στην επιτυχία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, καθώς εξασφαλίζουν τη δυνατότητα ίσης πρόσβασης στην εκπαιδευτική διαδικασία και στη μάθηση γενικότερα. Ο χειρισμός του υπολογιστή και η ανάληψη πρωτοβουλίας από τα άτομα αυτά στον τομέα της μάθησης τους προσφέρει μεγαλύτερο βαθμό αυτονομίας και αυτοπεποίθησης. Ως εκ τούτου η ενσωμάτωση της εξΑΕ μπορεί να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση.

3.3.1 Θετικά χαρακτηριστικά της χρήσης των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία

Η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία θεωρείται ότι μπορεί να οδηγήσει σε θετικά μαθησιακά αποτελέσματα ενισχύοντας την εμπλοκή του μαθητή με τη μαθησιακή διαδικασία. Στο διαδικτυακό περιβάλλον η εμπλοκή μεταφράζεται με την ενεργητική συμμετοχή στο εκπαιδευτικό περιεχόμενο. Παράλληλα, χρειάζεται η κατάλληλη καθοδήγηση ώστε ο μαθητής να είναι σε θέση να δικαιολογήσει λεπτομερώς την απάντησή του με τη χρήση παραδειγμάτων ή αναφορών στο εκπαιδευτικό υλικό. Η καθοδήγηση και οι δραστηριότητες-ερωτήσεις που ωθούν το μαθητή στην ουσιαστική εμπλοκή οδηγούν σε αυξημένα μαθησιακά αποτελέσματα (Dereshiwsky et al., 2017).

Ο βαθμός ανταπόκρισης του μαθητή στην εξ αποστάσεως ψηφιακή εκπαίδευση και η βελτίωση της επίδοσής του εξαρτάται και από την ατομική του ικανότητα να οριοθετεί τη

διαδικασία και να πειθαρχεί στους ατομικούς κανόνες. Η καθοδήγηση και υποκίνηση του μαθητή διευκολύνεται στις περιπτώσεις που οι μαθητές σκόπιμα ενεργοποιούν τη σκέψη, το συναίσθημα και τις πράξεις τους για να επιτύχουν τους μαθησιακούς στόχους. Όσο περισσότερα είναι τα μαθησιακά κίνητρα, τόσο καλύτερες είναι οι επιδόσεις των μαθητών (Sinclair, 2011)

Η χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση ενισχύει την υιοθέτηση και υλοποίηση στρατηγικών μάθησης, καθώς συμβάλλει στην απόκτηση δεξιοτήτων μελέτης, δεξιοτήτων διαχείρισης χρόνου, δεξιοτήτων οργάνωσης. Όπως αναφέρουν οι Dereshiwsky et al. (2017), οι μαθητές που δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για το εκπαιδευτικό υλικό μπορούν να προχωρήσουν σε ένα βαθύτερο επίπεδο και να εφαρμόσουν πιο περίπλοκες στρατηγικές μάθησης. Παράλληλα, τα ψηφιακά μέσα δίνουν τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να βελτιώσουν τις στρατηγικές μάθησης αξιοποιώντας την ευκαιρία της ανατροφοδότησης των ενδιαφερόντων και των εμπειριών των μαθητών και αξιολογώντας αν οι μαθητές ακολουθούν την ενδεδειγμένη μαθησιακή πορεία.

Μια άλλη θετική διάσταση των δραστηριοτήτων αλληλεπίδρασης με τη βοήθεια των ψηφιακών μέσων είναι το γεγονός ότι δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να διαχειριστούν το εκπαιδευτικό υλικό με το ρυθμό που επιθυμούν. Μπορούν, για παράδειγμα, να επανέλθουν όσες φορές θέλουν στο εκπαιδευτικό υλικό και να το κατανοήσουν μελετώντας βαθύτερα τα δυσνόητα σημεία (Kirtman, 2009).

Η διαδικτυακή εκπαίδευση προάγει τη μαθητοκεντρική διδασκαλία και μάθηση, όπου η βελτίωση του γνωστικού επιπέδου, η αύξηση της ενεργητικής συμμετοχής και η ενεργοποίηση των εγγενών δυνατοτήτων κάθε μαθητή είναι τα ζητούμενα. Ο/Η εκπαιδευτικός είναι ο/η διαμεσολαβητής/τρια που αναλαμβάνει την ευθύνη της κατάλληλης καθοδήγησης μέσα από συγκεκριμένες δραστηριότητες ώστε να κατευθύνει τον/την μαθητή/μαθήτρια να αλληλεπιδράσει με το εκπαιδευτικό περιεχόμενο. Η αξιολόγηση της πορείας του/της μαθητή/μαθήτριας πρέπει να είναι συνεχής και σε αυτό συμβάλλουν οι ψηφιακές πλατφόρμες, καθώς παρέχουν τη δυνατότητα ανατροφοδότησης (Dereshiwsky et al., 2017).

Ως θετικά χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, οι Kirkup και Jones (1996), εντοπίζουν την εξάλειψη του χρονικού και τοπικού περιορισμού που προσφέρει η ασύγχρονη εκπαίδευση, αλλά και τη διαφοροποίηση στο ρυθμό μελέτης κατά περίπτωση πάντοτε όμως τηρουμένων των χρονοδιαγραμμάτων ολοκλήρωσης και αξιολόγησης του εκπαιδευτικού

έργου. Επιπλέον, στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν υφίσταται ο περιορισμός του αριθμού της ομάδας μαθητών στην οποία διοχετεύεται η γνώση, καθώς η πρόσβαση δίνεται σε απεριόριστο αριθμό ατόμων.

Σε άρθρο του ο Ζωγόπουλος (2009) αναφέρεται στα πλεονεκτήματα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης τονίζοντας ότι η ενσωμάτωσή της δημιουργεί νέες σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικού και εκπαιδευομένου. Βασικό πλεονέκτημα της χρήσης των ψηφιακών εργαλείων θεωρείται η εικόνα, καθώς περικλείει μια δυναμική που μπορεί να συμβάλει στην κατανόηση εννοιών που σε άλλη περίπτωση δεν θα μπορούσαν να γίνουν εύκολα αντιληπτές από τους μαθητές.

Μερικές ακόμα θετικές διαστάσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σύμφωνα με τον Ζωγόπουλο (2009) είναι:

- ✓ η βιωματική ανακάλυψη της γνώσης
- ✓ η σύνδεση της θεωρητικής διδασκαλίας με την τεχνική εκπαίδευση
- ✓ η μείωση του πληροφορικού αναλφαβητισμού
- ✓ η ευελιξία εφαρμογής διαφόρων μεθόδων διδασκαλίας
- ✓ η ενεργοποίηση της συμμετοχής, των αισθήσεων, της αυτενέργειας του μαθητή
- ✓ η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης
- ✓ η διαπολιτισμική εκπαίδευση: γνωριμία με την κουλτούρα, τη γλώσσα, τα ήθη-έθιμα άλλων λαών
- ✓ η διαμόρφωση του σχολείου του μέλλοντος που συμβαδίζει με τις κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις και την εξειδίκευση στην αγορά εργασίας
- ✓ η δυνατότητα μετάδοσης του εκπαιδευτικού περιεχομένου σε γεωγραφικά απομακρυσμένες περιοχές, εξασφαλίζοντας την ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση
- ✓ ο περιορισμός των κοινωνικών διακρίσεων.

Οι Berge και Collins (1993) υποστηρίζουν ότι ένα από τα κυριότερα πλεονεκτήματα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι η ανεξαρτησία των χρηστών. Οι εικονικοί χώροι συζήτησης δίνουν τη δυνατότητα στο χρήστη να επιλέξει το χώρο από τον οποίο επιθυμεί να συνδεθεί και να παρακολουθήσει τη διαδικασία, χωρίς να χρειάζεται να σπαταλήσει χρόνο για να μεταβεί σε φυσικό χώρο συνάντησης. Συγχρόνως, αποφεύγεται η τυχόν ταλαιπωρία μιας τέτοιας μετακίνησης. Επιπλέον, η ανεξαρτησία των χρηστών καθορίζεται και από την ελεύθερη επιλογή του χρόνου κατά τον οποίο επιλέγει κάποιος να συμμετέχει στην ηλεκτρονική διαδικασία, διαχειριζόμενος τον ελεύθερο προσωπικό του χρόνο όπως επιθυμεί.

Ως πρόσθετα θετικά χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εντοπίζουν τη δυνατότητα επικοινωνίας των εκπαιδευομένων με εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σε άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τη δυνατότητα παρακολούθησης του ίδιου μαθήματος από διαφορετικούς εκπαιδευτικούς, τη δυνατότητα ομαδικής συνεργασίας, τη δυνατότητα παρουσίασης εργασιών του μαθητή σε ευρύ κοινό και τη δυνατότητα πρόσβασης σε πλήθος πληροφοριών και δεδομένων.

Οι Chickering και Ehrman (1996, όπ. αναφ. στο Dereshiwsky et al., 2017) τονίζουν τα ακόλουθα θετικά χαρακτηριστικά της ενσωμάτωσης της τεχνολογίας στον τομέα της εκπαίδευσης:

- ✓ ενθαρρύνονται οι επαφές ανάμεσα στο μαθητή και τον εκπαιδευτικό οργανισμό: η ανταλλαγή ιδεών, οι απαντήσεις μέσα από έρευνα και παρουσίαση ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης, ενισχύουν την επικοινωνία και ακολούθως τη διαδικασία της μάθησης.
- ✓ αναπτύσσεται οικειότητα και συνεργασία μεταξύ των μαθητών: η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση μέσω των τεχνολογικών εργαλείων και υπηρεσιών, όπως ομάδες εργασίες, blogs, πλατφόρμες συζητήσεως, αποτελούν ένα σαφές πλεονέκτημα για την καλύτερη γνωριμία και επικοινωνία των μαθητών.
- ✓ γίνεται χρήση ενεργητικών τεχνικών μάθησης: η ποικιλία των προσομοιώσεων που προσφέρει ο υπολογιστής υποστηρίζει επαρκώς την ενεργητική μάθηση. Παράλληλα, η πληθώρα των πληροφοριών και οι ιστοσελίδες που απαντούν σε πρακτικά ερωτήματα παρέχουν πολλαπλά εργαλεία επίλυσης προβλημάτων για τους μαθητές.
- ✓ παρέχεται ανατροφοδότηση: ευκαιρίες ανατροφοδότησης προσφέρονται από το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το drop box, αλλά και από τη λειτουργία ανίχνευσης στο πρόγραμμα word.
- ✓ δίνεται έμφαση στην τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων: τα ψηφιακά ημερολόγια, η πρόσβαση στις ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες και στις διαδικτυακές πηγές βοηθούν τους μαθητές να ανταποκριθούν ταχύτερα και να τηρήσουν τα χρονοδιαγράμματα που καθορίζουν οι εκπαιδευτικοί.
- ✓ επιτυγχάνονται υψηλότεροι στόχοι: η παρουσίαση των εργασιών σε ευρύ κοινό (εκπαιδευτικοί, συμμαθητές, άλλοι χρήστες του διαδικτύου) συμβάλλει ώστε οι μαθητές να επιδιώκουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αναρτήσουν εργασίες-υποδείγματα, ώστε να παρέχουν κατάλληλη καθοδήγηση στους μαθητές.

- ✓ γίνονται σεβαστοί οι διαφορετικοί τρόποι μάθησης και τα διαφορετικά ταλέντα: η τεχνολογία επιτρέπει την παρουσίαση του εκπαιδευτικού υλικού με διάφορους τρόπους, γραπτώς ή προφορικά, δίνοντας τη δυνατότητα σε κάθε μαθητή να αξιοποιήσει τη μορφή επικοινωνίας που τον εξυπηρετεί καλύτερα. Αν η τεχνολογία χρησιμοποιηθεί αντίστοιχα και για την παρουσίαση του έργου των μαθητών, τότε αναδεικνύεται το ταλέντο καθενός ξεχωριστά.

Η Perraton (1982) συνοψίζει τα θετικά χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στα ακόλουθα:

- ✚ η εξ αποστάσεως εκπαίδευση συμβάλλει στην παρακίνηση του εκπαιδευομένου και στην οργάνωση της διαδικασίας μάθησης
- ✚ η επιλογή και χρήση των κατάλληλων μέσων από τον εκπαιδευτικό αναβαθμίζει τη μαθησιακή διαδικασία
- ✚ το εκπαιδευτικό περιεχόμενο μπορεί να προσαρμοστεί στις ανάγκες/ιδιαιτερότητες κάθε μαθητή και να συνδεθεί με τις μελλοντικές σπουδές
- ✚ δημιουργεί εκπαιδευτικές ομάδες, όπου η επικοινωνία των μελών είναι άμεση και προσομοιάζει στη φυσική επικοινωνία
- ✚ δίνει τη δυνατότητα διαφοροποίησης του ρυθμού διδασκαλίας και εμπλοκής των συμμετεχόντων
- ✚ μειώνει το κόστος της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

3.3.2 Αρνητικά χαρακτηριστικά της χρήσης των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία

Αναμφισβήτητα, οι δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση είναι σημαντικές και αναγνωρίζονται από μεγάλο ποσοστό της εκπαιδευτικής κοινότητας. Εκφράζονται, όμως, και απόψεις αντίθετες οι οποίες επισημαίνουν αδυναμίες της εξ αποστάσεως ψηφιακής εκπαίδευσης και δεν αντιμετωπίζουν με ιδιαίτερη αισιοδοξία τη νέα εκπαιδευτική διαδικασία με την ενσωμάτωση της τεχνολογίας.

Οι Kirkup και Jones (1996) υποστηρίζουν ότι ο βαθμός αμφίδρομης επικοινωνίας που επιτυγχάνεται μέσω της διαδικτυακής εκπαίδευσης δεν μπορεί να συγκριθεί με την ουσιαστική διαπροσωπική επικοινωνία που προσφέρει η διά ζώσης διδασκαλία, όπου ο διάλογος είναι ζωντανός και η έκφραση απόψεων και συναισθημάτων πολύ πιο ουσιαστική. Το γεγονός αυτό είναι δυνατό να οδηγήσει σε αποθάρρυνση του βαθμού συμμετοχής και

εμπλοκής των εκπαιδευομένων με το εκπαιδευτικό περιεχόμενο και να εντείνει το αίσθημα της απομόνωσης και της αποξένωσης από την εκπαιδευτική διαδικασία (Evans και Nation, 1989).

Επιπλέον, θεωρούν ότι η ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με τη χρήση της τεχνολογίας θα δημιουργήσει ενδεχομένως ανισότητες που σχετίζονται με την τεχνολογική κατάρτιση εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων, καθώς απαιτούνται νέες δεξιότητες για την εξοικείωση και την ορθή χρησιμοποίηση των νέων μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης (Stephens, 2007).

Ορισμένες αρνητικές διαστάσεις της ενσωμάτωσης των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση καταγράφονται από τον Ζωγόπουλο (2009), ο οποίος εντοπίζει, εκτός από τα θετικά χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν, και προβλήματα που προκύπτουν από τη χρήση τους στον τομέα της εκπαίδευσης:

- Η υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών απαιτεί διοικητική και τεχνική υποστήριξη, επιμόρφωση όλων των εμπλεκόμενων, καθώς και χρόνο αφομοίωσης των αλλαγών από το σύνολο της κοινωνίας.
- Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή ώστε η εκπαιδευτική διαδικασία να μην περιοριστεί σε μια παθητική μετάδοση της γνώσης, αλλά να εκπληρώνει τον παιδαγωγικό της στόχο, της ενεργητικής συμμετοχής του μαθητή και της άσκησης της κριτικής του ικανότητας.
- Ανοίγουν ένα νέο πεδίο μαθησιακών αναγκών, οι οποίες σχετίζονται με τη χρήση των ψηφιακών εργαλείων (συλλογή, πρόσβαση, αξιολόγηση, αποθήκευση, παρουσίαση πληροφοριών), όπου οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές θα πρέπει να αντεπεξέλθουν.
- Η μορφή επικοινωνίας που διαμορφώνεται υστερεί σε σχέση με τη ζωντανή φυσική επικοινωνία και μπορεί να οδηγήσει σε μεταβολή των κοινωνικών σχέσεων. Απομακρύνονται οι τρόποι έκφρασης που επιτυγχάνονται μέσα από επιφωνήματα, νεύματα, χειρονομίες, χειραψίες κ.ά., γεγονός που μειώνει τον προσωπικό χαρακτήρα της επικοινωνίας.
- Η εκπαιδευτική διαδικασία δεν πρέπει να αποτελέσει μια εμπορευματική διαδικασία, όπου οι μαθητές θα είναι οι χρήστες ή οι πελάτες ενός εκπαιδευτικού οργανισμού, οι οποίοι θα καταναλώνουν το εκπαιδευτικό προϊόν, ενώ τα αποτελέσματα των εξετάσεων θα εκφράζονται με τον όρο «επάρκεια» (efficiency).

- Η επικράτηση της εικόνας δεν πρέπει να υποκαταστήσει το λόγο (τις λέξεις), καθώς η δύναμή της χρησιμοποιείται στον επικοινωνιακό χώρο με σκοπό τη χειραγώγηση. Κάτι τέτοιο θα επηρεάσει αρνητικά και τον εκπαιδευτικό χώρο.
- Το κόστος αναβάθμισης, αλλαγής ηλεκτρονικών συσκευών, σύνδεσης και επικοινωνίας με το διαδίκτυο είναι αρκετά υψηλό, επομένως η νέα εκπαιδευτική διαδικασία απαιτεί υψηλούς οικονομικούς πόρους.

Στον κίνδυνο τυποποίησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας που εμποδίζει τη βελτίωση των μεθόδων διδασκαλίας που υιοθετούνται και των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που περιλαμβάνονται σε αυτήν, αναφέρεται ο Peters (1998). Κάνει λόγο για το ενδεχόμενο μαζικής παραγωγής του εκπαιδευτικού υλικού, που θα οδηγήσει σε επιχειρήσεις και μονοπώλια και σε εκτοπισμό των εκπαιδευτικών από το έργο της παραγωγής εκπαιδευτικού και διδακτικού περιεχομένου. Επομένως, θα δημιουργηθεί περαιτέρω εξειδίκευση, καταμερισμός εργασίας και χαμηλότερες αμοιβές στον εκπαιδευτικό χώρο.

Σημαντικός είναι ο ρόλος των εκπαιδευομένων στον τρόπο αντιμετώπισης της νέας εκπαιδευτικής διαδικασίας, δηλαδή της συνειδητοποίησης ότι πρόκειται για ένα νέο μοντέλο παροχής εκπαίδευσης στο οποίο είναι συνδιαμορφωτές. Οι Dereshiwsky et al. (2017) εντοπίζουν κάποια στοιχεία αρνητικής χρήσης των νέων τεχνολογιών από την πλευρά των εκπαιδευομένων:

- ✚ Οι μαθητές μεταφέρουν τα χαρακτηριστικά της διδασκαλίας της συμβατικής τάξης στην εικονική τάξη, κυρίως όσον αφορά στο πρώτο τους διαδικτυακό μάθημα.
- ✚ Άλλες φορές θεωρούν ότι η διαδικτυακή μάθηση απαιτεί λιγότερο κόπο και επομένως μικρότερο βαθμό εμπλοκής σε σχέση με την παραδοσιακή μάθηση.
- ✚ Έχοντας την πεποίθηση ότι απαιτείται λιγότερη δουλειά δεσμεύονται με πολλά μαθήματα εξ αρχής, γεγονός που μειώνει την ικανότητά τους να ασχοληθούν με κάθε μάθημα σε ικανοποιητικό επίπεδο.
- ✚ Αποφεύγουν να εξαντλήσουν τις δεξιότητες μελέτης θεωρώντας, για παράδειγμα, ότι το «ξεφύλλισμα» μιας ιστοσελίδας ισοδυναμεί με τη μελέτη του υλικού.
- ✚ Οι μαθητές μπορεί να βιώσουν το αίσθημα της μοναξιάς στη διαδικτυακή τάξη εκτός αν ο εκπαιδευτικός κάνει συνεχώς αισθητή την παρουσία του.
- ✚ Επίσης, μπορεί να είναι απρόθυμοι να υποβάλουν μια ερώτηση λόγω του αισθήματος απομόνωσης που ίσως δημιουργείται.

- ✚ Η παρότρυνσή τους στη διαδικτυακή μάθηση ίσως χρειάζεται περαιτέρω ενθάρρυνση, κυρίως κατά την έναρξη του μαθήματος, με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, τηλεφωνική κλήση, διά ζώσης συνάντηση με τον εκπαιδευτικό κ.ά.

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Κεφάλαιο 4^ο : Μεθοδολογία της έρευνας

Το ζήτημα της ένταξης της εξ αποστάσεως στην εκπαιδευτική διαδικασία τα τελευταία χρόνια απασχολεί όλη την εκπαιδευτική κοινότητα, καθώς θεωρείται ότι θα συμβάλει σημαντικά στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης και θα δημιουργήσει νέους ορίζοντες και ευκαιρίες στη μάθηση και στην κατάρτιση των σύγχρονων πολιτών. Η συνεργασία όλων των εμπλεκομένων, κράτους, εκπαιδευτικών οργανισμών, δασκάλων και μαθητών, είναι απαραίτητη για την επιτυχημένη μετάβαση στην ψηφιακή εποχή της εκπαίδευσης. Μετά την παρουσίαση του θεωρητικού μέρους, η παρούσα εργασία προχωρά στο σχεδιασμό του ερευνητικού πεδίου, με σκοπό τη διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως προς την ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί παρουσιάζεται η ερευνητική διαδικασία που ακολουθήθηκε κατά το σχεδιασμό και τη διεξαγωγή της έρευνας.

4.1 Μεθοδολογία

4.1.1 Είδος της έρευνας

Η παρούσα μελέτη βασίζεται σε διαστρωματικά δεδομένα που αντλούνται με τη χρήση ερωτηματολογίου. Η μέθοδος επελέγη στον βαθμό που επιτρέπει την καταγραφή των στάσεων και αντιλήψεων των ατόμων που δεν είναι δυνατό να καταγραφούν μέσα από δευτερογενή δεδομένα, ενώ επιτρέπει την στατιστική επεξεργασία των στοιχείων που συλλέγονται. Το ερωτηματολόγιο κατασκευάστηκε ειδικά για τις ανάγκες της έρευνας, στόχοι της οποίας είναι α) η διερεύνηση των στάσεων και αντιλήψεων των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αναφορικά με την ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική διαδικασία και β) οι παράγοντες που προωθούν ή αναστέλλουν την ενσωμάτωση της εξΑΕ.

4.1.2. Τα ερευνητικά ερωτήματα

Στο θεωρητικό μέρος έγινε αναφορά στην έννοια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, στις προϋποθέσεις εφαρμογής της, στις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις της στην εκπαιδευτική διαδικασία, στις προσπάθειες που έχουν γίνει ως τώρα στη χώρα μας για την ενσωμάτωσή της. Όλες αυτές οι παράμετροι σχετίζονται με την έρευνα που ακολουθεί, η οποία ανιχνεύει τις στάσεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα.

Η έρευνα καταγράφει απόψεις, στάσεις κι αντιλήψεις. Ως εκ τούτου τα ερωτήματα θα πρέπει να διατυπωθούν υπό αυτό το πρίσμα, δηλαδή:

1. Σε ποιον βαθμό οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι το εκπαιδευτικό σύστημα έχει τη δυνατότητα/ ετοιμότητα να εντάξει/ εισαγάγει διαδικτυακά μαθήματα στην εκπαιδευτική διαδικασία;
2. Ποιοι είναι οι παράγοντες που θεωρούν ότι θα προωθούσαν ή που αναστέλλουν την εισαγωγή τους;
3. Πώς εκτιμούν ότι η ενσωμάτωση των διαδικτυακών μαθημάτων και γενικότερα η ενσωμάτωση των ΤΠΕ καθιστά εφικτή την αναβάθμιση και βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας;

4.2 Καθορισμός του δείγματος-Δειγματοληψία-Ερευνητική διαδικασία

Ο πληθυσμός αναφοράς είναι οι εκπαιδευτικοί της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και το μέγεθος του δείγματος είναι 120 εκπαιδευτικοί. Η δειγματοληψία είναι τυχαία και η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τις 3 Μαΐου έως και τις 3 Ιουλίου 2020. διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας Η ερευνητική διαδικασία πραγματοποιήθηκε μέσω ερωτηματολογίου που εστάλη με ηλεκτρονικά μέσα σε δείγμα 120 εκπαιδευτικών και απάντησαν όλοι. Το ερωτηματολόγιο συνοδεύεται από ενημερωτικό σημείωμα του ερευνητή που εξηγεί το πλαίσιο στο οποίο διενεργείται η έρευνα, το σκοπό για τον οποίο ζητείται η συλλογή των στοιχείων, ενώ επίσης εξασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα της έρευνας με γραπτές διαβεβαιώσεις. Οι έρευνες συχνά ζητούν προσωπικές πληροφορίες, τις οποίες οι ερευνητές οφείλουν να κρατήσουν εμπιστευτικές. Επειδή η υποβολή ερωτήσεων μπορεί να φέρει τους ερωτώμενους σε δύσκολη θέση, ο ερευνητής πρέπει να ελαχιστοποιήσει αυτόν τον κίνδυνο (Babbie, 2011).

4.3 Το ερωτηματολόγιο

Το ερωτηματολόγιο (παρατίθεται αυτούσιο στο παράρτημα της παρούσας) που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα κατασκευάστηκε για τις ανάγκες της με βάση τη βιβλιογραφία, όπως αποτυπώθηκε στο πρώτο μέρος και σύμφωνα με τους ερευνητικούς στόχους. Οι ερωτήσεις που περιέχονται στο β' μέρος της παρούσας έρευνας διαμορφώθηκαν από την ερευνήτρια, είναι πρωτότυπες, και συντάχθηκαν σε συσχέτιση με το υλικό που αναπτύχθηκε στο βιβλιογραφικό μέρος. Αυτή η πρακτική εξυπηρετεί τη σύνδεση και συνοχή των δύο μερών, του θεωρητικού και του ερευνητικού. Επιπλέον, έγινε προσπάθεια ώστε η

διατύπωση των ερωτήσεων και των απαντήσεων σε κάθε ομάδα να βρίσκεται σε συνάφεια με τα ερευνητικά ερωτήματα που αφορούν στις δυνατότητες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος ενσωμάτωσης της εξΑΕ εκπαίδευσης, στους παράγοντες ενσωμάτωσης, στη συμβολή στις και επιπτώσεις της εφαρμογής της.

Το ερωτηματολόγιο δομείται σε δύο μέρη:

Το Α' μέρος, περιλαμβάνει μια ομάδα ερωτήσεων που αναφέρονται στα δημογραφικά χαρακτηριστικά, στον βαθμό που τα ατομικά χαρακτηριστικά θεωρούνται προσδιοριστικοί παράγοντες διαμόρφωσης των στάσεων και αντιλήψεων των ατόμων. Πρόκειται για έξι ερωτήσεις κλειστού τύπου που αφορούν το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο, τα έτη προϋπηρεσίας, τη θέση των ερωτώμενων εκπαιδευτικών.

Το Β' Μέρος αποτελείται από πέντε ομάδες ερωτήσεων κλειστού τύπου και μια ερώτηση ανοιχτού τύπου. Συγκεκριμένα χρησιμοποιούνται προτάσεις που σχετίζονται με τα ερευνητικά ερωτήματα, με βάση τα οποία επιχειρείται η διερεύνηση των στάσεων και αντιλήψεων των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αναφορικά με την ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική διαδικασία, στις οποίες οι ερωτώμενοι καλούνται να επιλέξουν σε μια πενταβάθμια κλίμακα Likert τον βαθμό συμφωνίας τους με το περιεχόμενο των προτάσεων. Η κλίμακα λαμβάνει τιμές από το 1 (διαφωνώ απόλυτα) έως το 5 (συμφωνώ απόλυτα).

Ειδικότερα, η πρώτη ομάδα ερωτήσεων (B1.1-B1.6) επιχειρεί να καταγράψει τις απόψεις των ερωτώμενων αναφορικά με τις δυνατότητες ένταξης/εισαγωγής στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα διαδικτυακών μαθημάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία, σε σχέση με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα της παρούσας. Οι προτάσεις καταγράφουν απόψεις σχετικά με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ, την πρόβλεψη για ευρεία χρήση τους την εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τις ΤΠΕ, τις δυνατότητες εξοικονόμησης πόρων, της προσβασιμότητας των μαθητών και το ενδεχόμενο εισαγωγής της εξΑ σε έκτακτες περιπτώσεις.

Η δεύτερη ομάδα ερωτήσεων (B2.1-B2.5) επιχειρεί να καταγράψει τις στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τα οφέλη ή τις συνέπειες από την ενσωμάτωση διαδικτυακών μαθημάτων προς την κατεύθυνση «μιας νέας εκπαιδευτικής διαδικασίας» (δυνατότητες αξιοποίησης των ΤΠΕ, προώθηση της επικοινωνίας, μετατροπή της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε μηχανιστική διαδικασία, δημιουργία αισθήματος απομόνωσης) και σχετίζεται με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα.

Η τρίτη και η τέταρτη ομάδα ερωτήσεων (B3.1-B3.4 και B4.1-4.6, αντίστοιχα) αναφέρονται στους παράγοντες που προωθούν (η συγκυρία της πανδημίας, η εξοικείωση των μαθητών/μαθητριών με τις νέες τεχνολογίες, άρση φυσικών εμποδίων, παιδαγωγική αξιοποίηση για ανατροφοδότηση και εμπέδωση), και τους παράγοντες που αναστέλλουν (ανισότητες στις ευκαιρίες πρόσβασης, έλλειψη φυσικής αλληλεπίδρασης, αδυναμία επίτευξης ψυχοκινητικών παιδαγωγικών στόχων και προσωπικής καλλιτεχνικής έκφρασης, μείωση προσλήψεων εκπαιδευτικού προσωπικού, αδυναμία ελέγχου, δυσκολία κοινωνικής ένταξης ευάλωτων ομάδων κλπ) την ενσωμάτωση διαδικτυακών μαθημάτων στη νέα εκπαιδευτική διαδικασία, σε σχέση με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα.

Η πέμπτη ομάδα ερωτήσεων (B5.1-B5.5) εστιάζει στις επιπτώσεις από την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στην αναβάθμιση και τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας (προσαρμογή στις σύγχρονες τάσεις, βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου, ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών, εφαρμογή σύγχρονων παιδαγωγικών μεθόδων) και συνδέεται με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα.

Η τελευταία ανοιχτού τύπου ερώτηση αναφέρεται στους τρόπους ενσωμάτωσης της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική διαδικασία και τις προϋποθέσεις για να υλοποιηθεί η ενσωμάτωση αυτή και δίνει την ευκαιρία στους συμμετέχοντες στην έρευνα να διατυπώσουν την άποψή τους σε ελεύθερο κείμενο, προκειμένου να διαμορφωθεί πιο ολοκληρωμένη εικόνα των απόψεων των εκπαιδευτικών.

Πριν από την τελική διαμόρφωση, και για την εξασφάλιση της αξιοπιστίας και πληρότητας του ερωτηματολογίου (Kothari, 2004) πραγματοποιήθηκε πιλοτική συμπλήρωση από ένα μικρό αριθμό του πληθυσμού αναφοράς, ώστε να διασφαλιστεί η σαφήνεια, η ορθότητα και η εγκυρότητα των ερωτημάτων, τα οποία πρέπει να συσχετίζονται με το προς διερεύνηση θέμα. Μετά από κάποιες επισημάνσεις, ακολούθησε η τελική διαμόρφωση.

4.4 Στατιστική επεξεργασία-Συλλογή και ανάλυση δεδομένων

Μετά το πέρας της διαδικασίας συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων, πραγματοποιήθηκε η συλλογή των δεδομένων, τα οποία καταχωρίστηκαν στο σύστημα στατιστικής επεξεργασίας SPSS (Statistical Package for the Social Science).

Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται με τη μορφή περιγραφικών μέτρων και κατανομών συχνοτήτων (περιγραφική στατιστική). Κατόπιν γίνεται έλεγχος αξιοπιστίας ώστε να αναδειχθούν οι άξονες που στους οποίους εστιάζει η παρούσα μελέτη. Αυτοί αναφέρονται

α) στις δυνατότητες ενσωμάτωσης (ενσωμάτωση), β) στη συμβολή των ΤΠΕ και της εξ αποστάσεως στην εκπαιδευτική διαδικασία (συμβολή), γ) στην προώθηση τους στο εκπαιδευτικό σύστημα (προώθηση), δ) στα εμπόδια που υπάρχουν στην αξιοποίησή τους (εμπόδια) και ε) τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας μέσω των νέων τεχνολογιών (νέες τεχνολογίες).

Στη συνέχεια γίνεται έλεγχος συσχέτισης και ανεξαρτησίας μεταβλητών προκειμένου να διαπιστωθούν οι παράγοντες που είναι δυνατό να διαμορφώνουν τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών.

Για τον έλεγχο της αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση διακύμανσης (Analysis of Variance-ANOVA), με την οποία πραγματοποιείται έλεγχος υποθέσεων ώστε να βρεθεί αν υπάρχουν διαφορές στις μέσες τιμές περισσότερων από δύο πληθυσμών. Μέσω της ANOVA μπορεί κανείς να διερευνήσει έναν αριθμό παραγόντων που επηρεάζουν τις εξαρτημένες μεταβλητές και να βρει τις διαφορές που έχουν πιθανή αξία (Kothari, 2004). Ο Ζήμερας (2015) ορίζει την ανάλυση διακύμανσης ως μια διαδικασία που καθορίζει αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των μέσων των πληθυσμών, η οποία βασίζεται στη δειγματοληπτική διακύμανση. Έτσι, η ANOVA μπορεί να θεωρηθεί ως μια προέκταση των t-tests για τη σύγκριση των μέσων τιμών δύο πληθυσμών. Τα πλεονεκτήματά της είναι η συντομότερη διαδικασία ανάλυσης και η ακρίβεια της διάγνωσης.

Για τη μέτρηση της ικανότητας της κλίμακας του ερωτηματολογίου να δίνει ίδια αποτελέσματα κάτω από τις ίδιες συνθήκες χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης αξιοπιστίας Cronbach ή Cronbach Alpha. Οι υποερωτήσεις της κλίμακας διαμερίζονται σε όλα τα δυνατά μισά. Για κάθε μισό υπολογίζεται το σκορ. Έπειτα τα σκορ αυτά συσχετίζονται και λαμβάνεται ο μέσος όρος των συσχετίσεων $-N r$ (Μπατσίδης, χ.χ.).

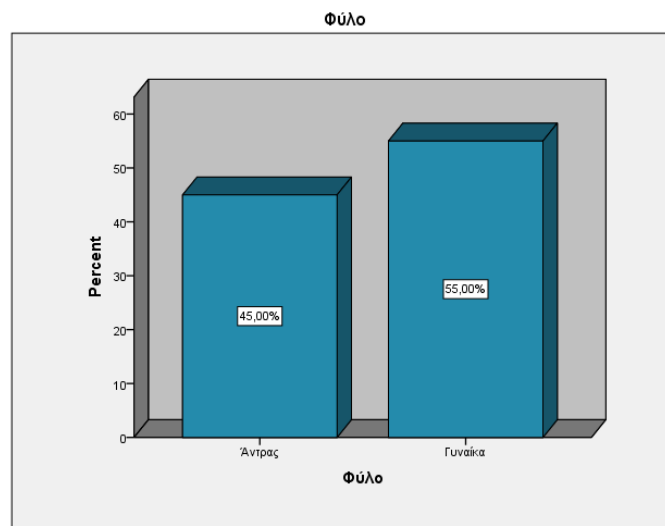
Κεφάλαιο 5^ο: Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων

5.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

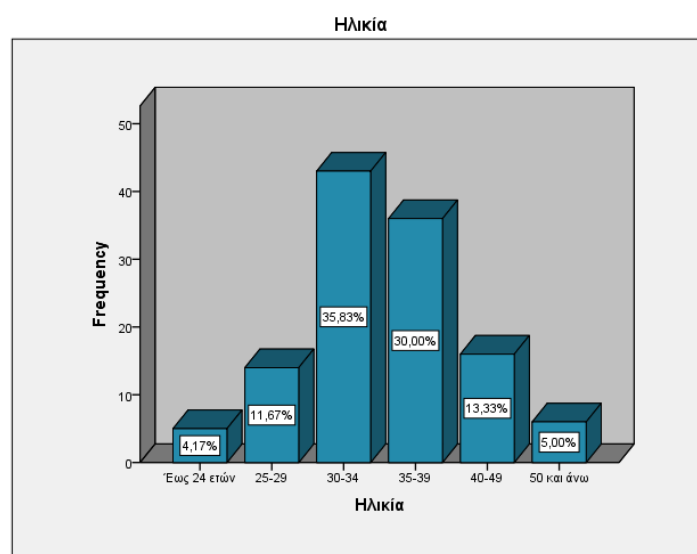
Στην έρευνα συμμετείχαν 120 εκπαιδευτικοί, εκ των οποίων το 55,0% (N=66) ήταν γυναίκες και το 45,0% (N=54) άνδρες (βλ. Πίνακας 1, Γράφημα 1).

Αναφορικά με την **ηλικία** των ερωτώμενων, το 35,8% (N=43) ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα 30-34 ετών, το 30,0% (N=36) στην ομάδα 35 έως 39 ετών, το 13,3% (N=16) στην ομάδα 40-49ετών, το 11,7% (N=14) στην ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών. Το 5,0% (N=6) του δείγματος είχε ηλικία άνω από 50 και άνω ετών, ενώ το 4,2% (N=5) ήταν έως 24 ετών (βλ. Πίνακα 1, Γράφημα 2).

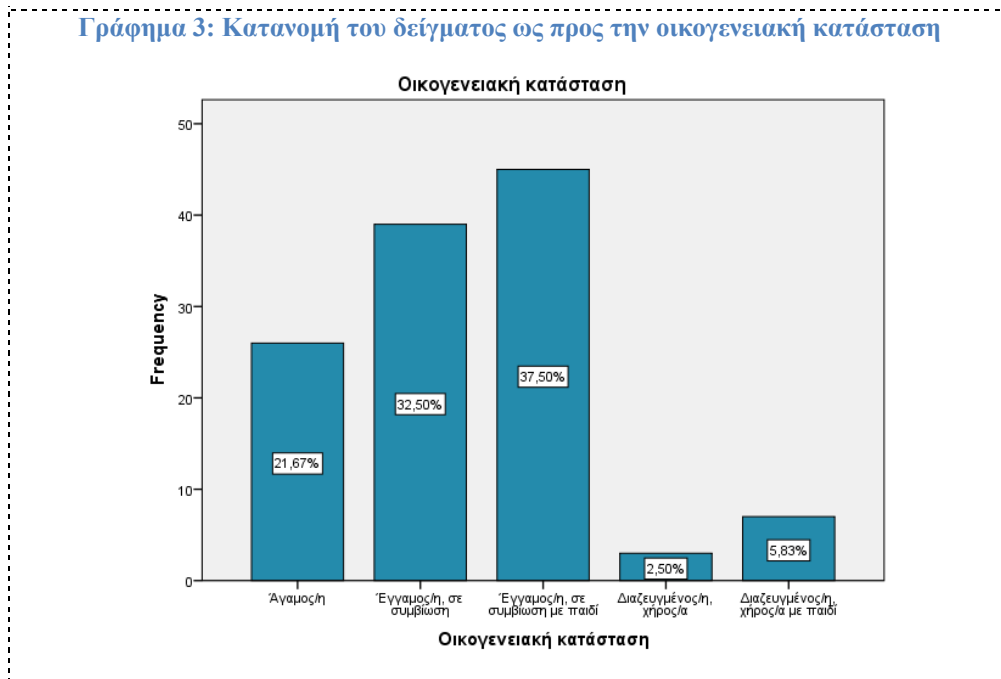
Γράφημα 1: Κατανομή του δείγματος ως προς το Φύλο

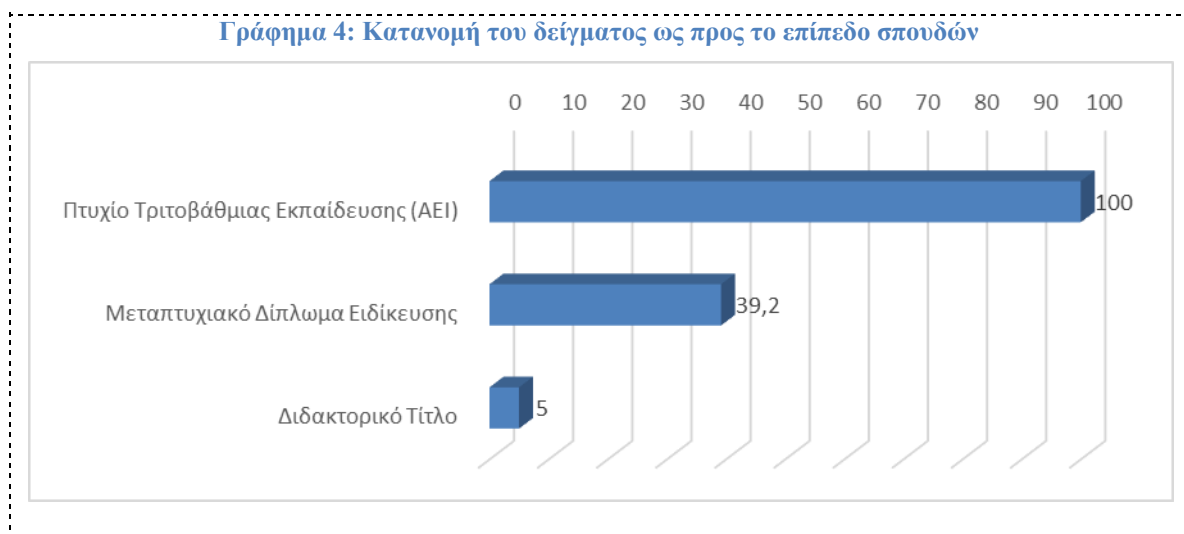
Γράφημα 2: Κατανομή του δείγματος ως προς την ηλικία

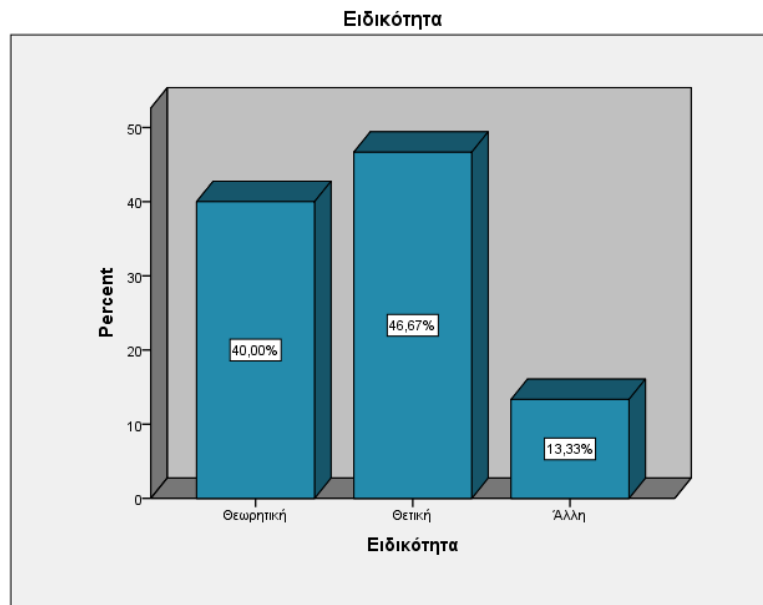
Όσον αφορά την **οικογενειακή κατάσταση**, το 37,5% (N=45) ήταν έγγαμοι σε συμβίωση με παιδί, το 32,5% (N=39) έγγαμοι σε συμβίωση, το 21,7% (N=26) άγαμοι, το 5,8% (N=7) διαζευγμένοι, χήροι με παιδί και το 2,5% (N=3) διαζευγμένοι, χήροι χωρίς παιδί/ παιδιά (βλ. Πίνακα 1, Γράφημα 3).

Σχετικά με το **επίπεδο σπουδών** των ερωτώμενων, δηλαδή τους επιπλέον τίτλους σπουδών, το 39,2% (N=47) έχει μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης και το 5,0% (N=6) διδακτορικό τίτλο (Πίνακας 1, Γράφημα 4). Από το σύνολο των ερωτώμενων το 46,7% (N=56) 40,0% δήλωσε θετική ειδικότητα, το 40,0% (N=48) θεωρητική και το 13,3% (N=16) άλλη. (Πίνακας 1, Γραφήματα 4, 5).

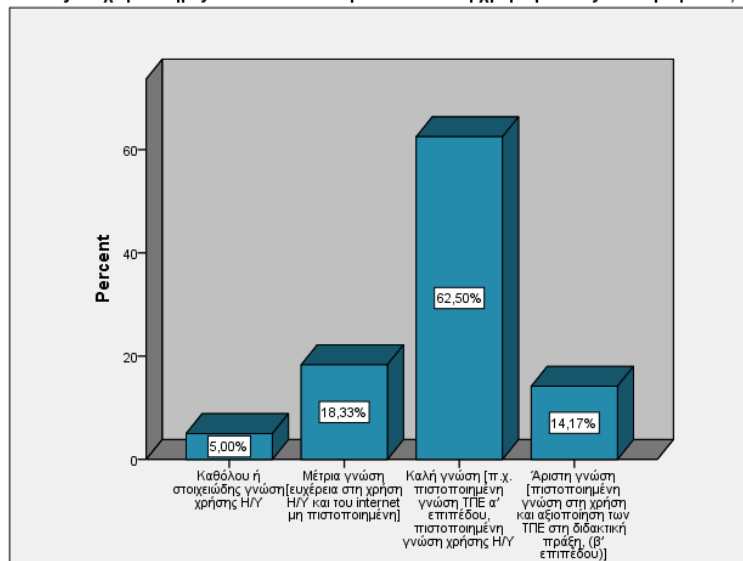
Γράφημα 5: Κατανομή του δείγματος ως προς την ειδικότητα

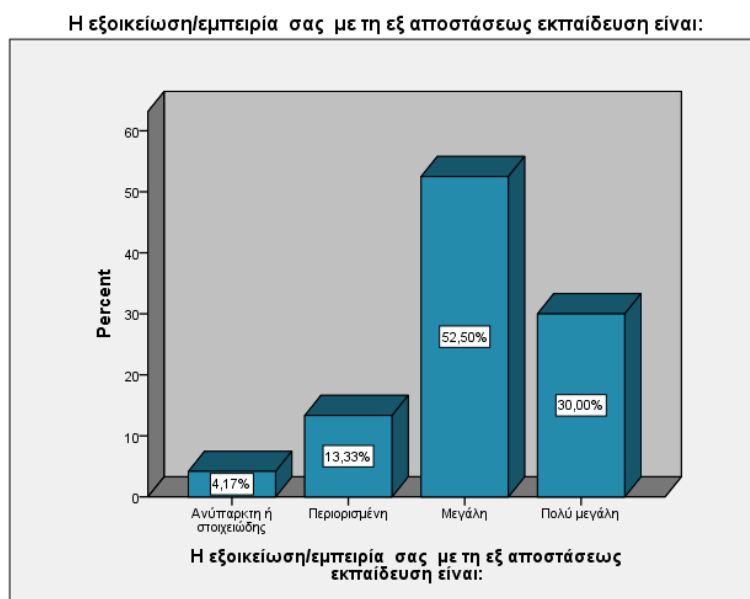
Επιπλέον, το 62,5% (N=75) έχει καλή γνώση στη χρήση και αξιοποίηση ΤΠΕ, το 18,3% (N=22) μέτρια, το 14,2% (N=17) άριστη και το 5,0% (N=6) καθόλου ή στοιχειώδη γνώση χρήσης Η/Υ. Τέλος, το 52,5% (N=63) ανέφερε πως έχει μεγάλη εξοικείωση/εμπειρία με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, το 30,0% (N=36) πολύ μεγάλη, το 13,3% (N=16) περιορισμένη και το 4,2% (N=5) ανύπαρκτη ή στοιχειώδη (Πίνακας 1, Γραφήματα 6, 7).

Γράφημα6: Κατανομή του δείγματος ως προς το επίπεδο γνώσεων στη χρήση και αξιοποίηση ΤΠΕ

Πώς θα χαρακτηρίζατε το επίπεδο γνώσεων στη χρήση και αξιοποίηση ΤΠΕ;

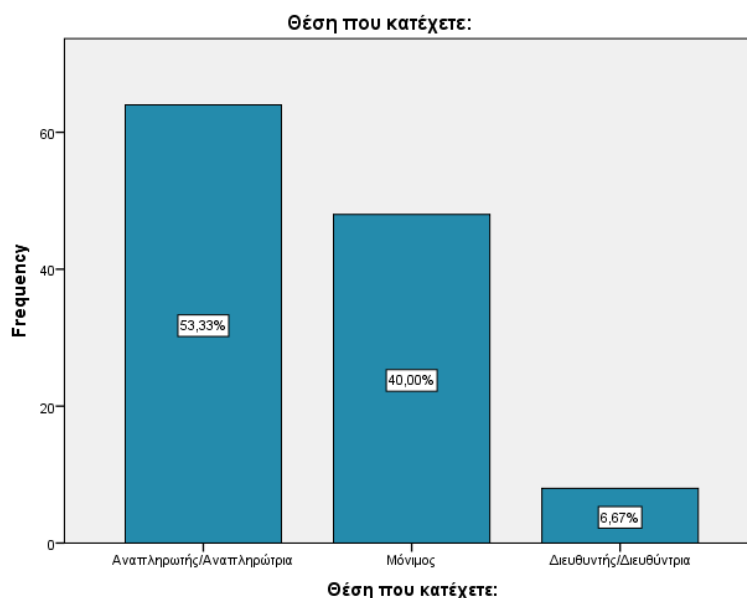

Γράφημα 7: Η εξοικείωση/εμπειρία σας με τη εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι:

Σχετικά με την *εργασιακή κατάσταση*, το 53,3% (N=64) ήταν αναπληρωτές, το 40,0% (N=48) μόνιμοι και το 6,7% (N=8) διευθυντές/διευθύντριες (Πίνακας 1, Γράφημα 8).

Γράφημα 8: Κατανομή του δείγματος ως προς την εργασιακή κατάσταση

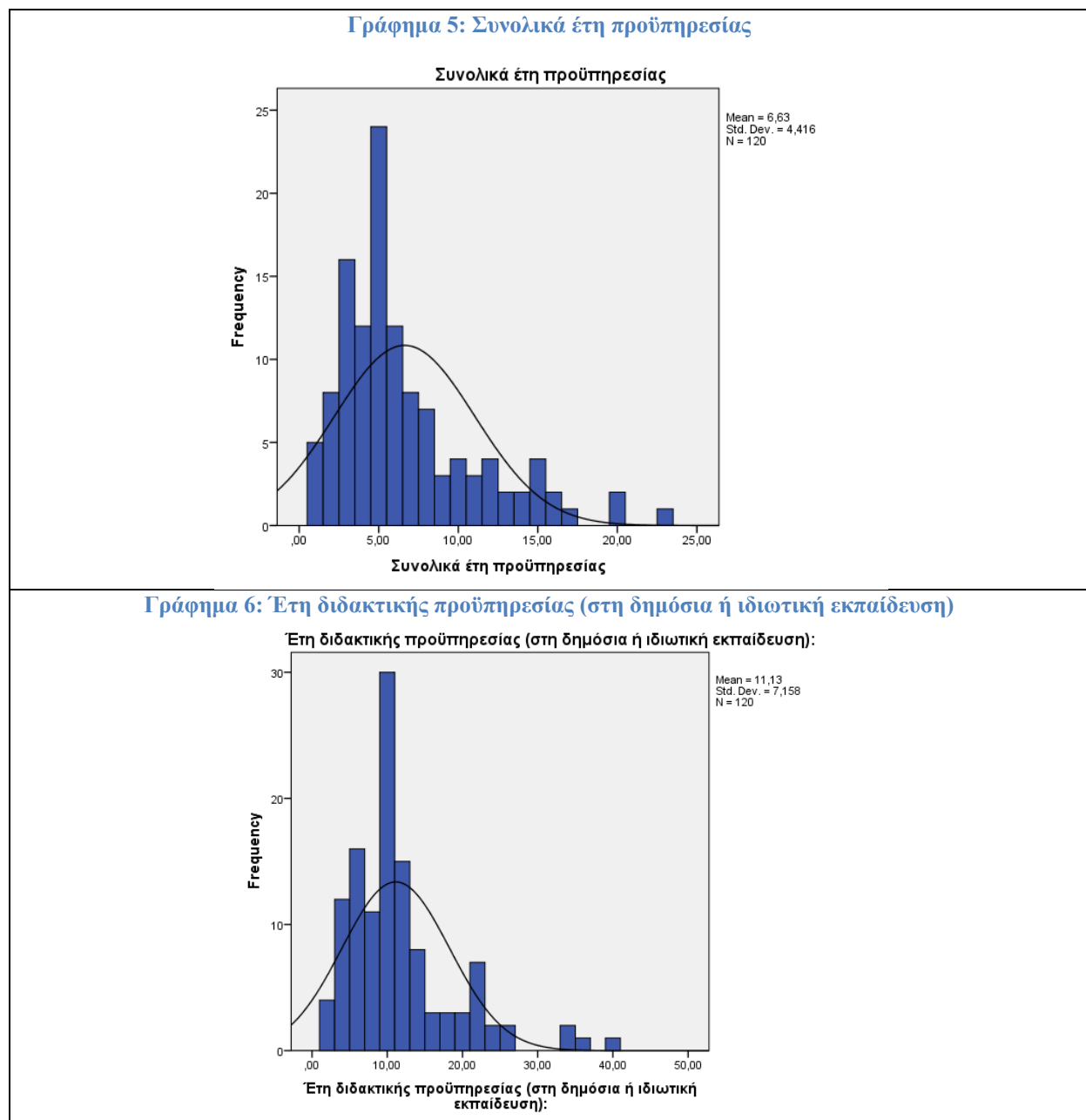
Πίνακας 1: Δημογραφικά Χαρακτηριστικά του δείγματος

Χαρακτηριστικά	Κατηγορία	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Φύλο	Άντρας	54	45
	Γυναίκα	66	55
Ηλικία	Έως 24 ετών	5	4,2
	25-29 ετών	14	11,7
	30-34 ετών	43	35,8
	35-39 ετών	36	30
	40-49 ετών	16	13,3
	50 ετών και άνω	6	5
Οικογενειακή Κατάσταση	Άγαμος/η	26	21,7
	Έγγαμος/η, σε συμβίωση	39	32,5
	Έγγαμος/η, σε συμβίωση με παιδί	45	37,5
	Διαζευγμένος/η, χήρος/α	3	2,5
	Διαζευγμένος/η, χήρος/α με παιδί	7	5,8
Τίτλοι σπουδών	Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης	47	39,2
	Διδακτορικό Τίτλο	6	5
Ειδικότητα	Θεωρητική	48	40
	Θετική	56	46,7
	Άλλη	16	13,3
Γνώση χρήσης και αξιοποίησης ΤΠΕ	Καθόλου ή στοιχειώδης γνώση	6	5
	Μέτρια γνώση	22	18,3
	Καλή γνώση	75	62,5
	Άριστη γνώση	17	14,2
Εξοικείωση/εμπειρία με τη εξ αποστάσεως εκπαίδευση	Ανύπαρκτη ή στοιχειώδης	5	4,2
	Περιορισμένη	16	13,3
	Μεγάλη	63	52,5
	Πολύ μεγάλη	36	30
Θέση που κατέχετε:	Αναπληρωτής/Αναπληρώτρια	64	53,3
	Μόνιμος	48	40
	Διευθυντής/Διευθύντρια	8	6,7
N= 120			

Όσον αφορά τα *επαγγελματικά χαρακτηριστικά* (βλ. Πίνακα 2, Γραφήματα 9-10) κατά μέσο όρο οι ερωτώμενοι/ερωτώμενες είχαν 6 με 7 συνολικά έτη προϋπηρεσίας (Μ.Ο.= 6,63±4,42) και περίπου 11 έτη διδακτικής προϋπηρεσίας στη δημόσια ή ιδιωτική εκπαίδευση (Μ.Ο.=11,13±7,16).

Πίνακας 2: Επαγγελματική εμπειρία

Κατηγορίες	Μ.Ο.	Τ.Α.
Έτη διδακτικής προϋπηρεσίας (στη δημόσια ή ιδιωτική εκπαίδευση):	11,13	7,16
Συνολικά έτη προϋπηρεσίας	6,63	4,42

5.2 Αντιλήψεις σχετικά με τις δυνατότητες ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Η παρούσα ενότητα αναφέρεται στις δυνατότητες ενσωμάτωσης των νέων τεχνολογιών και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Οι ερωτώμενοι/ες κλήθηκαν να δηλώσουν τον βαθμό συμφωνίας τους μέσω πενταβάθμιας κλίμακας (1= Διαφωνώ απόλυτα, 2= Μάλλον διαφωνώ, 3= Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4= Μάλλον συμφωνώ, 5= Συμφωνώ απόλυτα), σε μια σειρά προτάσεων που καταγράφουν τις στάσεις και αντιλήψεις τους σχετικά την ενσωμάτωση των ΤΠΕ, την πρόβλεψη για ευρεία χρήση τους, την εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τις ΤΠΕ, τις δυνατότητες εξοικονόμησης πόρων, της προσβασιμότητας των μαθητών και το ενδεχόμενο εισαγωγής της εξΑ σε έκτακτες περιπτώσεις. Στον Πίνακα (3) και στο αντίστοιχο Γράφημα (11) που ακολουθούν παρουσιάζεται η μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων σε καθεμιά από τις προτάσεις αυτής της ομάδας.

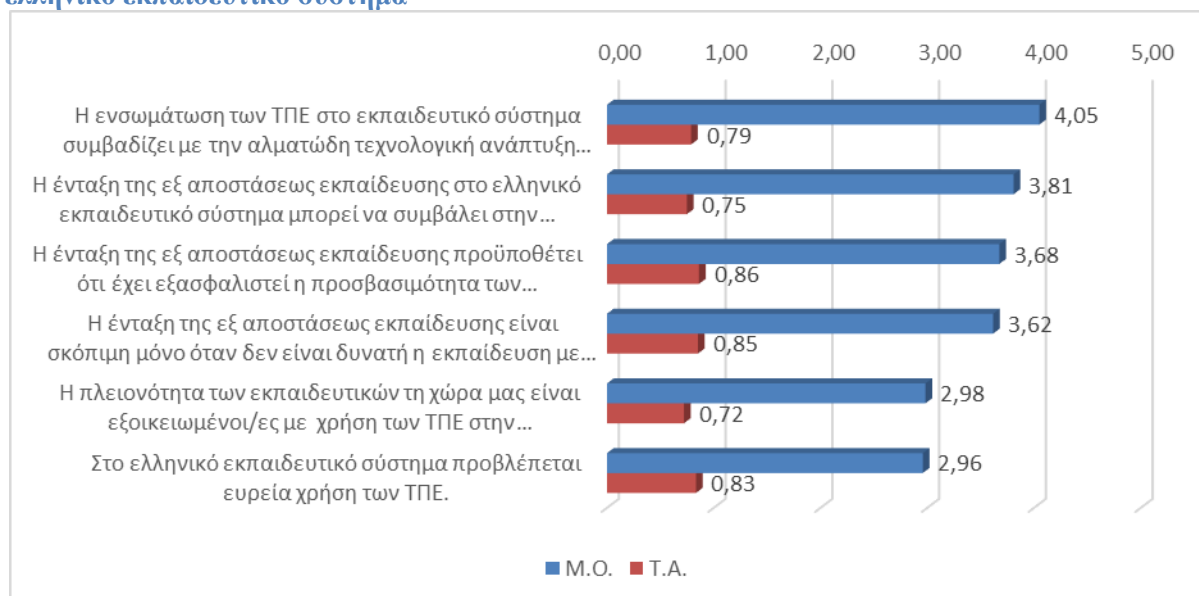
Συγκεκριμένα, συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό (Μ.Ο.= 4,05±0,79) «ότι η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό σύστημα συμβαδίζει με την αλματώδη τεχνολογική ανάπτυξη και εκρηκτική διάχυση της πληροφορίας». Επίσης συμφωνούν (Μ.Ο.= 3,81±0,85) ότι «η ένταξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να συμβάλει στην εξοικονόμηση πόρων», ωστόσο ότι αυτή «προϋποθέτει ότι έχει εξασφαλιστεί η προσβασιμότητα των μαθητών/τριών» (Μ.Ο.= 3,68±0,86) όπως και τείνουν να συμφωνούν ότι η ένταξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευση «είναι σκόπιμη μόνο όταν δεν είναι δυνατή η εκπαίδευση με τη φυσική παρουσία» (Μ.Ο.= 3,62±0,85).

Από την άλλη πλευρά, δείχνουν επιφυλακτικοί ότι «η πλειονότητα των εκπαιδευτικών τη χώρα μας είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία» (Μ.Ο.= 2,98±0,72), καθώς και ότι «προβλέπεται ευρεία χρήση των ΤΠΕ στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα» (Μ.Ο.= 2,96±0,83).

Πίνακας 3: Αντιλήψεις σχετικά με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ και της ΕξΑ εκπαίδευσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Κατηγορίες	Μ.Ο.	Τ.Α.
<i>Η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό σύστημα συμβαδίζει με την αλματώδη τεχνολογική ανάπτυξη και εκρηκτική διάχυση της πληροφορίας</i>	4,05	0,79
<i>Η ένταξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να συμβάλει στην εξοικονόμηση πόρων</i>	3,81	0,75
<i>Η ένταξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης προϋποθέτει ότι έχει εξασφαλιστεί η προσβασιμότητα των μαθητών/τριών</i>	3,68	0,86
<i>Η ένταξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι σκόπιμη μόνο όταν δεν είναι δυνατή η εκπαίδευση με τη φυσική παρουσία</i>	3,62	0,85
<i>Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών τη χώρα μας είναι εξοικειωμένοι με χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία</i>	2,98	0,72
<i>Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα προβλέπεται ευρεία χρήση των ΤΠΕ</i>	2,96	0,83

Γράφημα 7: Αντιλήψεις σχετικά με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ και της ΕξΑ εκπαίδευσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

5.3. Στάσεις και αντιλήψεις σχετικά με τη συμβολή των ΤΠΕ και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο εκπαιδευτικό σύστημα

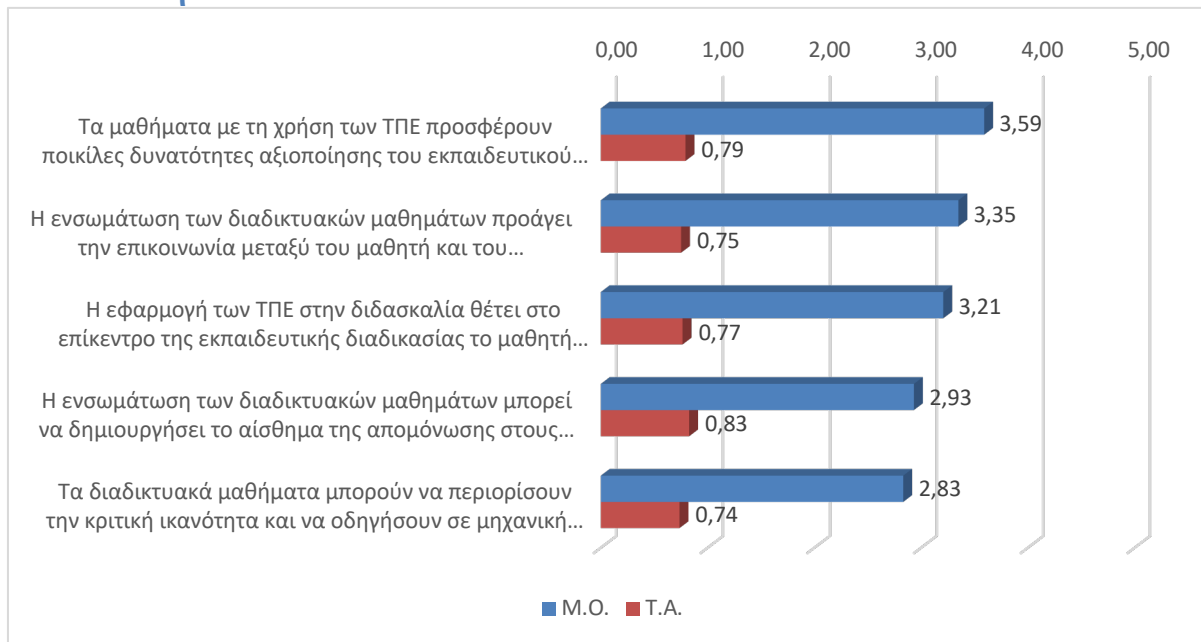
Αντίστοιχα, σε αυτή την παρούσα ενότητα παρατίθενται οι μέσες τιμές και η τυπική απόκλιση στις απαντήσεις των ερωτώμενων (με τη χρήση πενταβάθμιας κλίμακας Likert, που λαμβάνει τιμές από 1= διαφωνώ απόλυτα έως 5= συμφωνώ απόλυτα), που εκφράζουν τον βαθμό συμφωνίας τους αναφορικά με τη συμβολή των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, τα οφέλη ή τις συνέπειες από την ενσωμάτωση διαδικτυακών μαθημάτων στην εκπαιδευτική

διαδικασία (δυνατότητες αξιοποίησης των ΤΠΕ, προώθηση της επικοινωνίας, μετατροπή της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε μηχανιστική διαδικασία, δημιουργία αισθήματος απομόνωσης). Οι ερωτώμενοι/ες είχαν θετική στάση και έτειναν να συμφωνούν (Μ.Ο.= 3,59±0,79) με την άποψη «*ότι τα μαθήματα με τη χρήση των ΤΠΕ προσφέρουν ποικίλες δυνατότητες αξιοποίησης του εκπαιδευτικού περιεχομένου*». Φαίνεται όμως ότι είχαν ουδέτερη στάση απέναντι στην άποψη ότι «*η ενσωμάτωση των διαδικτυακών μαθημάτων προάγει την επικοινωνία μεταξύ του μαθητή και του εκπαιδευτικού και των μαθητών/τριών μεταξύ τους*» (Μ.Ο.= 3,35±0,75) και ότι «*η εφαρμογή των ΤΠΕ στην διδασκαλία θέτει στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας το μαθητή και τις εκπαιδευτικές του ανάγκες*» (Μ.Ο.= 3,21±0,77). Από την μέση τιμή των απαντήσεων των ερωτώμενων προκύπτει ότι έχουν ουδέτερη στάση και τάση να διαφωνούν ότι «*η ενσωμάτωση των διαδικτυακών μαθημάτων μπορεί να δημιουργήσει το αίσθημα της απομόνωσης στους μαθητές και τις μαθήτριες*» (Μ.Ο.= 2,93±0,83) καθώς και ότι «*τα διαδικτυακά μαθήματα μπορούν να περιορίσουν την κριτική ικανότητα και να οδηγήσουν σε μηχανική μετάδοση πληροφοριών*» (Μ.Ο.= 2,83±0,74) (βλ. επίσης, Πίνακα 4 και Γράφημα 12).

Πίνακας 4: Αντιλήψεις σχετικά με τη συμβολή των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία

Κατηγορίες	Μ.Ο.	Τ.Α.
<i>Τα μαθήματα με τη χρήση των ΤΠΕ προσφέρουν ποικίλες δυνατότητες αξιοποίησης του εκπαιδευτικού περιεχομένου</i>	3,59	0,79
<i>Η ενσωμάτωση των διαδικτυακών μαθημάτων προάγει την επικοινωνία μεταξύ του μαθητή και του εκπαιδευτικού και των μαθητών/τριών μεταξύ τους</i>	3,35	0,75
<i>Η εφαρμογή των ΤΠΕ στην διδασκαλία θέτει στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας το μαθητή και τις εκπαιδευτικές του ανάγκες</i>	3,21	0,77
<i>Η ενσωμάτωση των διαδικτυακών μαθημάτων μπορεί να δημιουργήσει το αίσθημα της απομόνωσης στους μαθητές/τριες</i>	2,93	0,83
<i>Τα διαδικτυακά μαθήματα μπορούν να περιορίσουν την κριτική ικανότητα και να οδηγήσουν σε μηχανική μετάδοση πληροφοριών</i>	2,83	0,74

Γράφημα 8: Αντιλήψεις σχετικά με τη συμβολή των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία

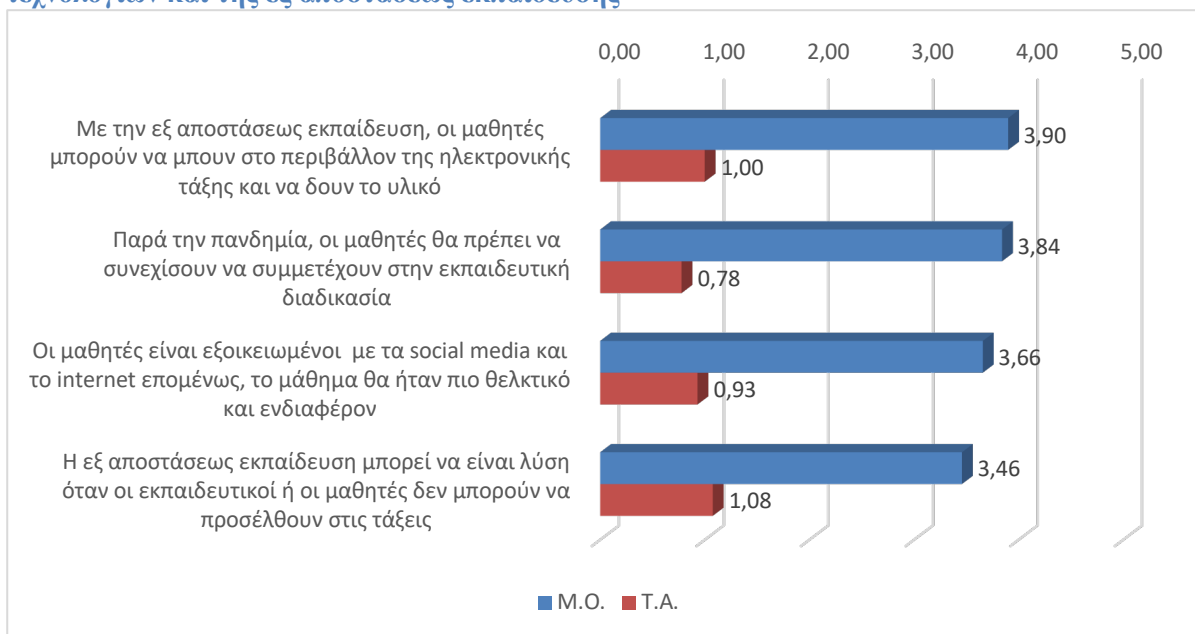
5.4 Αντιλήψεις σχετικά με την προώθηση των νέων τεχνολογιών και της εξΑ εκπαίδευσης στο εκπαιδευτικό σύστημα

Σε αυτήν την ενότητα παρατίθενται οι απαντήσεις (μέση τιμή, τυπική απόκλιση) που εκφράζουν τις αντιλήψεις των ερωτώμενων σχετικά με τα οφέλη της αξιοποίησης των ΤΠΕ και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (εναλλακτική επιλογή στην περίπτωση της αναστολής λειτουργίας των σχολείων, εξοικείωση των μαθητών/ μαθητριών με τις νέες τεχνολογίες, άρση φυσικών εμποδίων, παιδαγωγική αξιοποίηση για ανατροφοδότηση και εμπέδωση). Και σε αυτή την περίπτωση ο βαθμός συμφωνίας δηλώνεται με τη χρήση πενταβάθμιας κλίμακας. Όπως φαίνεται στον ακόλουθο Πίνακα 5 (και Γράφημα 13) οι ερωτηθέντες/ερωτηθείσες μάλλον συμφωνούν ότι «με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, οι μαθητές μπορούν να μουν στο περιβάλλον της ηλεκτρονικής τάξης και να δουν το υλικό» (Μ.Ο.= 3,90±1,00) καθώς επίσης ότι η αξιοποίηση των ΤΠΕ και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης επιβάλλεται αφού «θα πρέπει να συνεχίσουν να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία παρά την πανδημία» (Μ.Ο.= 3,84±0,78). Επιπλέον, συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό ότι επειδή «οι μαθητές/μαθήτριες είναι εξοικειωμένοι με τα social media και το internet, ως εκ τούτου, το μάθημα θα τους ήταν πιο θελκτικό και ενδιαφέρον» (Μ.Ο.= 3,66±0,93). Τέλος, τείνουν να συμφωνήσουν ((Μ.Ο.= 3,46±1,08) με την άποψη ότι «η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να είναι λύση όταν οι εκπαιδευτικοί ή οι μαθητές δεν μπορούν να προσέλθουν στις τάξεις».

Πίνακας 5: Αντιλήψεις σχετικά με τους παράγοντες που προωθούν την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Κατηγορίες	M.O.	T.A.
Με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, οι μαθητές μπορούν να μπουν στο περιβάλλον της ηλεκτρονικής τάξης και να δουν το υλικό	3,90	1,00
Παρά την πανδημία, οι μαθητές θα πρέπει να συνεχίσουν να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία	3,84	0,78
Οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με τα social media και το internet επομένως, το μάθημα θα ήταν πιο θελκτικό και ενδιαφέρον	3,66	0,93
Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να είναι λύση όταν οι εκπαιδευτικοί ή οι μαθητές δεν μπορούν να προσέλθουν στις τάξεις	3,46	1,08

Γράφημα 9: Αντιλήψεις σχετικά με τους παράγοντες που προωθούν την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

5.5 Αντιλήψεις σχετικά με τους παράγοντες που εμποδίζουν τη χρήση των νέων τεχνολογιών και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Όσον αφορά τις αντιλήψεις που σχετίζονται με τα εμπόδια της ενσωμάτωσης και χρήσης των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση και την εισαγωγή διαδικτυακών μαθημάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία (όπως ανισότητες στις ευκαιρίες πρόσβασης, έλλειψη φυσικής αλληλεπίδρασης, αδυναμία επίτευξης ψυχοκινητικών παιδαγωγικών στόχων και προσωπικής καλλιτεχνικής έκφρασης, μείωση προσλήψεων εκπαιδευτικού προσωπικού, αδυναμία ελέγχου, δυσκολία κοινωνικής ένταξης ευάλωτων ομάδων κλπ), σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων (που δίνονται μέσα από τη χρήση πενταβάθμιας κλίμακας που εκφράζει

τον βαθμό συμφωνίας), δείχνει να αναγνωρίζεται (M.O.= 3,49±0,84) ότι «η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν επιτρέπει την επίτευξη ψυχοκινητικών στόχων (π.χ. χορός, ζωγραφική, χειροτεχνίες)», όπως και ότι «η διδασκαλία στην τάξη με φυσική παρουσία ενισχύει την κοινωνικοποίηση των παιδιών» και αντίθετα η εξ αποστάσεως την υπονομεύει (M.O.= 3,41±0,97). Από την άλλη πλευρά εκφράζεται μετριοπαθής στάση ότι «η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι εντελώς ακατάλληλη για μαθητές/μαθήτριες του δημοτικού» (M.O.= 2,92±0,83) ή ότι η εκπαιδευτική διαδικασία προϋποθέτει αυστηρά τη φυσική παρουσία για να είναι εφικτή η αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών (M.O.= 2,78±0,79).

Μάλλον αρνητική στάση φαίνεται ότι διατηρούν σχετικά με το ότι «όλοι οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν την ίδια ευχέρεια στη χρήση των μέσων ή/και κυρίως τις ίδιες δυνατότητες πρόσβασης» (M.O.= 2,38±0,68), ότι η εισαγωγή των διαδικτυακών μαθημάτων θα προκαλέσουν «διαρθρωτικές αλλαγές στη διαχείριση του προσωπικού (π.χ μείωση προσλήψεων) λόγω της εξ αποστάσεως διδασκαλίας (M.O.= 2,31±0,72), ότι «η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση αντιβαίνει στις πολιτικές προστασίας των ευαίσθητων προσωπικών στοιχείων των μαθητών» (M.O.= 2,06±0,42) και ότι «δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να ανταποκριθεί στις ανάγκες μαθητών με αναπηρία» (M.O.= 1,91±0,55).

Οι αντιλήψεις που αφορούν τους παράγοντες που είναι δυνατό να αποτρέψουν την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και των διαδικτυακών μαθημάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία, παρουσιάζονται στον Πίνακα 6 (και Γράφημα 14) που ακολουθεί.

Πίνακας 6: Αντιλήψεις σχετικά με τους παράγοντες που αποθαρρύνουν την χρήση των ΤΠΕ και των διαδικτυακών μαθημάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία

Κατηγορίες	M.O.	T.A.
<i>Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν επιτρέπει την επίτευξη ψυχοκινητικών στόχων (π.χ. χορός, ζωγραφική, χειροτεχνίες)</i>	3,49	0,84
<i>Η διδασκαλία στην τάξη με φυσική παρουσία ενισχύει την κοινωνικοποίηση των παιδιών και αντίθετα η εξ αποστάσεως την υπονομεύει.</i>	3,41	0,97
<i>Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι εντελώς ακατάλληλη για μαθητές/μαθήτριες του δημοτικού</i>	2,92	0,83
<i>Η εκπαιδευτική διαδικασία προϋποθέτει τη φυσική παρουσία για να είναι εφικτή η αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών</i>	2,78	0,79
<i>Όλοι οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν την ίδια ευχέρεια στη χρήση των μέσων ή/και κυρίως τις ίδιες δυνατότητες πρόσβασης</i>	2,38	0,68
<i>Θα υπάρχουν διαρθρωτικές αλλαγές στη διαχείριση του προσωπικού (π.χ μείωση προσλήψεων) λόγω της εξ αποστάσεως διδασκαλίας</i>	2,31	0,72
<i>Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση αντιβαίνει στις πολιτικές προστασίας των ευαίσθητων προσωπικών στοιχείων των μαθητών</i>	2,06	0,42
<i>Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να ανταποκριθεί στις ανάγκες μαθητών με αναπηρία</i>	1,91	0,55

Γράφημα 10: Αντιλήψεις σχετικά με τους παράγοντες που αποθαρρύνουν την χρήση των ΤΠΕ και των διαδικτυακών μαθημάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία

5.6. Αντιλήψεις σχετικά με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Σε αυτήν την ενότητα παρατίθενται οι απαντήσεις των ερωτώμενων, που καταγράφουν τις απόψεις τους για τον βαθμό στον οποίο η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών συμβάλει στην προσαρμογή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στις σύγχρονες τάσεις, τη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου, την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών, την εφαρμογή σύγχρονων παιδαγωγικών μεθόδων (βλ. Πίνακα 7 και Γράφημα 15). Όπως παραπάνω οι απαντήσεις των ερωτώμενων τοποθετήθηκαν σε πενταβάθμια κλίμακα.

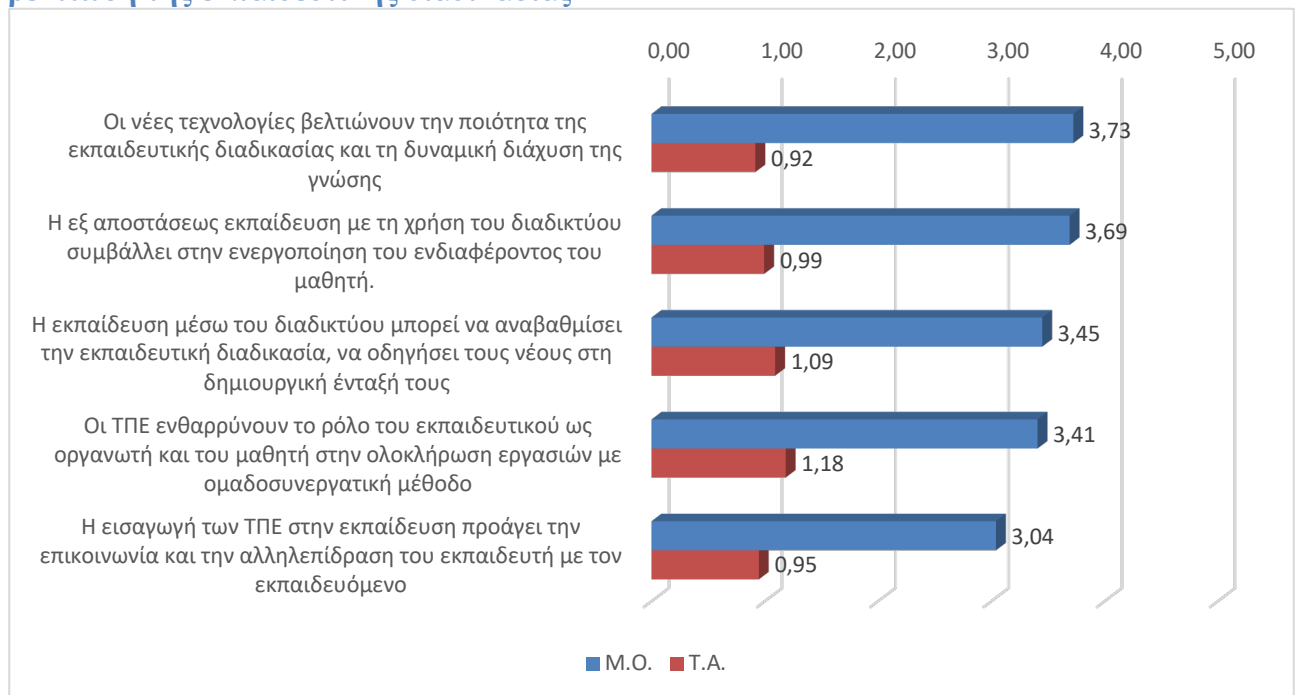
Ειδικότερα, οι ερωτηθέντες μάλλον συμφωνούν «ότι οι νέες τεχνολογίες βελτιώνουν την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τη δυναμική διάχυση της γνώσης» (Μ.Ο.= 3,73±0,92) όπως και ότι «η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τη χρήση του διαδικτύου συμβάλλει στην ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/μαθητριών» (Μ.Ο.= 3,69±0,99).

Επίσης θετική στάση είχαν οι ερωτώμενοι και οι ερωτώμενες σχετικά με το ότι «η εκπαίδευση μέσω του διαδικτύου μπορεί να αναβαθμίσει την εκπαιδευτική διαδικασία, να οδηγήσει τους νέους στη δημιουργική ένταξή τους» (Μ.Ο.= 3,45±1,09), όπως και με το ότι «οι ΤΠΕ ενθαρρύνουν το ρόλο του εκπαιδευτικού ως οργανωτή και του μαθητή στην ολοκλήρωση εργασιών με ομαδοσυνεργατική μέθοδο» (Μ.Ο.= 3,41±1,18). Τέλος, οι ερωτώμενοι/ες είχαν πιο ουδέτερη στάση αναφορικά με το ότι «η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση προάγει την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση του εκπαιδευτή με τον εκπαιδευόμενο» (Μ.Ο.= 3,04±0,95).

Πίνακας 7: Αντιλήψεις σχετικά με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Κατηγορίες	Μ.Ο.	Τ.Α.
Οι νέες τεχνολογίες βελτιώνουν την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τη δυναμική διάχυση της γνώσης	3,73	0,92
Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τη χρήση του διαδικτύου συμβάλλει στην ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος του μαθητή	3,69	0,99
Η εκπαίδευση μέσω του διαδικτύου μπορεί να αναβαθμίσει την εκπαιδευτική διαδικασία, να οδηγήσει τους νέους στη δημιουργική ένταξή τους	3,45	1,09
Οι ΤΠΕ ενθαρρύνουν το ρόλο του εκπαιδευτικού ως οργανωτή και του μαθητή στην ολοκλήρωση εργασιών με ομαδοσυνεργατική μέθοδο	3,41	1,18
Η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση προάγει την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση του εκπαιδευτή με τον εκπαιδευόμενο	3,04	0,95

Γράφημα 11: Αντιλήψεις σχετικά με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας

5.7 Αντιλήψεις σχετικά με τη παιδαγωγική συμβολή των νέων τεχνολογιών στην παιδαγωγική διαδικασία (ένταξη παιδαγωγικών τεχνικών και μεθόδων)

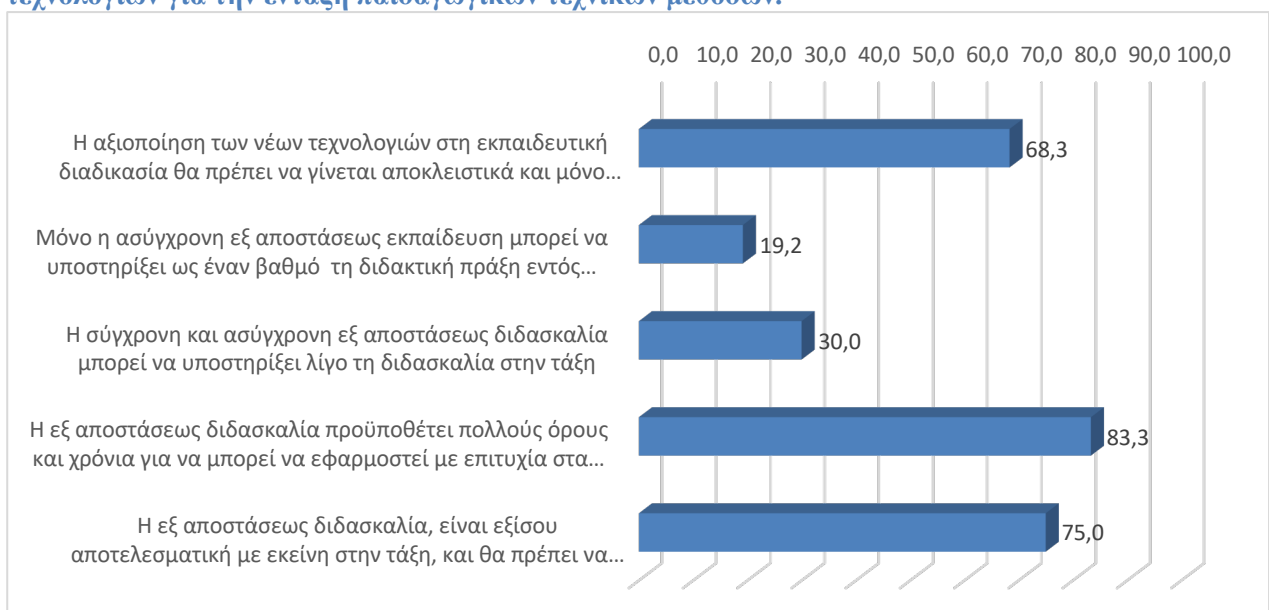
Όπως φαίνεται στον Πίνακα 8 (και Γράφημα 16) το 83,3% (N=100) θεωρεί ότι «η εξ αποστάσεως διδασκαλία προϋποθέτει πολλούς όρους και χρόνια για να μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία στα σχολεία στη χώρα μας», και το 75% (N=90) ότι «είναι εξίσου αποτελεσματική με εκείνη στην τάξη, και θα πρέπει να γενικευτεί η εφαρμογή της».

Ακόμη το 68,3% (N=82) ανέφερε ότι «η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία θα πρέπει να γίνεται αποκλειστικά και μόνο εντός της τάξης», το 30% (N=36) ότι «η σύγχρονη και ασύγχρονη εξ αποστάσεως διδασκαλία μπορεί να υποστηρίξει λίγο τη διδασκαλία στην τάξη» και το 19,2% (N=23) ότι «μόνο η ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να υποστηρίξει ως έναν βαθμό τη διδακτική πράξη εντός της τάξης».

Πίνακας 8: Κατανομή του δείγματος ως προς τις αντιλήψεις για την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για την ένταξη παιδαγωγικών τεχνικών μεθόδων.

Ένταξη τεχνικών μεθόδων	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στη εκπαιδευτική διαδικασία θα πρέπει να γίνεται αποκλειστικά και μόνο εντός της τάξης	82	68,3
Μόνο η ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να υποστηρίξει ως έναν βαθμό τη διδακτική πράξη εντός της τάξης	23	19,2
Η σύγχρονη και ασύγχρονη εξ αποστάσεως διδασκαλία μπορεί να υποστηρίξει λίγο τη διδασκαλία στην τάξη	36	30,0
Η εξ αποστάσεως διδασκαλία προϋποθέτει πολλούς όρους και χρόνια για να μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία στα σχολεία στη χώρα μας	100	83,3
Η εξ αποστάσεως διδασκαλία, είναι εξίσου αποτελεσματική με εκείνη στην τάξη, και θα πρέπει να γενικευτεί η εφαρμογή της	90	75,0

Γράφημα 12: Κατανομή του δείγματος ως προς τις αντιλήψεις για την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για την ένταξη παιδαγωγικών τεχνικών μεθόδων.

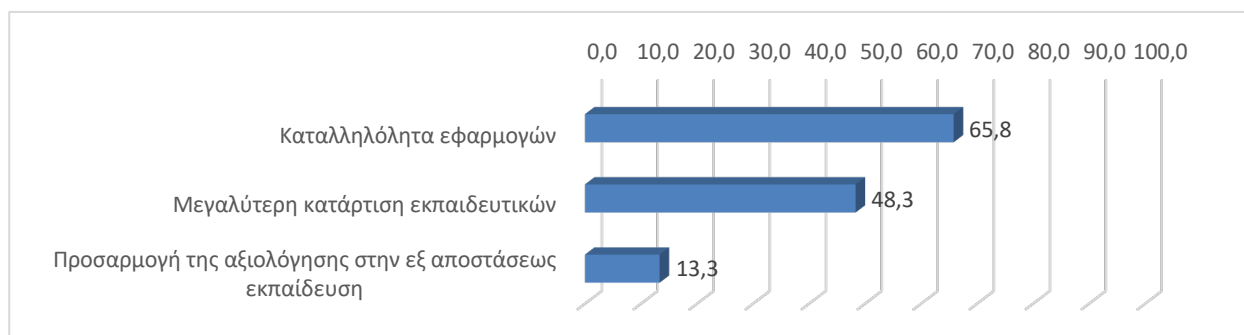
5.8 Αντιλήψεις σχετικά με τις προϋποθέσεις και τρόπους ενσωμάτωσης της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική διαδικασία

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων, όπως αυτές παρουσιάζονται στον ακόλουθο Πίνακα (9) και το ακόλουθο Γράφημα (17), το 65,8% (N=79) πρότεινε ως τρόπους ενσωμάτωσης της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική διαδικασία την αξιοποίηση των κατάλληλων εφαρμογών, το 48,4% (N=58) τη κατάλληλη (και οπωσδήποτε περισσότερη) κατάρτιση εκπαιδευτικών και το 13,3% (N=16) την προσαρμογή των διαδικασιών αξιολόγησης.

Πίνακας 9: Προτάσεις σχετικά με τις προϋποθέσεις ένταξης τεχνικών μεθόδων

Κατηγορίες	Συχνότητα	Ποσοστό%
<i>Καταλληλόλητα εφαρμογών</i>	79	65,8
<i>Μεγαλύτερη κατάρτιση εκπαιδευτικών</i>	58	48,3
<i>Προσαρμογή της αξιολόγησης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση</i>	16	13,3

Γράφημα 13: Προτάσεις σχετικά με τις προϋποθέσεις ένταξης τεχνικών μεθόδων

5.9 Έλεγχος των ερευνητικών ερωτημάτων

Πριν προχωρήσουμε στον έλεγχο των ερευνητικών ερωτημάτων θα πρέπει να αναφερθεί ότι πραγματοποιήθηκε έλεγχος αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου, όσον αφορά τους βασικούς άξονες ενσωμάτωσης των ΤΠΕ και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που καλύπτει η παρούσα μελέτη. Αυτοί αναφέρονται α) στις δυνατότητες ενσωμάτωσης (ενσωμάτωση), β) στη συμβολή των ΤΠΕ και της εξ αποστάσεως στην εκπαιδευτική διαδικασία, γ) στην προώθηση τους στο εκπαιδευτικό σύστημα, δ) στα εμπόδια που υπάρχουν στην αξιοποίησή τους (εμπόδια) και ε) στη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας μέσω των νέων τεχνολογιών.

5.9.1. Ανάλυση αξιοπιστίας

Ο Πίνακας 10 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της ανάλυσης αξιοπιστίας των παραγόντων/αξόνων της έρευνας. Παρουσιάστηκε υψηλή αξιοπιστία σε όλους τους παράγοντες. Συγκεκριμένα ο παράγοντας «Ενσωμάτωση» είχε αξιοπιστία $\alpha=0,878$, η «Συμβολή» $\alpha=0,828$, η «Προώθηση» $\alpha=0,909$, τα «Εμπόδια» $\alpha=0,900$ και οι «Νέες τεχνολογίες» $\alpha=0,952$.

Πίνακας 10: Ανάλυση αξιοπιστίας παραγόντων

Παράγοντας	Αξιοπιστία	Ερωτήσεις
Ενσωμάτωση	0,878	1-4, 6, 5R
Συμβολή	0,828	1-3, (4-5)R
Προώθηση	0,909	1-4
Εμπόδια	0,900	1-8
Νέες τεχνολογίες	0,952	1-5

5.9.2. Αντιλήψεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση

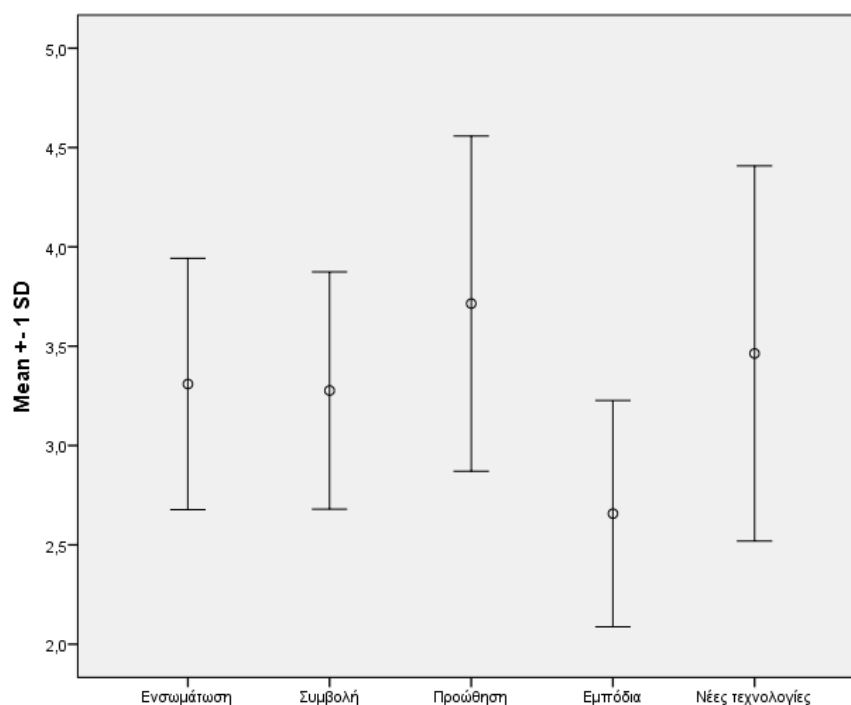
Ο Πίνακας 11 (Γράφημα 18) παρουσιάζει τη μέση τιμή και την τυπική απόκλιση των απαντήσεων για καθέναν από τους παράγοντες. Από την μέση τιμή κάθε παράγοντα, φαίνονται *οι στάσεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (1^ο ερευνητικό ερώτημα)*.

Ειδικότερα, οι εκπαιδευτικοί συμφώνησαν ως προς τον παράγοντα «Προώθηση» (Μ.Ο.=3,71 \pm 0,84) ενώ τάση συμφωνίας παρατηρήθηκε ως προς τις «Νέες τεχνολογίες» (Μ.Ο.=3,46 \pm 0,94). Οι συμμετέχοντες ήταν πιο ουδέτεροι ως προς τους παράγοντες «Ενσωμάτωση» (Μ.Ο.=3,31 \pm 0,63), «Συμβολή» (Μ.Ο.=3,28 \pm 0,60) και «Εμπόδια» (Μ.Ο.=2,66 \pm 0,57).

Πίνακας 11: Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις των παραγόντων

Παράγοντας	Μ.Ο.	Τ.Α.
Προώθηση	3,71	0,84
Νέες τεχνολογίες	3,46	0,94
Ενσωμάτωση	3,31	0,63
Συμβολή	3,28	0,60
Εμπόδια	2,66	0,57

Γράφημα 14: Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις των παραγόντων

5.9.3 Διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη διαμόρφωση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων που πραγματοποιήθηκαν προκειμένου να βρεθεί εάν και σε ποιον βαθμό τα ατομικά και επαγγελματικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων σχετίζονται με τις απόψεις που καταγράφηκαν. Η συγκεκριμένη ενότητα συνδέεται με τη διερεύνηση της *επίδρασης του δημογραφικού προφίλ στις απόψεις των εκπαιδευτικών για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση* (2^ο ερευνητικό ερώτημα)

Η επίδραση του φύλου

Ο Πίνακας 12 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των ελέγχων independent samples t-test των παραγόντων ως προς το φύλο, όπου δεν εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση των μέσων τιμών ($p \geq 0,630$).

Πίνακας 12: Έλεγχοι independent samples t-test των παραγόντων ως προς το φύλο

Παράγοντας	t	df	p
Ενσωμάτωση	0,176	118	0,861
Συμβολή	-0,288	118	0,774
Προώθηση	-0,019	118	0,985
Εμπόδια	0,483	118	0,630
Νέες τεχνολογίες	-0,352	118	0,725

Η επίδραση της ηλικίας

Ο Πίνακας 13 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των ελέγχων Kruskal Wallis των παραγόντων ως προς την ηλικία, όπου εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική εξάρτηση με τους παράγοντες «Ενσωμάτωση» ($H(5)=15,295$, $p=0,009$), «Συμβολή» ($H(5)=16,535$, $p=0,005$), «Προώθηση» ($H(5)=12,101$, $p=0,033$), «Εμπόδια» ($H(5)=15,726$, $p=0,008$) και «Νέες τεχνολογίες» ($H(5)=13,779$, $p=0,017$).

Πίνακας 13: Έλεγχοι Kruskal Wallis των παραγόντων ως προς την ηλικία

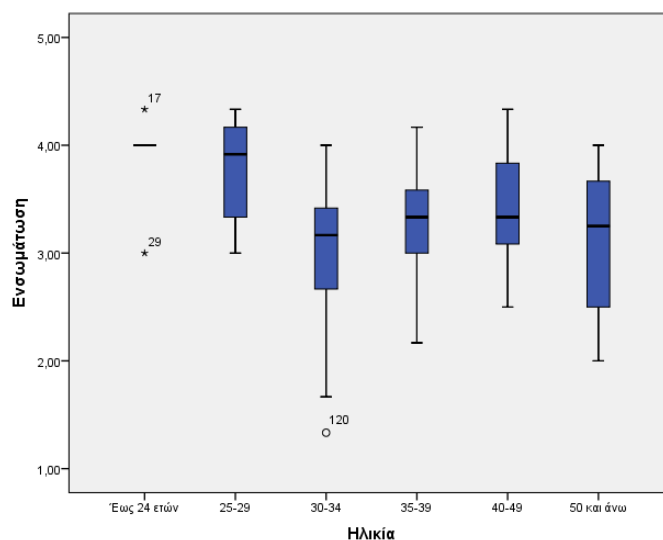
Παράγοντας	H(5)	p
Ενσωμάτωση	15,295	0,009
Συμβολή	16,535	0,005
Προώθηση	12,101	0,033
Εμπόδια	15,726	0,008
Νέες τεχνολογίες	13,779	0,017

Από τον Πίνακα 14 (Γραφήματα 19-23) προκύπτει ότι στους παράγοντες «Ενσωμάτωση», «Συμβολή», «Προώθηση» και «Νέες τεχνολογίες» η μέση βαθμίδα των ατόμων ηλικίας έως 24 ετών (M.B.=89,90 & M.B.= 74,50 & M.B.=75,50 & M.B.=88,40) και 25-29 (M.B.=84,79 & M.B.= 91,36 & M.B.=86,75 & M.B.=85,46) είναι μεγαλύτερη. Αντίθετα, στον παράγοντα «Εμπόδια» η μέση βαθμίδα των ατόμων ηλικίας έως 24 ετών (M.B.=21) και 25-29 (M.B.=42,68) είναι μικρότερη.

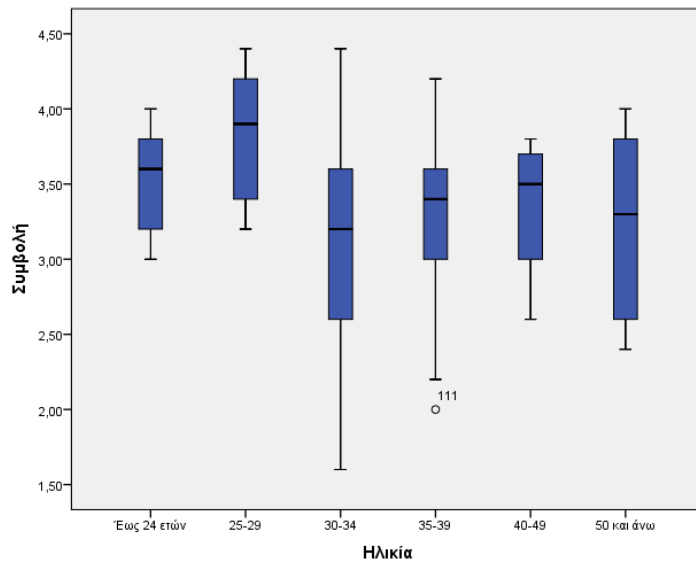
Πίνακας 14: Στατιστικά σημαντικές διαφορές των παραγόντων ως προς την ηλικία

Παράγοντας	Ηλικία	N	M.B.	H(5)	p
Ενσωμάτωση	Έως 24 ετών	5	89,90	15,295	0,009
	25-29	14	84,79		
	30-34	43	49,71		
	35-39	36	59,76		
	40-49	16	64,00		
	50 και άνω	6	51,75		
Συμβολή	Έως 24 ετών	5	74,50	16,535	0,005
	25-29	14	91,36		
	30-34	43	49,76		
	35-39	36	58,06		
	40-49	16	64,00		
	50 και άνω	6	59,17		
Προώθηση	Έως 24 ετών	5	75,50	12,101	0,033
	25-29	14	86,75		
	30-34	43	52,30		
	35-39	36	60,14		
	40-49	16	60,09		
	50 και άνω	6	48,75		
Εμπόδια	Έως 24 ετών	5	21,00	15,726	0,008
	25-29	14	42,68		
	30-34	43	67,33		
	35-39	36	66,15		
	40-49	16	50,59		
	50 και άνω	6	78,58		
Νέες τεχνολογίες	Έως 24 ετών	5	88,40	13,779	0,017
	25-29	14	85,46		
	30-34	43	51,99		
	35-39	36	58,69		
	40-49	16	60,81		
	50 και άνω	6	50,00		

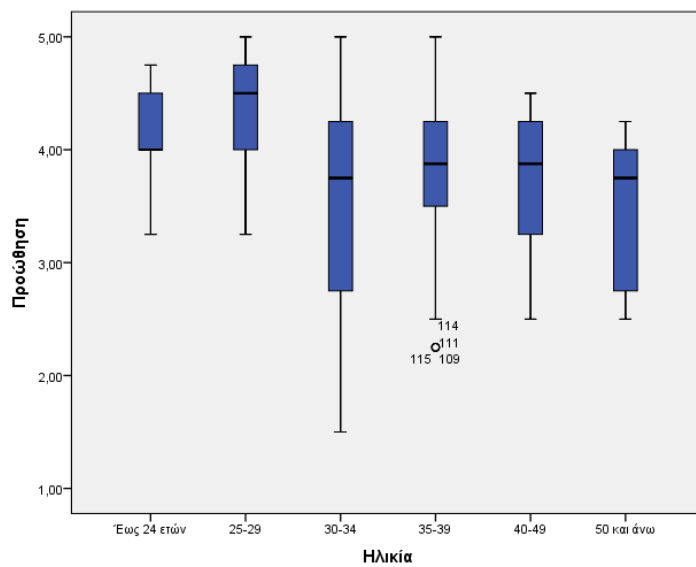
Γράφημα 15: «Ενσωμάτωση» * «Ηλικία»

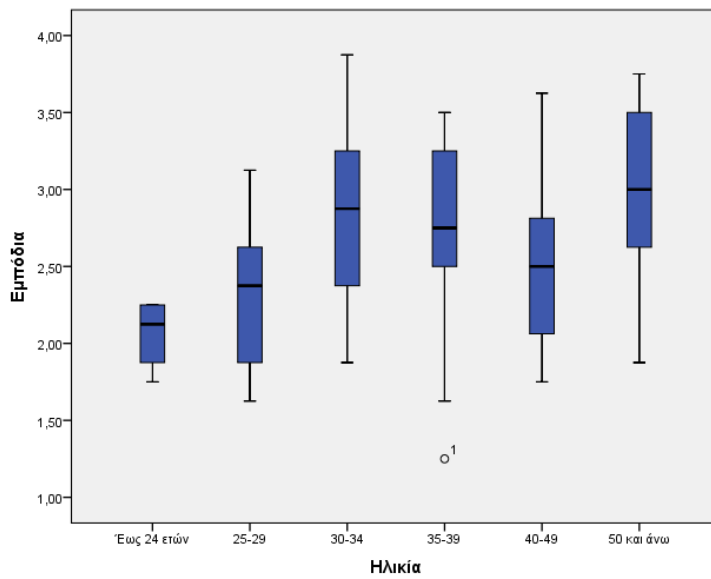
Γράφημα 16: «Συμβολή» * «Ηλικία»

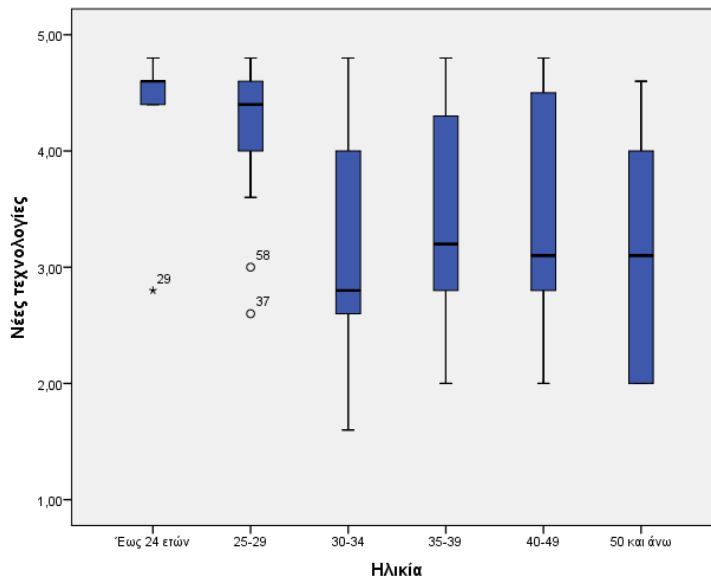
Γράφημα 17: «Πρώθηση» * «Ηλικία»

Γράφημα 18: «Εμπόδια» * «Ηλικία»

Γράφημα 19: «Νέες τεχνολογίες» * «Ηλικία»

Η επίδραση της οικογενειακής κατάστασης

Ο Πίνακας 15 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των ελέγχων Kruskal Wallis των παραγόντων ως προς την οικογενειακή κατάσταση, όπου δεν εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική εξάρτηση με τους παράγοντες ($p \geq 0,051$).

**Πίνακας 15: Έλεγχοι Kruskal Wallis των παραγόντων
ως προς την οικογενειακή κατάσταση**

Παράγοντας	H(4)	p
Ενσωμάτωση	9,470	0,051
Συμβολή	6,918	0,140
Προώθηση	5,068	0,280
Εμπόδια	3,245	0,518
Νέες τεχνολογίες	5,613	0,230

Η επίδραση του επιπέδου σπουδών (Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης)

Ο Πίνακας 16 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των ελέγχων independent samples t-test των παραγόντων ως προς το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης, όπου παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά μέσω των τιμών στους παράγοντες «Ενσωμάτωση» ($t(118)=2,930, p=0,004$), «Συμβολή» ($t(118)=2,563, p=0,012$), «Προώθηση» ($t(118)=2,833, p=0,005$) και «Νέες τεχνολογίες» ($t(118)=3,035, p=0,003$). Από τον Πίνακα 17 (Γραφήματα 24-27) προκύπτει ότι στους παράγοντες «Ενσωμάτωση», «Συμβολή», «Προώθηση», «Νέες τεχνολογίες» η μέση τιμή των συμμετεχόντων που έχουν Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (M.O.=3,51 & M.O.=3,45 & M.O.=3,98 & M.O.=3,78) είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη αυτών που δεν έχουν (M.O.=3,18 & M.O.=3,17 & M.O.=3,54 & M.O.=3,26).

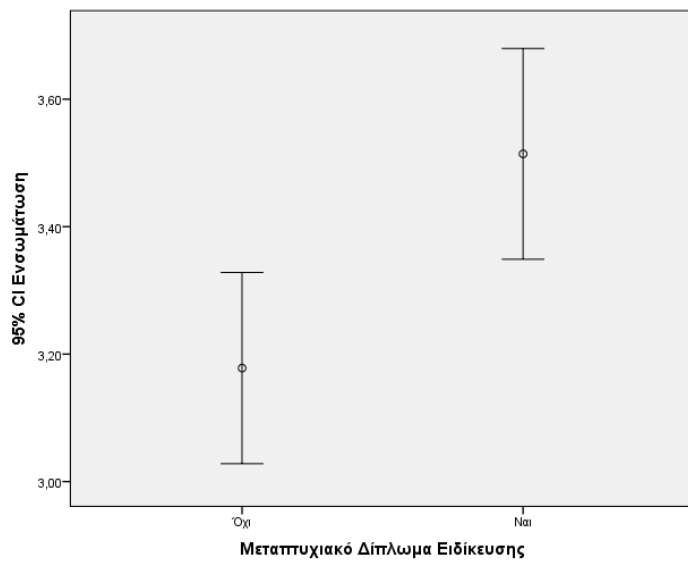
**Πίνακας 16: Έλεγχοι independent samples t-test των παραγόντων
ως προς το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης**

Παράγοντας	t	df	p
Ενσωμάτωση	2,930	118	0,004
Συμβολή	2,563	118	0,012
Προώθηση	2,833	118	0,005
Εμπόδια	-1,829	118	0,070
Νέες τεχνολογίες	3,035	118	0,003

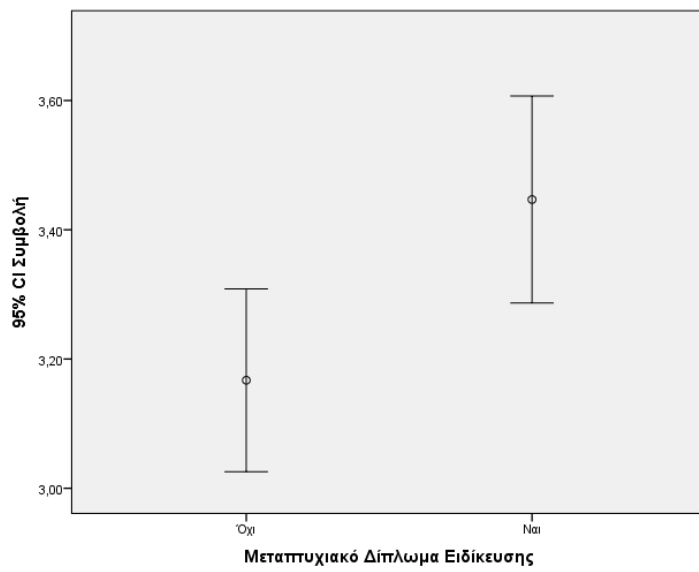
Πίνακας 17: Στατιστικά σημαντικές διαφορές μέσω των τιμών των παραγόντων ως προς το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης

Μεταπτυχιακό					
Παράγοντες	Δίπλωμα Ειδίκευσης	N	M.O.	t (118)	p
Ενσωμάτωση	Ναι	47	3,51	2,930	0,004
	Όχι	73	3,18		
Συμβολή	Ναι	47	3,45	2,563	0,012
	Όχι	73	3,17		
Προώθηση	Ναι	47	3,98	2,833	0,005
	Όχι	73	3,54		
Νέες τεχνολογίες	Ναι	47	3,78	3,035	0,003
	Όχι	73	3,26		

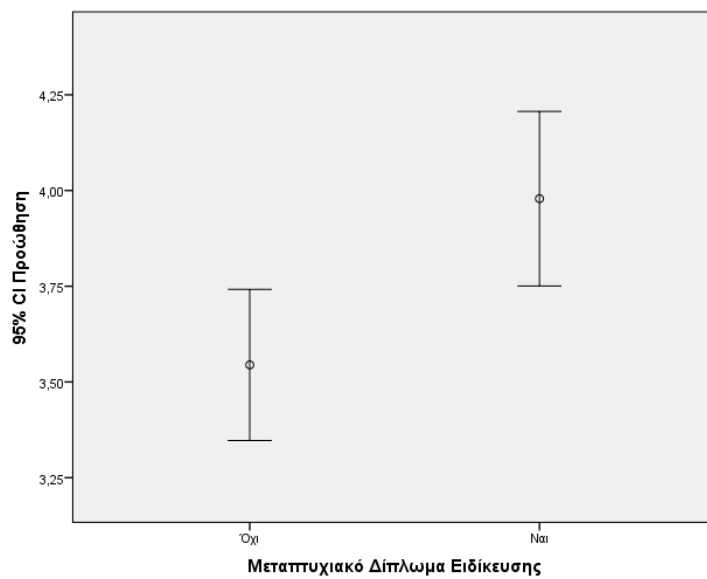
Γράφημα 20: «Ενσωμάτωση» * «Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης»

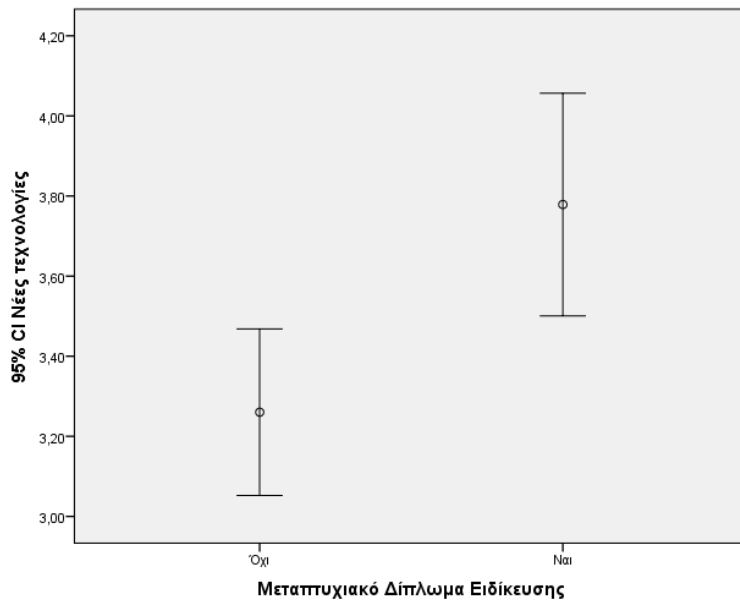
Γράφημα 21: «Συμβολή» * «Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης»

Γράφημα 22: «Πρώτηση» * «Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης»

Γράφημα 23: «Νέες τεχνολογίες» * «Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης»

Η επίδραση του επιπέδου σπουδών (Διδακτορικός τίτλος)

Ο Πίνακας 18 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των ελέγχων Mann Whitney των παραγόντων ως προς τον Διδακτορικό τίτλο όπου δεν παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική εξάρτηση με κανέναν παράγοντα ($p \geq 0,059$).

Πίνακας 18: Έλεγχος Mann Whitney των παραγόντων ως προς τον Διδακτορικό τίτλο

Παράγοντας	U	p
Ενσωμάτωση	186,500	0,059
Συμβολή	274,500	0,413
Προώθηση	298,500	0,599
Εμπόδια	244,500	0,239
Νέες τεχνολογίες	268,000	0,371

Η επίδραση της προϋπηρεσίας

Ο Πίνακας 19 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman των παραγόντων με τα συνολικά έτη προϋπηρεσίας, όπου δεν εντοπίστηκε κάποια στατιστικά σημαντική συσχέτιση ($p > 0,05$).

Πίνακας 19: Συσχετίσεις Spearman των παραγόντων με τα έτη προϋπηρεσίας

Παράγοντες	Συνολικά έτη προϋπηρεσίας
Ενσωμάτωση	-0,022
Συμβολή	-0,107
Προώθηση	-0,012
Εμπόδια	0,125
Νέες τεχνολογίες	-0,040

Η επίδραση της διδακτικής προϋπηρεσίας

Ο Πίνακας 20 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman των παραγόντων με τα έτη διδακτικής προϋπηρεσίας, όπου δεν εντοπίστηκε κάποια στατιστικά σημαντική συσχέτιση ($p > 0,05$).

Πίνακας 20: Συσχετίσεις Spearman των παραγόντων με τα έτη διδακτικής προϋπηρεσίας

Παράγοντες	Έτη διδακτικής προϋπηρεσίας
Ενσωμάτωση	0,006
Συμβολή	0,012
Προώθηση	0,025
Εμπόδια	0,070
Νέες τεχνολογίες	-0,016

Η επίδραση της εργασιακής κατάστασης (θέση εργασίας)

Ο Πίνακας 21 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των ελέγχων Kruskal Wallis των παραγόντων ως προς την θέση εργασίας, όπου εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική εξάρτηση με τους παράγοντες «Ενσωμάτωση» ($H(2)=8,781$, $p=0,012$) και «Νέες τεχνολογίες» ($H(2)=6,996$, $p=0,030$). Από τον Πίνακα 22 (Γραφήματα 28-29) προκύπτει ότι στους παράγοντες «Ενσωμάτωση» και «Νέες τεχνολογίες» η μέση βαθμίδα των Διευθυντών είναι μεγαλύτερη.

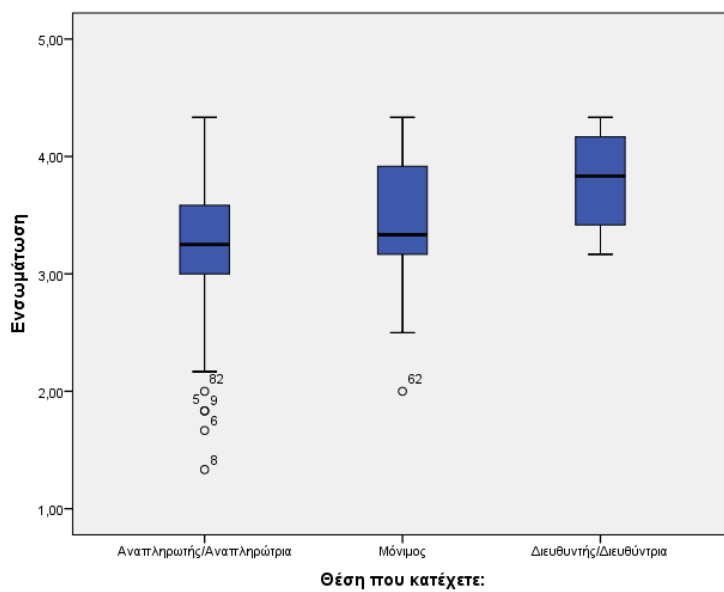
Πίνακας 21: Έλεγχοι Kruskal Wallis των παραγόντων ως προς την θέση εργασίας

Παράγοντες	H (2)	p
Ενσωμάτωση	8,781	0,012
Συμβολή	4,089	0,129
Προώθηση	5,418	0,067
Εμπόδια	2,590	0,274
Νέες τεχνολογίες	6,996	0,030

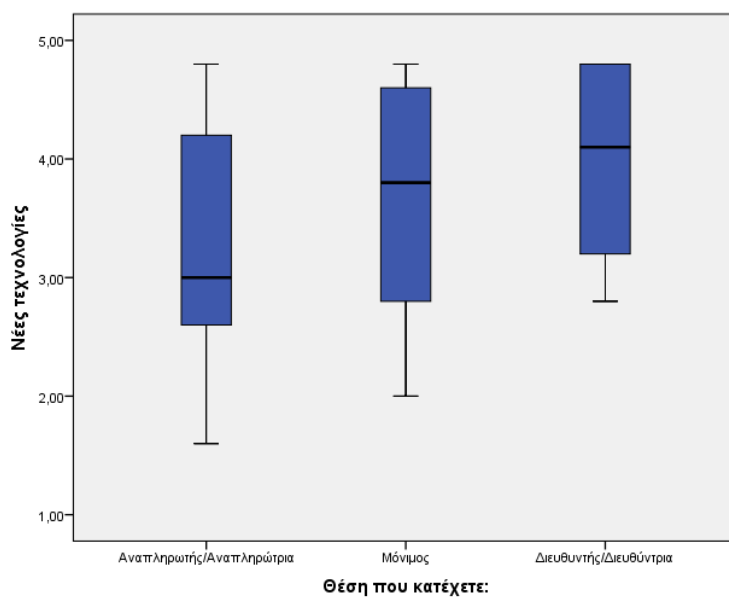
Πίνακας 22: Στατιστικά σημαντικές διαφορές των παραγόντων ως προς την θέση εργασίας

Παράγοντας	Θέση εργασίας	N	M.B.	H(2)	p
Ενσωμάτωση	Αναπληρωτής/Αναπληρώτρια	64	53,63	8,781	0,012
	Μόνιμος	48	64,91		
	Διευθυντής/Διευθύντρια	8	89,06		
Νέες τεχνολογίες	Αναπληρωτής/Αναπληρώτρια	64	53,48	6,996	0,030
	Μόνιμος	48	66,31		
	Διευθυντής/Διευθύντρια	8	81,75		

Γράφημα 24: «Ενσωμάτωση» * «Θέση εργασίας»

Γράφημα 25: «Νέες τεχνολογίες» * «Θέση εργασίας»

Η επίδραση της ειδικότητας

Ο Πίνακας 23 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των ελέγχων Kruskal Wallis των παραγόντων ως προς την ειδικότητα όπου δεν εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική εξάρτηση με κανέναν παράγοντα ($p \geq 0,302$).

Πίνακας 23: Έλεγχος Kruskal Wallis των παραγόντων ως προς την ειδικότητα

Παράγοντες	H (2)	p
Ενσωμάτωση	0,041	0,980
Συμβολή	1,640	0,440
Προώθηση	2,398	0,302
Εμπόδια	0,514	0,773
Νέες τεχνολογίες	1,073	0,585

Επίπεδο γνώσεων στη χρήση και αξιοποίηση ΤΠΕ

Ο Πίνακας 24 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman των παραγόντων με το επίπεδο γνώσεων στη χρήση και αξιοποίηση ΤΠΕ, όπου εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με τους παράγοντες «Ενσωμάτωση» ($r=0,782$, $p<0,01$), «Συμβολή» ($r=0,670$, $p<0,01$), «Προώθηση» ($r=0,810$, $p<0,01$), «Νέες τεχνολογίες» ($r=0,768$, $p<0,01$) ενώ αρνητική με «Εμπόδια» ($r=-0,567$, $p<0,01$).

Πίνακας 24: Συσχετίσεις Spearman των παραγόντων με τις γνώσεις ΤΠΕ

Παράγοντες	Γνώσεις ΤΠΕ
Ενσωμάτωση	0,782**
Συμβολή	0,670**
Προώθηση	0,810**
Εμπόδια	-0,567**
Νέες τεχνολογίες	0,768**

** $p<0,01$

Εξοικείωση/εμπειρία με τη εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Ο Πίνακας 25 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman των παραγόντων με την εξοικείωση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση όπου εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με τους παράγοντες «Ενσωμάτωση» ($r=0,908$, $p<0,01$), «Συμβολή» ($r=0,835$, $p<0,01$), «Προώθηση» ($r=0,832$, $p<0,01$), «Νέες τεχνολογίες» ($r=0,880$, $p<0,01$) ενώ αρνητική με «Εμπόδια» ($r=-0,858$, $p<0,01$).

Πίνακας 25: Συσχετίσεις Spearman των παραγόντων με την εξοικείωση
εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Παράγοντες	Εξοικείωση εξ αποστάσεως εκπαίδευσης
Ενσωμάτωση	0,908**
Συμβολή	0,835**
Προώθηση	0,832**
Εμπόδια	-0,858**
Νέες τεχνολογίες	0,880**

**p<0,01

Κεφάλαιο 6^ο: Συζήτηση των αποτελεσμάτων και συμπεράσματα

Στην ενότητα αυτή επιχειρείται η συνοπτική-συγκριτική παρουσίαση των ευρημάτων της βιβλιογραφικής έρευνας και της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα.

Όσον αφορά το 1^ο ερευνητικό ερώτημα, σχετικά με το εάν το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα έχει τη δυνατότητα να εντάξει την εισαγωγή διαδικτυακών μαθημάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών βρέθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν σε μεγάλο βαθμό τους παράγοντες που μπορούν να συμβάλουν στην περαιτέρω προώθηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Οι εκπαιδευτικοί δηλαδή συμφωνούν ότι με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να μπουν στο περιβάλλον της ηλεκτρονικής τάξης και να αξιοποιούν το εκπαιδευτικό υλικό, ενώ δεδομένης της πανδημίας, μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης οι μαθητές θα πρέπει να συνεχίσουν να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ταυτόχρονα θεωρούν θετικό το γεγονός ότι οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι εξοικειωμένοι/ες με τα social media και το internet επομένως, το μάθημα που πραγματοποιείται μέσα από τη χρήση των νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου μπορεί να είναι για αυτούς/ες περισσότερο θελκτικό και ενδιαφέρον. Σε μεγάλο βαθμό επίσης αποδέχονται πως η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να είναι λύση όταν οι εκπαιδευτικοί ή οι μαθητές/τριες δεν μπορούν να προσέλθουν στις τάξεις.

Αντίστοιχα, θετική στάση διαπιστώθηκε όσον αφορά την χρήση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, καθώς οι εκπαιδευτικοί ασπάζονται την άποψη ότι οι νέες τεχνολογίες βελτιώνουν την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τη δυναμική διάχυση της γνώσης και ότι με τη χρήση του διαδικτύου η εξ αποστάσεως εκπαίδευση συμβάλλει στην ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι η εκπαίδευση μέσω του διαδικτύου μπορεί να αναβαθμίσει την εκπαιδευτική διαδικασία, να οδηγήσει τους νέους και τις νέες στη δημιουργική ένταξή τους και ότι οι ΤΠΕ ενθαρρύνουν το ρόλο του/της εκπαιδευτικού ως οργανωτή και του μαθήματος και των μαθητών/τριών στην ολοκλήρωση εργασιών με σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους όπως η ομαδοσυνεργατική μέθοδος.

Από την άλλη μεριά, τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι οι εκπαιδευτικοί είναι μετριοπαθείς όσον αφορά την ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Παρόλο που αναγνωρίζεται ότι η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό σύστημα συμβαδίζει με την αλματώδη

τεχνολογική ανάπτυξη και εκρηκτική διάχυση της πληροφορίας και ότι η ένταξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να συμβάλει στην εξοικονόμηση πόρων, φαίνεται όμως ότι η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης προϋποθέτει ότι έχει εξασφαλιστεί η προσβασιμότητα όλων των μαθητών/τριών. Σε κάθε περίπτωση αναγνωρίζεται ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι σκόπιμη μόνο όταν δεν είναι δυνατή η εκπαίδευση με τη φυσική παρουσία.

Μολονότι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τη συμβολή και σημασία της νέας τεχνολογίας και τα οφέλη από τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία καθώς προσφέρουν ποικίλες δυνατότητες αξιοποίησης του εκπαιδευτικού περιεχομένου, εντούτοις διατηρούν επιφυλακτική στάση ως προς την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Οι λόγοι αυτής της επιφυλακτικής στάσης μπορούν να αναζητηθούν κυρίως σε παιδαγωγικές παραμέτρους.

Ειδικότερα, φαίνεται ότι οι εκπαιδευτικοί προβληματίζονται ως προς τη δυνατότητα που προσφέρει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση να επιτευχθούν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα που συνδέονται με την ανάπτυξη ψυχοκινητικών δεξιοτήτων, τη διδασκαλία μαθημάτων όπως η φυσική αγωγή, τα εικαστικά και η μουσική, αλλά και την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και την κοινωνικοποίηση των παιδιών.

Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι τόσο οι ίδιοι/ίδιες όσο και οι μαθητές/τριες έχουν ευχέρεια στη χρήση των μέσων ή/και δυνατότητες πρόσβασης, όπως επίσης ότι η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση συμμορφώνεται στις πολιτικές προστασίας των ευαίσθητων προσωπικών στοιχείων των μαθητών/τριών και ότι μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες μαθητών με αναπηρία. Εκτιμούν δε ότι η ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης δεν θα επιφέρει διαρθρωτικές αλλαγές στη διαχείριση του προσωπικού, όπως μείωση προσλήψεων.

Γενικά οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η εξ αποστάσεως διδασκαλία προϋποθέτει πολλούς όρους και χρόνια για να μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία στα σχολεία στη χώρα μας, ότι μπορεί να είναι εξίσου αποτελεσματική με εκείνη στην τάξη και ότι θα έπρεπε να γενικευτεί η εφαρμογή της, ωστόσο η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στη εκπαιδευτική διαδικασία θα πρέπει να γίνεται αποκλειστικά και μόνο εντός της τάξης. Θεωρούν δηλαδή ότι η ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι αναμενόμενη, ότι θα πρέπει να γίνει με κατάλληλο σχεδιασμό και προετοιμασία και κυρίως με την αξιοποίηση κατάλληλων τεχνικών εφαρμογών.

Η μετριοπαθής στάση των εκπαιδευτικών ως προς την ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως, παρά τη θετική τους στάση απέναντι στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι ενώ η εισαγωγή των διαδικτυακών μαθημάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία έχει υλοποιηθεί ως ένα βαθμό από το αρμόδιο Υπουργείο, δεν υπάρχει κεντρικά ένα πλήρως διαμορφωμένο θεσμικό πλαίσιο. Παράδειγμα αποτελεί η εφαρμογή του ΠΣΔ. Η πρόθεση της πολιτείας είναι προφανής, καθώς προωθεί την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ και από το 2016 έχει μεριμνήσει για τον ψηφιακό εξοπλισμό των σχολείων και για τη λειτουργία πιλοτικών προγραμμάτων.

Η ενσωμάτωση των διαδικτυακών μαθημάτων, επίσης, περιλαμβάνεται στους σκοπούς της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 2017. Πολύ πρόσφατα η εξΑΕ εφαρμόστηκε καθολικά στη χώρα μας, από το Μάρτιο έως το Μάιο του 2020, κάτω από επείγουσες συνθήκες, με Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου. Το ψηφιακό σχολείο, άλλωστε, αποτελεί στόχο της εκπαιδευτικής στρατηγικής της Ελλάδας (2014-2020). Ο Ζωγόπουλος (2009) τονίζει ότι για την υλοποίηση της εξΑΕ απαιτείται διοικητική και τεχνική υποστήριξη, επιμόρφωση όλων των εμπλεκομένων και χρόνος αφομοίωσης των αλλαγών από το σύνολο της κοινωνίας.

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα εμφανίζονται επιφυλακτικοί σχετικά με τις δυνατότητες πλήρους και επιτυχούς ενσωμάτωσης της εξΑΕ στα ελληνικά σχολεία. Επιπλέον, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους θεωρούν ότι η χρήση των ψηφιακών μέσων θα πρέπει να υλοποιείται εντός της σχολικής τάξης αποκλειστικά. Η ανάπτυξη των κατάλληλων εφαρμογών, η διαμόρφωση του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου και η κατάρτιση των εκπαιδευτικών αποτελούν τις βασικές προϋποθέσεις για την πιο δυναμική ένταξη των διαδικτυακών μαθημάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Όσον αφορά το 2^ο ερευνητικό ερώτημα, που αναφέρεται στους παράγοντες που διαμορφώνουν τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών απέναντι στο υπό διερεύνηση ζήτημα, από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι οι νεότεροι σε ηλικία εκπαιδευτικοί, τα άτομα που έχουν περισσότερες γνώσεις ΤΠΕ και είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχουν περισσότερο θετική άποψη σχετικά με τις δυνατότητες για την ενσωμάτωση, την συμβολή, την προώθηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης καθώς και για την χρήση νέων τεχνολογιών, ενώ διαφωνούν περισσότερο ως προς την ύπαρξη εμποδίων. Αντίστοιχα, θετική στάση απέναντι στην ενσωμάτωση, τη συμβολή, την προώθηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης καθώς και για την χρήση νέων τεχνολογιών έχουν οι εκπαιδευτικοί με μεταπτυχιακή εξειδίκευση, ενώ οι διευθυντές/ντριες φαίνεται ότι πιστεύουν περισσότερο στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και την ενσωμάτωση της εξ

αποστάσεως εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το κοινό χαρακτηριστικό των παραπάνω ομάδων είναι ότι έχουν περισσότερες εμπειρίες και μεγαλύτερη εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες και τη διαδικτυακή διδασκαλία ως συμμετέχοντες/συμμετέχουσες σε εκπαιδευτικές διαδικασίες που αξιοποιούν κατά κόρον τις νέες τεχνολογίες και τεχνικές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Υπ' αυτή την έννοια, η αποδοχή και ευρεία χρήση των νέων τεχνολογιών φαίνεται ότι θα συνδεθεί άρρηκτα με την εκπαίδευση, κατάρτιση και επιμόρφωση των ίδιων των εκπαιδευτικών. Πέρα από τα προγράμματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στη χρήση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, που είναι σε εξέλιξη και που πρέπει να επεκταθούν, είναι σημαντικό και τα προγράμματα σπουδών των παιδαγωγικών τμημάτων να περιλαμβάνουν μαθήματα με συναφές περιεχόμενο, ώστε οι εκπαιδευτικοί να αναπτύξουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για την υποστήριξη της χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία και την αντιμετώπιση των όποιων μειονεκτημάτων έχει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Όπως προκύπτει από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, η ενσωμάτωση διαδικτυακών μαθημάτων στη νέα εκπαιδευτική διαδικασία είναι πολύ σημαντική, καθώς τα νέα ψηφιακά εργαλεία διευκολύνουν το έργο του εκπαιδευτικού (Σιμάτος, 2003). Σύμφωνα με την Μουρατίδου (2007), η ενσωμάτωση της τεχνολογίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση εξασφαλίζει τη δυνατότητα ίσης πρόσβασης στην εκπαιδευτική διαδικασία και στη μάθηση γενικότερα. Η εκπαίδευση μέσω του διαδικτύου προάγει τη μαθητοκεντρική διδασκαλία και μάθηση, βελτιώνει το γνωστικό επίπεδο, αυξάνει την ενεργητική συμμετοχή και ενεργοποιεί τις δυνατότητες του μαθητή (Dereshiwsy et al., 2017).

Οι Καρνή και Κουράκη (2010) υποστηρίζουν ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση εξασφαλίζει αυτονομία, τόσο για τον εκπαιδευτικό όσο και για τον εκπαιδευόμενο, κατά την αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού.

Η Perraton (1982), επίσης, επισημαίνει ότι η εξΑΕ συμβάλλει στην παρακίνηση του εκπαιδευομένου, στην οργάνωση της διαδικασίας μάθησης, αναβαθμίζει τη μαθησιακή διαδικασία, συνδέει το εκπαιδευτικό περιεχόμενο με τις μελλοντικές σπουδές, δημιουργεί εκπαιδευτικές ομάδες, όπου αναπτύσσεται η διαπροσωπική επαφή, μειώνει το κόστος της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Από την άλλη πλευρά, όπως υποστηρίζουν οι Kirkup και Jones (1996) η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν ευνοεί την ουσιαστική επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικού και εκπαιδευομένου. Ο Ζωγόπουλος (2009) επιστρά την προσοχή ώστε η εκπαιδευτική διαδικασία

να μην περιοριστεί σε μια παθητική μετάδοση της γνώσης που θα οδηγήσει σε μείωση της κριτικής ικανότητας του μαθητή. Σύμφωνα με τους Dereshiwsky et al. (2017) η ενσωμάτωση της εξΑΕ είναι πιθανό να ελαττώσει το βαθμό εμπλοκής των μαθητών ή μπορεί να δημιουργήσει το αίσθημα της μοναξιάς στη διαδικτυακή τάξη, αν ο εκπαιδευτικός δεν κάνει συνεχώς αισθητή την παρουσία του.

Τα παραπάνω αναγνωρίζονται από τους/τις εκπαιδευτικούς, οι οποίοι/ες φαίνεται λοιπόν πως συμφωνούν ότι η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό σύστημα συμβαδίζει με την αλματώδη τεχνολογική ανάπτυξη και την εκρηκτική διάχυση της πληροφορίας, καθώς και ότι τα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικά προγράμματα προσφέρουν ποικίλες δυνατότητες αξιοποίησης του εκπαιδευτικού περιεχομένου. Επίσης, υποστηρίζουν ότι η ένταξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να συμβάλει στην εξοικονόμηση πόρων, με την προϋπόθεση όμως ότι θα εξασφαλιστεί η προσβασιμότητα όλων των μαθητών/τριών. Παράλληλα, όμως, θεωρούν ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι συμπληρωματική της δια ζώσης εκπαίδευσης η οποία είναι η πλέον κατάλληλη για την εκπαιδευτική διαδικασία

Επιπλέον, φαίνεται ότι με το πέρασμα του χρόνου οι ενστάσεις σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (όπως αυτές καταγράφονται στην σχετική βιβλιογραφία) κάμπτονται, καθώς σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι εκπαιδευτικοί τηρούν μετριοπαθή στάση ως προς τις αδυναμίες της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης να προωθήσει την μαθητοκεντρική διδασκαλία, την επικοινωνία εκπαιδευτικού-εκπαιδευόμενου, την κοινωνικοποίηση και την ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας των μαθητών/μαθητριών.

Αναφορικά με το 3^ο ερευνητικό ερώτημα, που εστιάζει στους παράγοντες που προωθούν ή αναστέλλουν την ενσωμάτωση διαδικτυακών μαθημάτων σε μια νέα εκπαιδευτική διαδικασία, όπως αναφέρθηκε στο θεωρητικό μέρος, οι βασικές προϋποθέσεις για την υλοποίησή της είναι η ύπαρξη των πόρων που απαιτούνται για τον σχεδιασμό και τις τεχνολογικές υποδομές. Σύμφωνα με τον Παπαδημητρίου κ.ά. (2008), έμφαση χρειάζεται να δοθεί και στην παροχή ίσης ευκαιρίας επιμόρφωσης στις ΤΠΕ στους εκπαιδευτικούς που υπηρετούν σε απομακρυσμένες περιοχές. Σημαντική προϋπόθεση επίσης, θεωρείται η διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου για την εξΑΕ στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς και η αποδοχή της νέας διαδικασίας από μέρος της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Αναφορικά με την επιμόρφωση στις ΤΠΕ, οι εκπαιδευτικοί είναι επιφυλακτικοί ως προς τον βαθμό εξοικείωσης του συνόλου των εκπαιδευτικών με αυτές, παρά το γεγονός ότι αποδέχονται πως η ενσωμάτωση της εξΑΕ απαιτεί ευρεία χρήση τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Υποστηρίζουν λοιπόν ότι για την υιοθέτηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης απαιτείται η καταλληλότητα των εκπαιδευτικών εφαρμογών, η μεγαλύτερη εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τις ΤΠΕ, και -ως έναν βαθμό- προσαρμογή των διαδικασιών αξιολόγησης. Σε κάθε περίπτωση εκτιμούν ότι η επιτυχής υλοποίηση είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων και θα αποτελέσει μια μακροχρόνια διαδικασία.

Αναφορικά με τις επιπτώσεις από την εισαγωγή νέων τεχνολογιών στην αναβάθμιση και τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, να υπενθυμίσουμε ότι η βιβλιογραφική ανασκόπηση απέδωσε αρκετές θετικές επιπτώσεις της εισαγωγής των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι Dereshiwsky et al. (2017) και η Perraton (1982) κάνουν λόγο για την επίτευξη ενεργητικής συμμετοχής των μαθητών και για την εμβάθυνση στο εκπαιδευτικό περιεχόμενο. Για τους εκπαιδευτικούς, επισημαίνουν ότι η χρήση των νέων τεχνολογιών δίνει τη δυνατότητα για εφαρμογή νέων στρατηγικών μάθησης, για ανατροφοδότηση και αξιολόγηση της πορείας των μαθητών.

Οι Kirkup και Jones (1996), δίνουν έμφαση στην εξάλειψη του χωροχρονικού περιορισμού (Berge και Collins, 1993), κυρίως με την ασύγχρονη εκπαίδευση, στη διαφοροποίηση στο ρυθμό μελέτης κατά περίπτωση, στην πρόσβαση σε απεριόριστο αριθμό ατόμων προάγοντας τη ομαδοσυνεργατική μέθοδο και την κοινωνική αλληλεπίδραση.

Για την προώθηση της συνεργατικότητας, της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, της ενίσχυσης της κριτικής σκέψης και της διάχυσης της γνώσης κάνει λόγο και ο Ζωγόπουλος (2009).

Από την άλλη πλευρά, οι Kirkup και Jones (1996) υποστηρίζουν ότι η διαπροσωπική επαφή της διά ζώσης διδασκαλίας είναι συγκριτικά ανώτερη και αυτή η παράμετρος ενδεχομένως να αποθαρρύνει το μαθητή και να οδηγήσει σε αίσθημα απομόνωσης (Dereshiwsky et al., 2017). Και ο Ζωγόπουλος (2009) υποστηρίζει ότι η ψηφιακή επικοινωνία ίσως μεταβάλει τη μορφή των κοινωνικών σχέσεων.

Επίσης, οι Kirkup και Jones (1996) διατείνονται ότι ίσως αναδειχθούν ανισότητες μεταξύ τεχνολογικά καταρτισμένων και μη εκπαιδευτικών, καθώς και ότι ενέχεται ο κίνδυνος της διαρροής προσωπικών δεδομένων με τη χρήση των ψηφιακών μέσων. Οι ίδιοι, όπως και οι Peters (1998) και Ζωγόπουλος (2009), κάνουν λόγο για τυποποίηση του εκπαιδευτικού περιεχομένου που οδηγεί σε υποβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Σύμφωνα προς τα παραπάνω, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν ένθερμα τη δια ζώσης διδασκαλία και θεωρούν ότι η φυσική τάξη εξυπηρετεί με μεγαλύτερη επιτυχία τους στόχους κοινωνικοποίησης των μαθητών καθώς εκτιμούν ότι η εξΑΕ δεν επιτρέπει την ανάπτυξη ψυχοκινητικών δεξιοτήτων (π.χ. χορός, ζωγραφική, χειροτεχνίες). Ως θετικό αξιολογούν ότι η εξΑΕ προάγει τη συνεργατική μέθοδο και ότι η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση ενθαρρύνει το ρόλο του εκπαιδευτικού ως οργανωτή του εκπαιδευτικού περιεχομένου, ενώ αποδέχονται ότι η εφαρμογή της εξΑΕ μπορεί να είναι η προσφορότερη λύση στην περίπτωση που οι εκπαιδευτικοί ή οι μαθητές δεν μπορούν να προσέλθουν στην τάξη.

Περιορισμοί της έρευνας-Προτάσεις

Η παρούσα έρευνα διεξήχθη σε αντίξοες συνθήκες, λόγω της υφιστάμενης υγειονομικής κρίσης COVID-19. Ως εκ τούτου οι εκπαιδευτικοί το προηγούμενο διάστημα είχαν υιοθετήσει την εξΑΕ ως αναγκαιότητα που επιβλήθηκε από την πολιτεία. Το γεγονός αυτό ίσως να επηρέασε σε κάποιο βαθμό τις απαντήσεις τους. Χρειάζεται περαιτέρω έρευνα και σε δείγμα εκπαιδευτικών από περισσότερα σχολεία, ώστε να εξαχθούν πιο ασφαλή συμπεράσματα.

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί μια πρωτοπόρο μέθοδο εκπαιδευτικής διαδικασίας, η οποία μπορεί να εμπλουτίσει την παραδοσιακή διδασκαλία και να προσφέρει λύσεις σε περιπτώσεις που η προσέλευση στη φυσική τάξη είναι δύσκολη ή αδύνατη. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι του εκπαιδευτικού χώρου αγκαλιάζουν τις νέες τεχνολογίες αναγνωρίζοντας τη συμβολή τους στην εκπαίδευση και επιδιώκουν την επιμόρφωσή τους στις ΤΠΕ, ώστε να εξοικειωθούν με αυτές και να εξασφαλίσουν τη δυνατότητα να βρίσκονται στο επίκεντρο των εκπαιδευτικών εξελίξεων, καθώς η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση αποτελεί μια παγκόσμια τάση των τελευταίων χρόνων. Η εξοικείωση των νέων με την τεχνολογία είναι ένας παράγοντας που ενισχύει την οποιαδήποτε προσπάθεια συντελείται στον τομέα της ενσωμάτωσης των ψηφιακών μέσων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ωστόσο, διατυπώνονται επιφυλάξεις όσον αφορά στη

δυνατότητα της ψηφιακής εκπαίδευσης να καλύψει συναισθηματικές ανάγκες και ανάγκες ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης που έχουν τα παιδιά κατά τη δεύτερη δεκαετία της ζωής τους.

Από την πλευρά της η πολιτεία ενθαρρύνει την εξΑΕ προωθώντας τεχνολογικές υποδομές και αναλαμβάνοντας το κόστος που απαιτείται, κατά το δυνατό. Στόχος είναι η σύγκλιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά, αλλά και η αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας προς όφελος των νέων και της κοινωνίας. Παρόλα αυτά, η ένταξη των νέων τεχνολογικών μέσων στην εκπαίδευση δεν έχει επιτευχθεί πλήρως στη χώρα μας, καθώς οι διαδικασίες είναι πολύπλοκες και υπάρχουν αρκετά εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν. Η διατήρηση της παραδοσιακής διδασκαλίας σε συνδυασμό με ψηφιακά εκπαιδευτικά προγράμματα που προσφέρουν καινοτόμες ευκαιρίες αξιοποίησης του εκπαιδευτικού περιεχομένου φαίνεται να είναι η σύγχρονη τάση στον εκπαιδευτικό χώρο, μια τάση που βρίσκει απήχηση στο μεγαλύτερο ποσοστό της ελληνικής κοινωνίας.

Η διαμόρφωση της νέας πραγματικότητας στην εκπαιδευτική διαδικασία, δηλαδή η μετάβαση στην ψηφιακή εποχή με την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, είναι μια διαδικασία που απαιτεί ακόμα πολλές προσπάθειες για να υλοποιηθεί. Αναμφισβήτητα, η διερεύνηση των στάσεων και αντιλήψεων των εκπαιδευτικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αναφορικά με την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών, όπου επικεντρώθηκε η παρούσα εργασία, είναι απαραίτητη και αναγκαία, καθώς οι εκπαιδευτικοί αποτελούν τους φορείς υλοποίησης κάθε εκπαιδευτικής αλλαγής.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αβούρης, Ν., & Κόμης, Β. (2003). Σύγχρονη συνεργασία από απόσταση: ζητήματα επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης. Λιοναράκης, Α. (Επιμ.). Στο 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο για την 'Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση'. Πάτρα: ΕΑΠ
- Αρβανίτης, Π. & Παναγιωτίδης, Π. (2009). «Web 2.0, elearning 2.0 και εκμάθηση ξένων γλωσσών». Στο περιοδικό «Συν-θέσεις/Syn-theses» του Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Α.Π.Θ., σσ. 45-59, Θεσσαλονίκη. Ανακτήθηκε 9 Απριλίου 2020 από http://www.frl.auth.gr/pdf/Panagiotidis_21_2009.pdf
- Babbie, E. (2011). *Εισαγωγή στην Κοινωνική Έρευνα*. Αθήνα: Κριτική.
- Bart, M. (2011). How technology can improve learner centered teaching. *Faculty Focus: Focused on Today's Higher Education Profession*. Ανακτήθηκε 12 Απριλίου, 2020 από <https://www.facultyfocus.com/articles/course-design-ideas/how-technology-can-improve-learner-centered-teaching/>
- Berge, Z. L. & Collins, M. P. (1993). The founding and managing of IPCT-L: A listowners' perspective. *Interpersonal Computing and Technology: An Electronic Journal for the 21st Century* 1(2).
- Bradshaw, L. K. (2002). Technology for Teaching and Learning: Strategies for Staff Development and Followup Support. *Journal of Technology and Teacher Education*, 10 (1), 131-150.
- Chan, J. (2013). *Digital education in China*. British Council. Ανακτήθηκε 28 Απριλίου 2020 από <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/digital-education-china>
- Curran, C. (1995). *The Potential Cost-Effectiveness of Tertiary Open and Distance Learning*. Luxembourg: European Commission, Office of Official Publications of the E.U.
- Dereshiwsky, M., Papa, R. & Brown, R. (2017). *Online Faculty Teaching, Novice to Expert: Effective Practices for the Student Learner*. USA: NCPEA.
- Ευθυμίου, Η., & Τάσιος, Σ. (1999). Υποδομές του ΟΤΕ στα Δωδεκάνησα και οι διαθέσιμες τεχνολογίες Τηλεματικής για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Στο Κ. Τσολακίδης (Επιμ.), *Νέες Παράμετροι στην Εκπαίδευση-Εκπαίδευση από Απόσταση και Διά Βίου Εκπαίδευση*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος.
- European Schoolnet, Survey of Schools: ICT in Education (2012). Ανακτήθηκε 2 Οκτωβρίου 2020 από https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-3/greece_country_profile_2FA75C2D-99D2-7007-738DEF04789914C9_49438.pdf
- Evans, T. and Nation, D. (Eds.) (1989). *Critical Reflection on Distance Education*. Lewes, Falmer.

- Ζήμερας, Σ. (2015). *Ανάλυση διακύμανσης*. Τμήμα Μαθηματικών-Κατεύθυνση Στατιστικής και Αναλογιστικά Χρηματοοικονομικά Μαθηματικά.
Ανακτήθηκε 4 Μαΐου 2020 από <https://web.archive.org/web/20160910012410/http://www.actuar.aegean.gr/notes/ANALUSH%20DIAKUMANSHS%203.pdf>
- Ζωγόπουλος, Ε. (χ.χ.). *Νέες τεχνολογίες και μέσα επικοινωνίας στην εκπαιδευτική διαδικασία*. Ελληνική Πύλη Παιδείας. Ανακτήθηκε 30 Απριλίου 2020 από <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/digital-education-china>
- Hazari, S. (1998). *Evaluation and selection of web course management tools*. Ανακτήθηκε 24 Απριλίου, 2020 από <http://www.sunilhazari.com/education/webct>
- Hillman, D. C., Willis, D. J., & Gunawardena, C. N. (1994). Learner-interface interaction in distance education: An extension of contemporary models and strategies for practitioners. *American Journal of Distance Education*, 8(2), 30-42.
- Καρνή, Ε., & Κουράκη, Ε. (2010). *Σύγχρονη τηλεκπαίδευση στο ΤΕΙ Κρήτης. Στάσεις και προοπτικές στη σημερινή κοινωνία της γνώσης* (Πτυχιακή εργασία). ΤΕΙ Κρήτης.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2016). Higher education and the digital revolution: About MOOCs, SPOCs, social media, and the Cookie Monster. *Business Horizons*, vol. 59, pp. 441-450
- Κάτσεων, Γ. (2020). *Η χρήση και αξιοποίηση της πλατφόρμας WebexMeetings από τον εκπαιδευτικό*. ΓΕΛ Καστριτίου, Πάτρα. Ανακτήθηκε 20 Απριλίου 2020 από <https://blogs.sch.gr/webinarspe1920/2020/04/02/webinar2020008/>
- Keegan, D. (1996). *Distance Training in the European Union*. Luxembourg: Office of Official Publications of the E.C.
- Keegan, D. (2001). *Οι βασικές αρχές της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης* (μτφρ. Α. Μελίστα). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κελενίδου, Π., Αντωνίου, Π., & Παπαδάκης, Σ. (2017). Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση. Συστηματική ανασκόπηση της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας. *Πρακτικά: 9^ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, Τόμ. 9., Αθήνα 23-26 Νοεμβρίου 2017. Πάτρα, ΕΑΠ. Ανακτήθηκε 20 Απριλίου 2020 από https://www.researchgate.net/publication/322025863_E_ex_apostaseos_scholike_ekpaideuse_Systematike_anaskopese_tes_ellenikes_kai_diethnous_bibliographias
- Kirkup, G., & Jones, A. (1996). New Technologies for Open Learning: The Superhighway to the Learning Society? In P. Raggat, R. Edwards, & N. Small, *The Learning Society: Challenges and Trends*. London: Routledge.

- Kirtman, L. (2009). Online versus in-class courses: An examination of differences in learning outcomes. *Issues in Teacher Education*, 18(2), 103.
- Κόκκοτας, Π. (2002). *Διδακτική των Φυσικών Επιστημών*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Κόμης, Β. (2004). *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Αθήνα Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
- Kothari, C. (2004). *Research Methodology: Methods and Techniques* (2nd rev. ed.). New Age International. Ανακτήθηκε 2 Μαΐου 2020 από <http://www.modares.ac.ir/uploads/Agr.Oth.Lib.17.pdf>
- Κουτσάκας, Φ., Καραματσούκη, Α., Καραγιαννίδης, Χ., Δαγδιλέλης, Β., Λαδιάς, Α., Μπίκος, Κ., Ντρενογιάννη, Ε. & Τσιτουρίδου, Μ. (επιμ.) (2015). Ένα Μαζικό, Ελεύθερο, Διαδικτυακό Μάθημα-MOOC, για τη Διδασκαλία του Δομημένου Προγραμματισμού στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. *Πρακτικά Εργασιών 4^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου «Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ)», 30 Οκτωβρίου-1 Νοεμβρίου 2015*. Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο & Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Ανακτήθηκε 29 Απριλίου 2020 από <https://www.etpe.gr/custom/pdf/etpe2320.pdf>
- Κυνηγός, Π., Καραγεώργος, Δ., Βαβουράκη, Α., & Γαβρήλης, Κ. (2000). Οι απόψεις των καθηγητών του «Οδυσσέα» για τη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση. Στο Β. Κόμης (επιμ.), *Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση»*. Πάτρα: εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
- Κυνηγός, Χ., & Κουτλής, Μ. (2002). Λογισμικό υπό συνθήκες. *RAM*, 155 (2): 94-114.
- Levine, A., & Sun, I. C. (2002). *Barriers to Distance Education*. American Council on Education.
- Λιοναράκης, Α. (2006). Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.) *Ανοιχτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση-Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*. Αθήνα: Προπομπός.
- Maggio, L. M., Chenail, R., & Todd, T. (2001). Teaching family therapy in an electronic age. *Journal of Systemic Therapies*, 20(1), 12.
- Μακράκης, Β. (2000). *Υπερμέσα στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ματθαίου, Δ., Μουζάκης, Χ., & Ρουσσάκης, Ι. (2001). Η Αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών Επικοινωνίας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: Εφαρμογές της Εκπαιδευτικής Τηλεδιάσκεψης στις Μεταπτυχιακές Σπουδές και την Επιμόρφωση των

- Εκπαιδευτικών. *Εισήγηση στο 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο στην Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Ματραλής, Χ. (1998). Το έντυπο υλικό στην εκπαίδευση από απόσταση. Στο Α. Κόκκος, Α. Λιοναράκης, Χ. Ματραλής (Επιμ.) *Το εκπαιδευτικό υλικό και οι νέες τεχνολογίες*. Τόμος Γ'. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Μαυρογεώργος, Γ. (1999). Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και επιμορφωτική πολιτική στην Ελλάδα. Στο: Α. Αθανασούλα-Ρέππα, Σ. Σ. Ανθοπούλου, Σ. Κατσουλάκης & Γ. Μαυρογεώργος. *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων, Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού*. Τόμος Β', σσ. 93-135. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Μίμινου, Α. & Σπανακά, Α. (2013). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Καταγραφή και συζήτηση μίας βιβλιογραφικής επισκόπησης. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 7.
- Μπαλάσκας, Κ. (1989). *Κοινωνική θεώρηση της παιδείας*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Μπατσίδης, Α. Δ. (χ.χ.). Πρόχειρες Σημειώσεις. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
Ανακτήθηκε 3 Μαΐου 2020 από
[ecourse.uoi.gr/pluginfile.php/105448/mod_resource/content/1/Ανάλυση%20αξιολογίας%20και%20SPSS.pdf](https://course.uoi.gr/pluginfile.php/105448/mod_resource/content/1/Ανάλυση%20αξιολογίας%20και%20SPSS.pdf)
- Μουρατίδου, Μ., (2007). *Σημειολογικός Ιστός και Εκπαίδευση* (Διπλωματική εργασία). Κοζάνη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Nielsen, D., Tatto, T. M., Djalil, A., & Kularatne, N. (1991). The Cost Effectiveness of Distance Education for Teacher Training. *BRIDGES Research Report Series, No. 9*, Cambridge MA: Harvard University.
- Nipper, S. (1989). Third Generation Distance Learning and Computer Conferencing. In R. Mason, and A. Kaye, *Mindweave: Communication, Computers and Distance Education*. Oxford: Pergamon.
- Παπαδημητρίου, Α., Καθάρακη, Μ., Πραχαλιάς, Χ., Δελής, Η. & Δάρρας, Α. (2008). *Ανάλυση προϋποθέσεων και συνθηκών εφαρμογής συστήματος σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση καθώς και στη διά βίου εκπαίδευση* (Μελέτη). Αθήνα, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο.
- Perraton, H. (ed.) (1982). *Alternative Routes to Formal Education-Distance Teaching for School Equivalency*. Baltimore: The World Bank-The John Hopkins University Press.
- Peters, O. (1998). Distance Education and Industrial Production: A Comparative Interpretation in Outline. In D. Sewart, D. Keegan and B. Holmberg (Eds.). *Distance Education: International Perspectives*. New York: Routledge.

- Peters, O. (1999). *Concepts and Models of Open and Distance: Pedagogical Models in Distance Education*. Ανακτήθηκε 23 Απριλίου 2020 από <http://www.c3l.uni-oldenburg.de/cde/found/w7art1.htm>
- Schlosser, L., & Simonson, M. (2002). *Distance education: Definition and glossary of terms*. Bloomington. In: Association for Educational Communications and Technology (AECT). Ανακτήθηκε 20 Απριλίου 2020 από http://u.cs.biu.ac.il/~ariel/download/de666/resources/simonson_course_presentations/DE_definition_glossay.pdf
- Σιμάτος, Α. (2003). *Τεχνολογία και Εκπαίδευση: Επιλογή και χρήση των εποπτικών μέσων διδασκαλίας*. Αθήνα: Πατάκης.
- Sinclair, J. K. (2011). Student satisfaction with online learning: Lessons from organizational behavior. *Research in Higher Education Journal*, 11, 1.
- Σοφός, Α., & Κρον, Φ. (2010). *Αποδοτική διδασκαλία με τη χρήση των Μέσων. Από τα πρωτογενή και προσωπικά στα τεταρτογενή και ψηφιακά Μέσα*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Stephens, D. (2007). *Culture in education and development: principles, practice and policy*. Symposium Books Ltd.
- Τζιμογιάννης, Α. (2002). Προετοιμασία του Σχολείου και της Κοινωνίας της Πληροφορίας: Προς ένα ολοκληρωμένο Μοντέλο ένταξης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τ. 122, σσ. 55-65.
- Weber, J. (1996). *The compressed video experience. Paper presented at Summer Conference of the Association of Small Computer Users*. North Myrtle Beach, South Carolina.

Παράρτημα: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

«Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Μια νέα πραγματικότητα στην εκπαιδευτική διαδικασία»

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος της έρευνας στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας με τίτλο «Εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Μια νέα πραγματικότητα στην εκπαιδευτική διαδικασία», η οποία εκπονείται στο πλαίσιο του ΜΠΣ....

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση και καταγραφή των στάσεων και αντιλήψεων των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αναφορικά με την ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι σύντομη. Η συμμετοχή είναι εθελοντική, τα δεδομένα που συλλέγονται ανώνυμα και οι απαντήσεις σας θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους σκοπούς της έρευνας.

Ονοματεπώνυμο....

email:

ΜΕΡΟΣ Α΄-ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Κυκλώστε τα τετραγωνάκια με ένα X

1. Φύλο

Άνδρας Γυναίκα

2. Ηλικία

έως 24 ετών

25-29

30-34

35-39

40-49

50 και άνω

3. Οικογενειακή κατάσταση

άγαμος/η

άγαμος/η με παιδί(α)

έγγαμος/η

σε συμβίωση με παιδί (α)

διαζευγμένος/η

χήρος/α

4. Σημειώστε αν κατέχετε άλλο τίτλο πέραν του απαραίτητου για τον διορισμό
 τριτοβάθμια εκπαίδευση (ΑΕΙ)
 μεταπτυχιακό
 διδακτορικό

5. Έτη προϋπηρεσίας (εξειδίκευση δηλαδή στη δημόσια εκπαίδευση και ίσως και στο
 σχολείο)

- έως 2 έτη
 2- 4 έτη
 5-10 έτη
 11 έτη και άνω

Σημειώστε αριθμό ετών αν έχετε προϋπηρεσία στην ιδιωτική εκπαίδευση:

Σημειώστε τα έτη συνολικής προϋπηρεσίας πέραν της διδακτικής:

6. Θέση που κατέχετε

- μόνιμοι
 αναπληρωτές
 διευθυντές

7. Ειδικότητα:

8. Γνώση/Ευχέρεια στη χρήση ΤΠΕ:

9. Εμπειρία στη διδασκαλία εξ αποστάσεως εκπαίδευσης / παρακολούθηση εξ αποστάσεως
 εκπαίδευσης:

ΜΕΡΟΣ Β΄

B1 Σημειώστε σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις.

1.	<i>Η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα συμβαδίζει με την αλματώδη τεχνολογική ανάπτυξη και εκρηκτική διάχυση της πληροφορίας που χαρακτηρίζει την εποχή μας.</i>	1	2	3	4	5
2.	<i>Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα προβλέπεται ευρεία χρήση των ΤΠΕ.</i>	1	2	3	4	5
3.	<i>Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών τη χώρα μας είναι εξοικειωμένοι/ες με χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.</i>	1	2	3	4	5
4.	<i>Η ένταξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να συμβάλει στην εξοικονόμηση πόρων.</i>	1	2	3	4	5
5.	<i>Η ένταξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι σκόπιμη μόνο όταν δεν είναι δυνατή η εκπαίδευση με τη φυσική παρουσία (π.χ. λόγω πανδημίας, ανωτέρας βίας κ.λ.π.).</i>	1	2	3	4	5
6.	<i>Η ένταξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης προϋποθέτει ότι έχει εξασφαλιστεί η πρόσβαση των μαθητών/τριών.</i>	1	2	3	4	5

B2. Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις

1.	Τα μαθήματα με τη χρήση των ΤΠΕ προσφέρουν ποικίλες δυνατότητες αξιοποίησης του εκπαιδευτικού περιεχομένου.	1	2	3	4	5
2.	Η ενσωμάτωση των διαδικτυακών μαθημάτων προάγει την επικοινωνία μεταξύ του μαθητή και του εκπαιδευτικού και των μαθητών/τριών μεταξύ τους.	1	2	3	4	5
3.	Η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών στην διδασκαλία θέτει στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας τον ίδιο το μαθητή και τις εκπαιδευτικές του ανάγκες.	1	2	3	4	5
4.	Η ενσωμάτωση των διαδικτυακών μαθημάτων μπορεί να περιορίσει την άσκηση της κριτικής ικανότητας των μαθητών και να μετατρέψει την εκπαιδευτική διαδικασία σε μια μηχανιστική διαδικασία μετάδοσης πληροφοριών	1	2	3	4	5
5.	Η ενσωμάτωση των διαδικτυακών μαθημάτων μπορεί να δημιουργήσει το αίσθημα της απομόνωσης στους μαθητές/τριες.	1	2	3	4	5

B3 Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τους παρακάτω παράγοντες που προωθούν την ενσωμάτωση διαδικτυακών μαθημάτων σε μια νέα εκπαιδευτική διαδικασία;

1.	Δεδομένης της συγκυρίας της πανδημίας, οι μαθητές και οι μαθήτριες θα πρέπει να συνεχίσουν να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία.	1	2	3	4	5
2.	Οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι, έτσι κι αλλιώς, εξοικειωμένοι με τα social media και το internet επομένως, ως ένα βαθμό, το μάθημα θα ήταν πιο θελκτικό και ενδιαφέρον για τα δικά τους μέτρα.	1	2	3	4	5
3.	Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα μπορούσε να είναι λύση σε περιπτώσεις που οι εκπαιδευτικοί ή οι μαθητές δεν θα μπορούσαν να προσέλθουν στις τάξεις (π.χ. εξαιτίας ασθένειας).	1	2	3	4	5
4.	Οι μαθητές/μαθήτριες θα μπορούσαν να επιστρέφουν στο περιβάλλον της ηλεκτρονικής τάξης για να δουν υλικό που αναρτήθηκε την ώρα του μαθήματος, να δουλέψουν εργασίες σε ομάδες κ.λ.π.	1	2	3	4	5

B4 Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τους παρακάτω παράγοντες που αναστέλλουν την ενσωμάτωση διαδικτυακών μαθημάτων στη νέα εκπαιδευτική διαδικασία;

1.	Όλοι οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν την ίδια ευχέρεια στη χρήση των μέσων και κυρίως τις ίδιες δυνατότητες πρόσβασης (π.χ. στο διαδίκτυο ή σε υπολογιστή στο σπίτι).	1	2	3	4	5
2.	Η εκπαιδευτική διαδικασία προϋποθέτει τη φυσική παρουσία για να είναι εφικτή η αλληλεπίδραση εκπαιδευτικού/δασκάλου μαθητή και μάλλον ακατάλληλη για τις μικρότερες ηλικίες (π.χ. για μαθητές της πρώτης σχολικής ηλικίας – πρώτων τάξεων δημοτικού). Η διδασκαλία στην τάξη με φυσική παρουσία ενισχύει την κοινωνικοποίηση των παιδιών και αντίθετα η εξ αποστάσεως την υπονομεύει.	1	2	3	4	5
3.	Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ενδεχομένως δεν επιτρέπει την επίτευξη ψυχοκινητικών στόχων (π.χ. χορός, ζωγραφική, χειροτεχνίες, κατασκευές, βιωματικά εργαστήρια κ.λ.π.).	1	2	3	4	5
4.	Εφόσον η διδασκαλία εξ αποστάσεως ενταχθεί στο εκπαιδευτικό σύστημα ως τέλει υποκατάστατο της δια ζώσης, αυτό συνεπάγεται διαρθρωτικές αλλαγές στην πρόσληψη προσωπικού, στην κατανομή του, στις υποχρεώσεις του κ.λ.π., με αποτέλεσμα να μειωθούν οι προσλήψεις ιδίως των αναπληρωτών και οι διορισμοί.	1	2	3	4	5
5.	Η πρόσβαση των μαθητών από το σπίτι τους ή άλλο χώρο -χωρίς να υπάρχει έλεγχος ποιοι παρακολουθούν - μπορεί να οδηγήσει σε δημοσιοποίηση σε τρίτους ευαίσθητων προσωπικών στοιχείων και πληροφοριών που αφορούν τους μαθητές και τις μαθήτριες.	1	2	3	4	5

6.	<i>Η ένταξη κοινωνικά ευάλωτων μαθητών/μαθητριών και μαθητών με αναπηρία, στον βαθμό που δεν υπάρχει προσβάσιμο εκπαιδευτικό υλικό για μαθητές με αναπηρία (π.χ. κωφών, ή μαθητών με παράλληλη στήριξη) κ.λ.π.</i>	1	2	3	4	5
----	--	---	---	---	---	---

B5 Σημειώστε σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις.

1.	<i>Η εκπαίδευση μέσω του διαδικτύου μπορεί να εμπλουτίσει και να αναβαθμίσει την εκπαιδευτική διαδικασία, ώστε να οδηγήσει τους νέους στη δημιουργική ένταξή τους σε έναν ταχύτατα μεταβαλλόμενο κόσμο.</i>	1	2	3	4	5
2.	<i>Οι νέες τεχνολογίες βελτιώνουν την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τη δυναμική διάχυση της γνώσης.</i>	1	2	3	4	5
3.	<i>Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τη χρήση του διαδικτύου συμβάλλει στην ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος και της συμμετοχής του μαθητή.</i>	1	2	3	4	5
4.	<i>Οι νέες τεχνολογίες ενθαρρύνουν το ρόλο του εκπαιδευτικού ως οργανωτή της διαδικασίας μάθησης και το ρόλο του μαθητή στην ολοκλήρωση εργασιών με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο.</i>	1	2	3	4	5
5.	<i>Η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση προάγει την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση του εκπαιδευτή με τον εκπαιδευόμενο βελτιώνοντας την παιδαγωγική διαδικασία.</i>	1	2	3	4	5

B6 Ποιοι είναι κατά τη γνώμη σας οι τρόποι ενσωμάτωσης της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική διαδικασία και ποιες οι προϋποθέσεις για να υλοποιηθεί η ενσωμάτωση αυτή;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....